

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Claudii Fleurii Abbatis Historia Ecclesiastica

Ad annum Christi 1563

Fleury, Claude

August. Vind. [u.a.], 1771

VD18 90118618

Liber CLXIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-66653](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-66653)

571
573
574
577
580
582
584

HISTORIÆ
ECCLESIASTICÆ
LIBER CLXIII.

PIUS IV. PONTIF. MAXIMUS,
FERD. I. OCC. IMP.

§. I.

Congregationes aliæ circa dogma, &
reformationem in Synodo habitæ.

0. **T**ridentini Patres adhucdum congregati in Conventu, quem anno prioris trigesima Decembris die habebant, demum decreverunt, quindecim

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.
Añ. Conc.
Trid. Nicol.
Psalm. p. 360.

Hist. Ecclesiast. Tom. XLVI. A ad-

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

adhuc dierum intervallum esse expectandum, donec proximæ sessionis tempus præfigeretur: interea vero continuatæ fuerunt Congregationes, in quibus pro more quæstiones ibidem decidendæ tam circa dogma, quam circa reformationem discuterentur.

Die prima Januarii Anno reparatæ salutis millesimo quingentesimo sexagesimo tertio in Festo Circumcisionis Domini præsentibus omnibus Prælatibus res divina peragebatur, ubi sacrum solemniter decantavit Nicolaus Psalmæus Virodunensis Episcopus, sermonem vero peroravit Robertus Furnierus Doctor natione Gallus: altera vero die, quæ erat Sabbatum, rursus convenerunt Patres, atque Moya de Conteras Episcopus Vicensis, & Arrias Gallego Gerundensis Episcopus, necnon Antonius Garrionerus Almeriensis Antistes in hac congregatione cum magna eruditionis laude suas sententias edicebant, & quidem inter eos Arrias vehementer declamabat adversus ambitiosos Præsules, qui potissimam vitæ suæ partem aut in Pontificis, aut aliorum Principum Aulis transigunt, eo fine, ut ibidem pinquiora aucupentur beneficia, quæ licet ab eis impetrata, nondum tamen eorum cupiditatem satiari valent: Almeriensis vero Episcopus proposuit

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

posuit, Pastores teneri ex juris divini præcepto residere: quam in rem citavit S. Athanasium in quadam Epistola ad Episcopos Sardiniae, ubi Sanctus hic Pater ait, quod ne paulisper quidem abs necessitate abesse fas sit, & tamdiu Episcopi teneantur residere, quamdiu oves egent præsentia pastoris, fere autem semper egere censeantur: porro die Dominica tertia Januarii nonnisi tertia post meridiem hora celebrata fuit congregatio, in qua perorabant Petrus Faunus Costaccarius Aquensis, & Joannes Carolus Bovius, Ostunensis Episcopus, quorum primus accedebat sententiæ eorum, qui juris divini esse residentiam tuentur, atque in hujus opinionis firmitatem multos auctores allegabat, inter illos vero præcipue Innocentium III. Papam, qui idipsum in quodam decreto asseruit.

§. II.

*Aliæ Congregationes circa residentiam,
& institutionem Episcoporum.*

Postea Hugo Boncompagnus, Episcopus Veltanus, prolixius differuit, ut *Nicol. Psal. l. c.* probaret, Episcopo non licere per noctem abesse a sua Diœcesi sine Superioris licentia: Bernardinus vero Delbene patria Florentinus, Episcopus Ne-mausensis pronuntiabat, sententiam,

A 2

quæ

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

quæ residentiam ex juris divini necessitate præceptam asserit, adeo non pietati repugnare, ut etiam illam proponere utile videatur: postea vero fusius excurrebat in alios abusus, quos tollendi sollicitudo præcipue Patres occuparet. Post hunc Joannes de Quignones natione Hispanus, Episcopus Calaguritanus proposuit, contra hæc corruptelas nullum magis præsentaneum esse remedium, quam statuere residentiam juris esse divini, & lege divina Episcopos ad residentiam teneri.

Feria secunda alius habebatur Patrum conventus, in quo Itali quidam Canonum Doctores satis docte suas sententias promebant, & quinta Januarii die feria tertia pridie ante Festum trium SS. Regum vesperi Virodunensis Episcopus indicta congregatione jussu Cardinalis Lotharingii Archipræsulem Granatensem, & Episcopum Segobiensem adiit, ut eis exhiberet quemdam Canonem, in hunc, qui sequitur, modum.
„Si quis dixerit, Episcopos a Romano Pontifice constitutos, non esse positos
„a Spiritu Sancto regere Ecclesiam Dei,
„neque Presbyteris esse majores, anathema sit. „

Eadem die vespere nuntiatum est Synodo, quod Galliarum Rex prope Drocium de Principe Condæo, ejusque fautor

fautoribus, qui Hugonottos tuebantur, Sæcul. XVI.
A.C. 1563.
victoriam reportasset. Initum erat
hoc prælium die vigesima Decembris
Anno Domini millesimo quingentesimo
sexagesimo secundo, ad cuius initium
palma inclinare videbatur ad Catholi-
corum hostes; verum illorum timor
breui in lætitiã fuit mutatus, cum vi-
ctoria penes orthodoxos sine contro-
versia staret, ac Condæo Principe ca-
pto tota ejus factio in fugam agere-
tur, octo millibus ferme utrinque desi-
deratis.

§. III.

*Franciæ Oratorum postulata Legatis
proposita.*

Cum Franciæ Oratores jam tertia Ja-
nuarii die sui Regis postulata ad Sy-
nodum misissent, Legati altera die
quarta ejusdem Mensis Cardinalem Lo-
tharingium adibant, ut hæc capita dis-
cuterent, ac cum eo desuper confer-
rent. Inter alia Legati, an Oratores ex
ejus sententia omnia hæc postulata pro-
posuissent, ab eo sciscitabantur, & postea
eum rogabant, ne eadem divulgaren-
tur, donec de mente Pontificis certio-
res fierent, cum ipsemet promisisset, quod
nec per se, nec per Oratores in Synodo
quicquam proponere vellet, priusquam
desuper Curia Romana notitiam acce-
pisset.

*Pallav. hist.
Conc. Trid.
l. 19. cap. II.
n. I.*

Sæc. XVI.
A.C. 1563.

§. IV.

*Lotharingii Cardinalis responsum ad
Legatos circa hæc postulata.*

*Pallav. l. c.
n. 2. Lit. Le-
gat. ad Bor-
rom. 4. Jan.
1563.*

Ad hæc respondit Cardinalis: „ Ex
„ hisce postulatis quædam non ap-
„ probo, si tamen desuper discurrendi
„ occasionem accepero, mentem meam
„ altera die in Congregatione aperiam:
„ si vero quis a me quæreret, cur ipse-
„ met Oratores non impediverim, ne
„ hæc postulata producerent, cum ta-
„ men plenam in eosdem auctoritatem
„ obtineam, responsum haud aliud mihi
„ occurrit, nisi quod eandem auctori-
„ tem antea exercuerim in re magis
„ necessaria, cum Oratoribus inhi-
„ berem, ne tum duriora proponerent, prout
„ foret abrogatio *Annatarum*, necnon
„ alia Religioni perniciofa, & Curia
„ Romanæ minus grata: porro idem
„ in posterum præstabo in iis omnibus,
„ quæ læderent conscientiam meam, cui
„ nunquam reluctaturus sum, etiamsi
„ Regis imperio adigerer: Cum autem
„ tradita postulata hujus conditionis
„ non sint, eaque regium consilium una-
„ nimi consensu comprobasset, nolui il-
„ lis obfistere.

His addebat: „ Oratores equidem
„ hæc postulata proponere festinabant,
„ eoquod ea de re mandata accepissent,
„ aliun-

„aliunde vero exprobrantium calu-
 „mnias declinare satagerent, perinde
 „ac si Synodum protrahere voluissent:
 „de cetero vos hoc negotium Pontifici
 „communicare poteritis: nunquam e-
 „nim nec ego, nec Franciæ Præsules
 „officio nostro deerimus. Denique ser-
 „monem suum absolvens subjunxit, quod
 „vehementer optaret, ut petitiones la-
 „terent in arcano, donec Pontificis re-
 „sponsa legatis redderentur: verum o-
 „ratores satius existimarunt illas evul-
 „gare, compluribus Patrum id peten-
 „tibus, præsertim Italici, ut dissiparentur
 „falsi rumores, quibus spargebatur Pa-
 „triarchatum totius Galliæ erectum iri,
 „ipsimet Lotharingio Cardinali confe-
 „rendum.

Enimvero hæc Gallorum postu-
 lata quantocius Robadi - Tridenti, &
 Patavii latino æque, ac Gallico sermo-
 ne typis edebantur, eaque Legati ad
 summum Pontificem mittebant per Vi-
 cecomitem Ventimillensem Episco-
 pum, qui etiam die trigesima Decem-
 bris Romam venit, eumque mox seque-
 batur Gualterius Viterbiensis Præsul,
 quem Lotharingus Cardinalis pro hoc
 negotio seligebat, eumque solum eo de-
 crevisset, si Pontificis literæ, quibus Car-
 dinalis Mantuanus Vicecomitem deti-
 nere

Sæcul. XVI.
 A.C. 1563.

Sæcul. XVI. nere jubebatur, ante hujus discessum
 A. C. 1563. Tridentum venissent.

§. V.

*Reformationis articuli a Franciæ
 Oratoribus propositi.*

Pallav. l. 19. c. II. n. 4. Hæc itaque Franciæ Oratores in suo
Sarpus l. 7. p. 633. libello exponebant: „Constitutum
Thuan. l. 35. Psalm. p. 374. „nobis oratoribus erat jam pridem ex
Mem. pour le Concil. de Trente p. 368. Et suiv. „officii nostri ratione, & christianissimi
 „Regis mandato ad sanctam Synodum
 „ea referre, quæ hoc scripto continen-
 „tur: sed cum Cæsarea Majestas per
 „reverendissimos, & clarissimos viros
 „Oratores suos eadem fere proponenda
 „curasset, nostraque omnis petitio cum
 „eorum postulatis mirifice conveniat,
 „sustinuimus aliquantulum, expectan-
 „tes, dum aliquid a vobis decernere-
 „tur: quid enim multis postulatis mi-
 „nime inter se pugnantibus, vix etiam
 „diversis molestum esse vobis necesse
 „fuit? præsertim cum ea, quæ adji-
 „cienda forte videbantur, vel tacite in-
 „essent, vel necessario ex supra alla-
 „tis profluerent: itaque restitimus, at-
 „que illa proponere distulimus: nunc au-
 „tem iteratis Principis nostri mandatis
 „compulsi, cum aliunde Cæsareum il-
 „lud negotium expectatione nostra lon-
 „gius protraheretur, differendum am-
 „plius minime censuimus, hinc quan-
 „ta

ta potuimus simplicitate, & compen-
 dio verborum, ea, quæ nobis ad con-
 stituendam Rempublicam christianam
 necessaria, & opportuna videbantur,
 scripto complexi sumus: hoc autem
 volumus vos existimare, quod nihil a
 ceterorum Christianorum salute alie-
 num, aut adversum petamus, sed
 commune bonum respiciamus: equi-
 dem Carolus Rex noster exoptat, ut
 petitionum suarum omnium ratio ha-
 beatur, sic tamen a christiana discipli-
 na edoctus, & institutus est, ut vo-
 bis omnia tribuat, rerumque omnium
 istarum rationem, cognitionem, & ju-
 dicio ad vos omnino sciat perti-
 nere.

Ceterum hæ petitiones triginta qua-
 tuor complectebantur articulos his ver-
 bis conceptos: „ Rex hæc a vobis in
 Concilio exponi petit, I. cum Sacer-
 dotes inprimis castos esse oporteat, ex
 Sacerdotum autem incontinentia, in
 Dei Ecclesia magnæ nascantur offen-
 siones, provideat sancta Synodus, ut
 non alii in posterum ordinentur Sa-
 cerdotes, quam qui seniores sunt, & a
 populo bonum habeant testimonium,
 ut ex antea vita, quales postea sint
 futuri, non levis sit conjectura, ac Sa-
 cerdotum libidines, & flagitia acerri-
 mis Canonum pœnis coerceantur.

A 5 II. „Ca-

Sæcul. XVI.
 A.C. 1563.

Sæcul. XVI.

A. C. 1563.

II. „ Cavendum est, ne eodem die,
 „ aut tempore omnes sacri Ordines ei-
 „ dem Clerico conferantur, cum vete-
 „ res Patres præcepissent, ut promo-
 „ vendus ad majores Ordines, prius in
 „ minoribus digne, & aliquo tempore
 „ versatus esset.

III. „ Nullus Presbyter ordinetur,
 „ cui non continuo secundum Concilium
 „ Chalcedonense detur una cum ordine
 „ beneficium, aut ministerium: sic enim
 „ fiebant ordinationes a priscis illis Pa-
 „ tribus, qui titulos presbyterales mul-
 „ to postea tempore inventos non agno-
 „ verunt.

IV. „ Diaconis, & aliis, qui sacris
 „ Ordinibus initiati sunt, restituatur de-
 „ bita, & antiqua functio, ac Ordinis
 „ officium, ne hi Ordines amplius nuda,
 „ & in cæremoniis tantum posita nomi-
 „ na dicantur.

V. „ Presbyteri, sacrisque inferiori-
 „ bus Ordinibus initiati, & cujusvis Ec-
 „ clesie ministerio addicti, in ea voca-
 „ tione, in qua a Domino vocati sunt,
 „ permaneant, neque in alio munere, &
 „ officio, quam quod Dei ministerium
 „ atque Ecclesie obsequium decet, ver-
 „ sentur.

VI. „ Nullus eligatur Episcopus, qui
 „ non ætatis sit legitimæ, iisque mori-
 „ bus, & doctrina præditus, ut populum
 „ doce-

„docere, & ei vitæ exemplar esse pos-
 „sit, ac denique illis dotatus sit omni-
 „bus necessariis prærogativis, quæ suf-
 „ficient ad Episcopi munus rite per se
 „obeundum.

Sæcul. XVI.
 A.C. 1563.

VII. „Is quoque creetur Parochus,
 „qui & probatæ sit vitæ, & populum in
 „lege Dei instruere possit, ac Sacrifi-
 „cium recte celebrare, & Sacramenta,
 „prout par est, administrare, & illorum
 „usum, & effectum, illos, quibus ea ad-
 „ministrat, recte docere valeat.

VIII. „Ad Abbatiam, & Prio-
 „raturam Conventualem, nisi prius
 „in celebri aliquo Gymnasio sacras li-
 „teras publice professus, & Magisterium,
 „aut alium gradum adeptus sit, non ad-
 „mittatur.

IX. „Episcopus per se, aut per eos,
 „quos ad prædicationis munus assumet,
 „qui tot erunt, quot per Diœcesis am-
 „plitudinem videbitur opus esse, in Ci-
 „vitate, aut in quacunque parte Diœ-
 „cesis censebit expedire, omnibus Do-
 „minicis, & diebus Festis, tempore au-
 „tem quadragesimæ, jejuniorumque
 „& Adventus Domini, quotidie ver-
 „bum Dei annuntiet, & quotiescun-
 „que id opportune fieri posse judicarit.

X. „Idem quoque faciat Parochus,
 „si non desint, apud quos concionetur.

XI.

Sæcul. XVI.

A. 1563.

XI. „ Abbas, & Prior Conven-
 „ tualis interpretabitur libros veteris,
 „ & novi Testamenti, Xenodochia insti-
 „ tuet, ut ita Hospitalia, Nosocomia &
 „ Scholæ restituantur, ut hospitalitas
 „ antiquitus usitata rursus exerceatur.

XII. „ Qui hodie sunt Episcopi, Ple-
 „ bani, Abbates, aut alii Ecclesiastici,
 „ si suum officium per semetiplos præ-
 „ stare non possint, tunc Coadjutores,
 „ qui ad obeunda ejusmodi munia ido-
 „ nei sunt, sibi assumant, aut omnino be-
 „ neficia dimittant.

XIII. „ De Catechesi & summa do-
 „ ctrinæ catholicæ conscribenda, nec-
 „ non de succinctis explicationibus, quæ
 „ Postillæ vocantur, ea decernantur, quæ
 „ Cæsareæ Majestati visum est, ad hoc
 „ sanctum referre Concilium.

XIV. „ Unum beneficium uni tan-
 „ tum conferatur, nec quoad eorum plu-
 „ ralitatem inter beneficia compatibilia,
 „ & incompatibilia, sicuti neque inter
 „ Personas differentia fiat, nam hæc di-
 „ stinctio, uti est nova, & antiquis Decre-
 „ tis haud cognita, ita Ecclesiæ ca-
 „ tholicæ magnam calamitatem attulit.
 „ Dentur etiam beneficia regularia re-
 „ gularibus, & sæcularia sæcularibus.

XV. „ Qui verò nunc duo, plurave
 „ possident, aut illud tantum retineant,
 „ quod intra breve tempus elegerint, aut

„ in

in pœnas antiquorum, & veterum Canonum incidant.

Sæc. XVI.
A.C. 1563.

XVI. „ Ut a sacerdotali Ordine fordes omnes, & omnis avaritiæ labes procul expellantur, nec ullo prætextu pro rebus divinis, aut Sacramentorum administratione quicquam exigatur, curet Episcopus aut per beneficiorum unionem, aut decimarum assignationem, & si hoc fieri non poterit, commode Princeps provideat, ut per Parochianorum Symbola, & collectas Parochus, & cum eo duo, ac plures Clerici habeant, unde vitam congruam ducant, & hospitalitatem præbeant.

XVII. „ In Missis Parochialibus Evangelium aperte, & dilucide, & pro populi captu copiose in suggestu exponatur: quo in loco illæ preces, quæ præeunte plebano a populo fiunt, lingua persolvantur vernacula; sacrificio autem, & mysticis precibus in latino sermone peractis postmodum lingua etiam vernacula publicæ ad Deum fiant orationes: eo autem tempore, & aliis statutis horis cantari poterunt pia, & spiritualia cantica, vel Psalmi Davidici prius ab Episcopo diligenter examinati, si id e re suæ Ecclesiæ esse censebit Episcopus.

XVIII.

Sæc. XVI.
A.C. 1563.

XVIII. „ Antiquum illud Leonis, &
„ Gelasii Pontificum decretum de Com-
„ munionem sub utraque specie renove-
„ tur.

XIX. „ Ut omnes, præcipue imperi-
„ ti usum, & efficaciam Sacramento-
„ rum intelligant, præcedat semper lin-
„ gua vernacula brevis expositio, quæ
„ Sacramenti, quod administratur, ra-
„ tionem contineat.

XX. „ Beneficia secundum veteres
„ Canones non conferantur amplius ex-
„ teris, neque per Vicarios, sed per i-
„ pso Ordinariorum: quorum in hoc dele-
„ ctu maxima sit industria: illis vero in-
„ tra sex menses non conferentibus,
„ aut si indignis contulerint, potestas
„ conferendi devolvatur ad proximum
„ superiorem, & gradatim ad Papam, se-
„ cundum Concilium Lateranense, &
„ aliter collatio facta a quocunque nul-
„ la fit.

XXI. „ Mandata de providendo, ex-
„ pectativæ gratiæ, Regressus, fiducia-
„ riæ resignationes, & beneficiorum
„ commendæ revocentur, & omnino ar-
„ ceantur ab Ecclesia, veluti decretis
„ contraria.

XXII. „ Resignationes in favorem
„ hujus, vel illius factæ omnino a Cu-
„ ria Romana non recipiantur: est enim
„ a sacris Canonibus institutum, ne quis
„ quam

„quam sibi sui officii quærat, aut eligat
 „successorem.

Sæcul. XVI.
 A.C. 1563.

XXIII. „ Prioratus sæculares, aut
 „ut dicitur, simplices, quibus contra in-
 „stitutionem cura animarum adempta
 „est, & translata in Vicarium perpe-
 „tuum, cui tantum exigua quædam
 „decimarum, aut aliorum proventuum
 „portio assignatur, cum primum vaca-
 „verint, curam animarum recipiant, &
 „in antiquum statum restituantur, at-
 „que illis curatis beneficiis, a quibus
 „fuerunt segregati, rursus uniantur.

XXIV. „ Cum plura sint beneficia,
 „in quibus contra beneficiorum o-
 „mnium institutionem invaluit depra-
 „vata consuetudo, ut illi, qui ea possident,
 „nullo teneantur concionandi, Sacra-
 „menta administrandi, aut alio onere
 „Ecclesiastico, Episcopus consilio Capi-
 „tuli, his beneficiis curam aliquam
 „spiritualem imponat, aut si utilius vi-
 „deatur, ea beneficia vicinioribus Pa-
 „rochialibus Ecclesiis uniat: benefi-
 „cium enim sine officio neque esse de-
 „bet, neque potest.

XXV. „ Pensiones super beneficiis
 „non constituentur, & illæ, quæ sunt
 „constitutæ, tollantur, ac redditus Ec-
 „clesiastici in alimenta pastorum, &
 „pauperum, aliosque usus pios trans-
 „ferantur.

XXVI.

Sæcul. XVI.
A.C 1563.

XXVI. „ Restituantur Episcopis in-
„tra omnem Diocesim jurisdictiones
„Ecclesiasticæ, & tollantur omnes ex-
„emptiones, quæ tamen relinquuntur
„Ordinum Superioribus, cunctisque, quæ
„istis subsunt, aut Capitula generalia
„faciunt, monasteriis, nec non iis asce-
„teriis, de quibus multis jam retro sæ-
„culis, evidentibus Scriptorum monu-
„mentis constat, datam esse exemptio-
„nem, quæ tamen ne ab Episcopo-
„rum correctione omnino se eximant,
„aliqua ratione provideatur.

XXVII. „ Cum Episcopus ea juris-
„dictione uti non debeat secundum an-
„tiqua Decreta, nisi consulto capitulo,
„quemadmodum nec alia suæ Diocæ-
„sis gravia negotia tractare conveniat,
„danda est diligens opera, ut Canoni-
„ci cathedralium Ecclesiarum assiduo
„in Ecclesia cathedrali resideant bonis
„moribus, & scientia præditi, nec non
„iisdem saltem vigesimum quintum an-
„num attingant, nam ante illam æta-
„tem, cum non possint per leges huma-
„nas rebus suis prospicere, quomodo
„Episcopo consulere poterunt?

XXVIII. „ Retineantur antiqui, aut
„novi constituantur consanguinitatis,
„affinitatis, vel cognationis gradus, in-
„tra quos non liceat obtentu cujusvis
„dispensationis matrimonium contra-
„here,

here, exceptis solis Regibus, aut Principibus, propter bonum publicum.

Sæc. XVI.

A.C. 1563.

XXIX. „ Cum nostris temporibus exorti sint Iconomachi, qui imagines evertendas censent, & maximæ perturbationes plurimis in locis ex eo sint excitatæ, provideat sancta Synodus, ut instruatur populus, quid de cultu imaginum sit sentiendum: insuper eadem curet, ut illæ, si quæ in eis colendis irreperunt, superstitiones, & abusus tollantur; quod ipsum quoque provideat de indulgentiis, peregrinationibus, reliquiis Sanctorum, & iis Sodalitatibus, quas vocant Confraternitates.

XXX. „ Quoniam sæpe ob unum enorme delictum affligitur universus populus, quem de proximi peccatis sollicitum, & anxium esse oportet, restituitur Ecclesiæ catholicæ non solum antiqua illa, propter graves, & publicas offensas, publica pœnitentia, sed etiam ad Dei iram placandam, jejunia, & luctus publici, aliaque pœnitentiæ exercitia.

XXXI. „ Cum excommunicatio sit Ecclesiæ supremus gladius, ea non est passim pro quovis delicto, aut contumacia decernenda, sed pro gravissimo tantum peccato, & tunc cum in eo post unam, & alteram, & non-

Hist. Eccles. Tom. XLVI. B nun-

Sæcul. XVI., „nunquam tertiam admonitionem reus
 A.C.1563. „perseverat.

XXXII. „ De beneficiis forenses
 „controversiæ, quæ universum fere Ec-
 „clesiasticum Ordinem contaminave-
 „runt, non solum breviores erunt, sub-
 „lata petitorii, & possessorii in caussis
 „beneficialibus nuper inventa distinctio-
 „ne, sed insuper omnino Universitati-
 „bus illæ nominationes, quas Basileen-
 „se Concilium illis concessit, auferan-
 „tur: præterea præcipiatur Episcopis,
 „ut beneficia, secundum S. Gregorii
 „Papæ auctoritatem, non ambientibus,
 „sed fugientibus, & de Ecclesia bene-
 „meritis conferant: merita autem in
 „universum judicabuntur, si post Magi-
 „sterium, aut alium gradum in scholis
 „eis, cui confertur beneficium, auctore
 „Episcopo, & probante populo fuerit
 „publice concionatus aliquo tempore,
 „cum vero Ordinarius semel benefi-
 „cium contulerit, aut patronus præ-
 „sentaverit, non aliter liceat superiori
 „conferre, quam si prius præsentatum,
 „aut eum, cui collatum est beneficium,
 „eo beneficio iudices dignum judica-
 „verint.

XXXIII. „ Si aliquando de confe-
 „rendi, aut præsentandi potestate lis o-
 „rriatur, primum ab Episcopo Dioce-
 „sano, consulto Capitulo, Oeconomus
 „bene

beneficio vacanti præficiatur, qui fructus omnes percipiat, & munia omnia Ecclesiæ fubeat: deinde litigatores consentiant in aliquot viros doctos Ecclesiasticos, & si non elegerint, ab Episcopo dabuntur, qui saltem infra sex menses litem omnem dirimant, a quibus appellare non liceat, aut si existimet Synodus appellationi deferendum, mandetur interea executioni sententia, neque teneatur Oeconomus, aut is, qui sententiam prior obtinuit, restituere fructus pendente lite perceptos, qui tantum ministris, & pauperum alimentis cedere debent: porro ita fiet, ut aut nulla unquam de beneficio lis, aut si quæ fuerit, brevi conciliatio fiat.

XXXIV. „Decernat sancta Synodus, ut non solum Synodi Episcopales quotannis semel ad minimum, sed etiam tertio quoque anno, Provincialia congregentur Concilia, in quibus de his, quæ ad statum Ecclesiasticum pertinent, diligenter tractetur, præcipue vero de ministrorum selectu, ac delictis mature cognoscatur, & in eos, qui deliquerunt, severe animadvertatur. Insuper Concilia generalia, nisi aliquod grave obsistat impedimentum, decimo quovis anno celebrentur. „

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

Sæc. XVI.
A.C. 1563.

Harum petitionum authographo subscripti legebantur Franciæ Rex, Regina Administratrix, Alexander Regis Frater, postea Henricus III. dictus, Antonius Navarræ Rex, Carolus Borbonius de Rupe ad Yonem, Franciscus Lotharingus Guisii Dux, Montmorentius Conestabilis, Michael Hospitalius Franciæ Cancellarius, Santandreaus, & Franciscus Montmorentius, ambo Marefcalli.

Ibidem pariter narrabatur, quod in secretiori Senatu, priusquam Lotharingus ad Synodum proficisceretur, desuper fuerit deliberatum coram eodem Cardinale, Nicolao Pelleveo Senonensi Archiepiscopo, & Joanne Morvillerio Aurelianensi Antistite, ex quorum Consilio omnes hi articuli fuerunt concepti: præcipue vero urgebatur ille de restauranda communionem sub utraque specie, perinde ac si calicis usus malis in regno indies magis invalescentibus remedium oppido necessarium foret.

§. VI.

Congregationes ante Sessionem continuatæ.

Psal. p. 361. Feria quarta die sexta Januarii ob solemnitatem tribus Regibus sacram nulla habebatur Congregatio: altera autem die feria quinta circa residentiam

tiam perorabat Petrus Albertus Gallus, Sæcul. XVI.
A.C. 1563.
 Convennarum Episcopus, quem excepit Petrus Danesius itidem Gallus Episcopus Vauren-
 sis, qui præprimis Patres ad reformationis studium hortatus, dixit, quod, licet residentia sit juris
 divini, non tamen existimet definitio-
 nem hujus articuli fanciendam esse, nisi
 saltem declararentur particularia Epi-
 scopi officia: Alexander vero Sfortia
 de S. Flora, Episcopus Parmensis, ad-
 monuit, ut nonnulli Patres mitius age-
 rent cum Curialibus, cum non desint,
 qui eos tueri parati essent. Postea Mar-
 tinus Corduba de Mendoza, Hispanus,
 Ordinis Prædicatorum, Dertu-
 sensis Episcopus, ita effatus est: „non
 „expedit hoc tempore, ut declaretur re-
 „sidentia juris Divini, nam sapit quam-
 „dam præsumptionem, quod id aliqui
 „petant a Synodo, cum sit Pontificis,
 „qui est Director Concilii, talia propo-
 „nere in Concilio, nostrum vero est su-
 „per propositis proferre nostras senten-
 „tias: „verum hic idem Episcopus mu-
 tata postmodum sententia multum parti,
 quæ residentiam de jure divino asserit,
 favore videbatur, quin imo affirmare
 haud dubitabat, quod Papa de jure
 divino Episcopos, ut resideant, compel-
 lere, necnon obstacula, quæ residen-
 tiæ

Sæcul. XVI. A. C. 1563. *tiæ* fructum impediunt, tollere teneatur.

Pfal. alt.
Conc. Trid.
pag. 362.

Feria sexta die octava Januarii habito conventu Petrus de Xaque, Hispanus, Ordinis Prædicatorum, Episcopus Nioquensis, satis acerbe declamabat contra eos, qui residentiam esse juris divini declarari petebant, insuper contra nonnullos Oratores, qui reformationem cupiebant, satis prolixè perorare audiebatur: Melchior vero Avosmedianus, itidem Hispanus Guadicensis Episcopus ostendit, munia Episcopalia jure Divino præcepta esse: idem ergo dicendum putabat de residentia, sine qua ejusmodi munia exerceri nequeunt, quam in rem allegabat S. Athanasii Epistolam ad Cretensis Insulæ Episcopum, ubi Sanctus hic Doctor comprobatum reddidit, quod Episcopus in sua Diæcesi assidue permanere teneatur, ac nullo pacto ab ea abesse possit. His addidit, peccatum esse grave, & mortale abesse a Diæcesi absque causa maxime urgente; unde instanter petiit declarari, jure divino præceptam esse residentiam; postea sermone converso ad abusum, qui circa plura beneficia ab eodem possidenda in Ecclesiam irrepsit, hortabatur Patres, ut contra hæc corruptelas salutaria conderent decreta, in quibus

quibus etiam mentio fiat, ut Cardinalitia dignitas non excipiatur. His dictis narrabat, quod aliquis fuerit in Legionensi Diœcesi, qui viginti octo, aut triginta habuerit beneficia, Demum Didacus de Leon, Hispanus, Ordinis Carmelitarum, Episcopus Columbriensis verba faciens eandem ferme sententiam, cum minori tamen verborum vehementia propugnabat.

Alterâ die habito Patrum conventu nonnulli Itali Canonice jurisprudentiæ Doctores suas proferebant sententias, atque inter ceteros in Calabria Episcopus Oppidensis affirmabat, quod Episcopi neque a Deo, neque a D. Petro potestatem habeant, sed a Principibus, qui absorbent totam jurisdictionem Ecclesiasticam: verum tam insulla opinio nonnisi risu a toto Patrum confessu excipiebatur.

§. VII.

*Solemne sacrum Tridenti celebratum
ob victoriam a Franciæ Rege
reportatam.*

Die Dominica decima Januarii Lotharingius Cardinalis ritu Pontificio Sacrum de Spiritu Sancto, præsentibus Papæ Legatis, Oratoribus, & Synodi Patribus celebrabat, ut grates Deo referen-

Sæc. XVI.
A.C. 1563.

Sæc. XVI.
A.C. 1563.

ferrentur ob victoriam per Guisium Ducem a Calvinistis reportatam: ibidem quoque Episcopus Metensis orationem habuit, sat quidem prolixam, doctam tamen, in qua Ducis Guisii fortitudinem pluribus exaggerans, tam Belliducum, quam militum, qui in hoc prælio occubuere, memoriam non sine amplis elogiis faciebat, pro quibus die altera celebrabatur Missa per Episcopum Meldensem Ludovicum de Breze; deinde Metensis admonuit Concilii Patres, ut serio procedant ad negotia reformationis, nec ea relinquunt intacta, nisi Christianæ Reipublicæ ruinam experiri velint.

Altera die matutino tempore celebratæ sunt exequiæ pro defunctis militibus Catholicis: vespere autem habebatur congregatio, ubi Patrum sententiæ in diversa abibant, finito demum conventu potissima pars Episcoporum interfuit exequiis Ludovici Vannini de Theodolis, Episcopi Britonorientis, qui senex obiit, sepultusque fuit apud FF. Prædicatores. Postmodum die duodecima Januarii, Andreas Duditius Bardellatus, Hungarus, Episcopus Tiniensis in Dalmatia proposuit calamitatem nostrorum temporum, maxime in Hungaria, in qua Prælati cum fidei adversariis est perpetuum bellum; propterea

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

pterea Synodum hortabatur, quatenus ad reformationem feriam properarent, ut Episcopi ad suas Diæceses libere reverti possent, cum eorum præsentia ibidem summopere esset necessaria, nec ita formidandum inquiebat jus divinum, quo firmandam esse Residentiam admonuit, refellens argumenta eorum, qui, si declararetur id Decreto, nonnihil imminui dignitatem Pontificiam, aliaque plura, neque hoc tempore hanc declarationem expedire falso contendebant, cum tamen nihil magis necessarium sit, quam ut decidatur, quo jure sit residentia.

Postea Spinellus Bencius, Politianus, Episcopus Montis-Politiani pariter residentiam esse juris divini censuit. Feria quarta, & quinta, nullæ congregationes habitæ, propter negotia Legatorum: Feria autem sexta die decima quinta Januarii, Præsulum Congregatio habita est, in qua Legatus Mantuanus duo proposuit, ac primo quidem monuit, ut nonnulli ad confectionem Canonum, & decretorum eligerentur, necnon assignaretur dies, in quo proxima Sessio celebranda esset. Hanc in rem placuit Cardinali Lotharingio, quod hi eligantur arbitrio Legatorum, & dies Sessionis designetur ad diem quartam Februarii, juxta Sententiam præ-

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.
fati Legati Mantuani, ea tamen lege, ut mox post Sessionem Patres deliberent de observando alio ordine in dicendis sententiis, ut prolixitas vitetur, & omnis contentio procul arceatur: insuper petiit, ut dein, priusquam de fidei articulis, qui restant, agatur, omnino de reformatione pertractetur: quod omnibus placuit.

§. VIII.

*Vicecomes Ventimilliensis Episcopus
Romam veniens.*

Pallav. l. 19. cap. 17. n. 1. Interea Vicecomes Ventimilliensis Episcopus Romam delatus summo Pontifici suas literas tradebat, ac negotium sibi demandatum exponens de habita a Synodi Patribus agendi ratione, necnon de variis, quibus agitantur, affectibus eundem certiore redderebat, simulque enarrabat media, quæ ad superandas cunctas difficultates tam Legati, quam Episcopi Sedi Apostolicæ addicti adhibenda censuissent. Pontifex quinto post die, seu tertia Januarii habito Purpuratorum Senatū se agendi rationem, quam sui Legati exhibuerunt, acceptam, ratamque habere demonstrabat, studiumque Lotharingii Cardinalis pluribus deprædicans Cardinalibus præcipiebat, ut inter se conferrent circa articulum de Institutione Episcoporum, eo quod

quod tum hic magis, quam ceteri ur-geret: quapropter ipsemet Pontifex cunctis hisce deliberationibus intererat.

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

§. IX.

Duo Cardinales a Pio IV. creati.

Die sexta Januarii tribus Sacris Re- gibus sacra, quæ Pontificiæ co- ronationis anniversaria erat, Pius IV. duos Præsules Cardinalitia decorabat purpura, quorum primus erat Fridericus Gonzaga Herculis Cardinalis Ne- pos, ac Mantuani Ducis Frater, qui na- tus erat Anno Domini millesimo quin- gesimo quadragesimo, ejusque Paren- tes extiterunt Fridericus I. Mantuanus Dux, & Margarita Paleologa Montfer- ratensis Ducissa: porro idem nomina- batur Cardinalis Presbyter titulo S. Ma- riæ Novæ. Alter erat Ferdinandus Medicæus Cosmæ Florentiæ Ducis Fi- lius, ac Joannis Cardinalis Frater.

Ciacon. vit.
Pontif. t. 3.
pag. 945.
Pallav. n. 2.
Es 3.
Psal. p. 367.
Raynald.
hoc ann.
num. 10.

§. X.

Papæ consilium Bononiam eundi, ut Synodo magis vicinus esset.

Altera die septima Januarii summus Pontifex Friderici Gonzagæ ele- ctionem Friderico Mantuano signifi- cabat, simul eidem declarans, quod brevi Bononiam venturus esset, ut ibidem Religionis negotiis prospiceret, cum spera-

Pallav. cap.
12. n. 3.

Sæc. XVI.
A.C. 1563.

speraret, quod eo facilius, quo vicini-
or Synodo adesset, emendationem
propositam perficere, ac omnia ad res
Christianæ Reipublicæ rite componen-
das media magis opportuna, atque
optatæ Ecclesiæ utilitati necessaria ad-
hibere posset. Ast id facilius impetrare
valuisset, si Synodus Bononiam trans-
ferri potuisset, hinc suspicandi locus est,
quod fors id quoque intenderit Ponti-
fex, qui hac de re etiam prævie Bo-
noniensem Senatam certiozem reddi
voluit.

§. XI.

*Papa a Cardinale Mantuano hoc iter
differre rogatus.*

Pallav. n. 4. Verum Cardinalis Mantuanus specie-
tenus quidem, ut ob Nepotem suum
ad purpuram promotum gratum exhiberet
animum, re tamen ipsa Episcopum Nolanum
eo fine ad summum Pontificem ablegabat,
ut eidem Roma excedere dissuaderet, quapropter
eidem significari iussit, quod minus consul-
tum esset ad Synodum venire, cum
ejus adventus nonnisi ad concitandos
novos tumultus conferre videretur: ut
proin satius esset, si de proximo ejus
adventu rumor spargeretur, nunquam
autem hoc iter aggredieretur, sed potius
Romæ eorum, quæ contingerent,
specta-

spectatorem ageret, nisi se multis fasti-
 diis exponere vellet: de cetero autem Sæcul. XVI.
A.C. 1563.
 Cardinalis Mantuanus sua ex parte fe-
 dulo se exploraturum spondebat, quo
 inclinarent controversiæ a Patribus agi-
 tatae circa institutionem, ac residen-
 tiam Episcoporum, & quodnam demum
 susciperetur consilium de Cæsareis, Gal-
 licisque postulatis. His monitis cessit
 Pontifex, ac deinceps Romæ substitit.

§. XII.

Pontificis Monita ad Regem Hispaniæ, huiusque responsum.

Sub idem tempus Pius IV. Philippo II. Pallav. n. 5.
& 6.
 Hispaniæ Regi significari iussit, quod
 de pluribus Regni ejus Præsulibus, qui
 Synodo assisterent, justam querendi
 causam haberet, eoquod hi hæreses
 eliminare, Ecclesiæ fidem stabilire, ac
 morum emendationem urgere adeo non
 sint solliciti, ut potius plures nullius
 frugis, imo & noxias excitare contro-
 versias intenti forent, atque inde non-
 nisi fomitem contentions inter Patres,
 & schismatis scintillas in Christiana Re-
 publica suscitarent, nec non Cæsareis
 sese junxissent, ut suam factionem ma-
 gis potentem redderent.

His postea addidit, quod ad sedan-
 dos hosce tumultus necessarium foret,
 ut Rex Oratorem ad Synodum ablega-
 ret,

Sæcul. XVI ret, qui piam Regis sui voluntatem
A.C. 1563. Hispanis Præsulibus declararet, ejus-
 que auctoritate munitus illos eo indu-
 ceret, quatenus Principis sui consiliis
 & ipsi morem gererent. Hæc Sedis
 Apostolicæ Nuntii Pontificis nomine ad
 Philippum Regem perscribebant: Rex
 vero acceptis hisce literis rem edoctus,
 Nuntiis significabat, quod tanquam
 Oratorem suum ad Synodum decretu-
 rus esset Lunensem Comitem, atque
 hic unacum Castellio, qui Lunensi a
 secretis esset, jamjam discessisset. Por-
 ro hic idem Castellius per Gallias tran-
 sire, ac cum Carolo IX. & Regina ejus
 Matre conferre jubebatur de mediis,
 quibus concordia in Concilio restaurari,
 Sedisque Apostolicæ dignitas conser-
 vari posset.

Pariter Philippus Rex per nuntium
 speciatim ablegatum Lunensi Comiti,
 ut iter suum Tridentum versus accele-
 raret, injunxit, eique mandata trans-
 misit, quæ Nuntiis communicaret: cum
 ergo Pius IV. Hispaniæ Regem singu-
 lari erga Religionem studio flagrare cer-
 neret, mox ipse etiam datis ad Lu-
 nensem Comitem literis eundem, ut
 adventum suum maturaret, rogabat, si-
 mulque ei exponebat, sibi pergratum
 accidisse, quod ipse tanquam Orator ad
 Synodum a Philippo II. electus fuisset.

Hanc

Hanc epistolam Legati a Papa receperant, eamque Comiti Augustæ, ubi adhuc hærebat, per Scipionem Lancelotum Synodi Advocatum tradi iusserunt, qui eidem Pontificis desiderium de ejus adventu exponeret, simulque eum, ut iter suum acceleraret, rogans illi Cæsareorum, ac Gallorum postulata communicaret, ut de illis certior fieret: nec minori sollicitudine Pontifex Lotharingii Cardinalis benevolentiam sibi conciliare, eumque suis studiis penitus addictum reddere satagebat.

Hic idem Cardinalis anno priori Bertonum, quem ab epistolis habuit, Romam ablegabat, ut apud Pontificem quereretur, cum ejus fama absque causa læderetur, falsoque insimularetur, quod in omni sua agendi ratione nullam sinceritatem, ac candorem præferret. Ad hæc reposuit Pontifex: „compertum „nobis est, quanta ex antiquo tempore „esset Romæ licentia loquendi, oblo- „quendique de omnibus, etiam de ipso „Principe, cui tamen potentia deest „illius refrœnandæ, hinc salubre, at- „que unicum contra maledicos istos ru- „mores est remedium, ut Lotharin- „gus Cardinalis, quo deterius alii blate- „rant, eo melius agat, ac tanto ma- „jori utatur prudentia, quanto liberius „alios ad calumnias effundi cerneret, „de

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

Sæcul XVI. A.C. 1563. „de reliquo certus fit, quod nos illam
 „de eo opinionem habeamus, quam
 „ejus merita, & sapientia deposcerent,
 „adeo, ut eidem satis fit, si *malignum*
 „*sperneret vulgus*, ac negligeret oblocu-
 „torum convitia: unice autem navet
 „operam tam communi Ecclesiæ bono,
 „quam proprio Galliæ commodo, nam
 „utrumque a nobis promotum iri spon-
 „demus, quantum in viribus nostris
 „est, prout fufius jam Episcopo Viter-
 „biensi manifestavimus.„

§. XIII.

*Legati cum Lotharingio Cardinale
 juncta opera agere jussi.*

Pallav. c. 12. n. 8. & 9. Sub idem tempus Pontifex Legatis
 hæc significari voluit: variis ex lo-
 cis nobis nuntiatur, quod Lotharingii
 Cardinalis exigua ratio habeatur, at-
 que idem se vilipendi, imo & instar
 inimici haberi queratur, quamobrem
 præcipio, ut cum eo omnia Synodi ne-
 gotia conferantur, nihilque eo incio
 decidatur.

§. XIV.

*Acrius responsum Legatorum hoc
 mandatum indignantium.*

Legati hoc mandatum ægre ferentes
 summo Pontifici hæc rescripserunt:
 „Haud parum miramur, a Sanctitate
 vestra

Sæcul. XVI.
A. C. 1563.

„vestra tot mendaciis, ac calumniis
 „fidem haberi, postquam toties eandem
 „hac de re monuimus: hinc sane ca-
 „pere non possumus, qua ratione San-
 „ctitas sua sibi persuadere possit, quod
 „nobis a Lotharingio Cardinale tanquam
 „ab inimico caveamus, quando tam
 „sæpe in nostris literis res ab eo gestas,
 „ac dictas commendavimus; semper
 „enim compertum nobis fuit in hoc
 „Cardinale tantum probitatis, Religio-
 „nis, ac studii in summum Pontificem,
 „& Sedem Apostolicam, ut ejus præ-
 „sentia Tridenti semper nobis gratissima
 „fuerit, eumque veluti pacis Angelum
 „a Deo ad Synodum missum existima-
 „verimus: ideo adhibuimus omnem
 „industriam, ut finistram opinionem
 „ante ejus adventum conceptam glo-
 „riose detergeremus; credebatur enim
 „Tridentum venisse eo duntaxat ani-
 „mo, ut Sedem Apostolicam everteret;
 „de hac tamen calumnia datis ad Bor-
 „romætum Cardinalem literis questi-
 „scripsimus, quod sinistra hæc opinio
 „nonnisi a perversis hominibus dissidia
 „suscitandi studiosis divulgata fuisset:
 „de cetero Lotharingium Cardinalem
 „de omnibus Synodi negotiis certio-
 „reddidimus, nec ullam animadverti-
 „mus causam, ob quam erga illum dis-
 „simulatione uti oportuisset, ut proinde

Hist. Eccles. Tom. XLVI. C Bea-

Sæcul. XVI. „Beatitudo vestra ab inutili hac mo-
A.C. 1563. „lestia, ac cura libera esse possit.

§. XV.

*Pontificis responsum circa modum de-
 creta, & Canones condendi.*

Pallav. n. 10. Interea Romæ circa modum decreta
Sarpus l. 7. conficiendi accuratior opera impen-
pag. 635. debatur, ac perpensis prius rationibus,
 quæ Tridento Romam missæ a Vice-
 comite exponebantur, in hanc senten-
 tiam Legatis responsum est. I. Ipsis
 communicabantur variæ animadver-
 siones, quæ de Decretorum tenore con-
 cipiebantur. II. Cum admota esset ma-
 nus ad formandos canones de Hierar-
 chia, atque a Cardinale Lotharingio
 præter septem jam paratos octavus fuisset
 propositus, quo summi Pontificis
 prærogativæ declararentur, tum neces-
 sarium censebatur, ut adderentur verba
 alias memorata, ac pene ad verbum
 exscripta ex iis, quæ Florentina Syno-
 dus definierat, sine quibus sententia
 manca, & ambigua remansisset. III.
 Curent idcirco Legati, ut Canon eo
 modo conficeretur, quamvis vero cre-
 dendum esset, eos in tam æqua peti-
 tione obstaculum non offensuros, si ta-
 men forte illud offenderent, ne pro-
 pterea desistant, sed conatum omnem
 exercent ad illud superandum, confi-
 derata

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

derata intentionis æquitate, necnon
veneratione, quam inspiret auctoritas
tam sancti, venerandique Concilii, cu-
jusmodi fuerat Florentinum. Eapro-
pter in Septimo Canone studiose atten-
debatur, ut retineretur ea forma, cu-
jus auctor erat Cardinalis Lotharingus,
ita tamen, ut ea in quibusdam vocibus
emendaretur, unde sequentes tres for-
mulæ præscribentur, inter quas pri-
ma secundæ, secunda tertiæ præfere-
batur, adeoque eo etiam ordine illas
proponere Legati jubebantur.

§. XVI.

*Tres diversæ Canones concipiendi
normæ.*

Porro tres hæ normæ erant ejusmodi.
I. *Anathema sit, si quis dixerit, Epi-
scopos assumptos a Romano Pontifice, in
partem sollicitudinis, non esse positos a Spi-
ritu Sancto ad regendam Ecclesiam Dei in
ea parte, ad quam assumpti sunt, aut per
Sanctam ordinationem non esse majores Pres-
byteris. Præmissis his sequebantur ea,
quæ in Canone per Lotharingium di-
ctato continebantur, ac pariter in dua-
bus aliis formis habebantur, hujus te-
noris: aut non habent Episcopi potestatem
ordinandi, aut si habent, habent communem
cum Presbyteris, aut Ordines ab ipsis col-
lati*

Sæcul. XVI. A. C. 1563. *latio sine consensu, & vocatione populi, ir-
riti sunt.*

II. *Anathema sit, qui dixerit: Ordinem, aut gradum Episcopalem non esse institutum a Christo in Ecclesia: aut Episcopos per Sanctam Ordinationem non esse majores Presbyteris.*

Tertia forma erat hæc: Anathema sit illi, si quis dixerit: *Episcopos nullo modo esse institutos a Christo in Ecclesia, aut per Sanctam ordinationem non esse majores Presbyteris, Porro hæc forma non nisi septimum Canonem respiciebat: octavus vero ita sonabat: Anathema sit, si quis dixerit, B. Petrum per institutionem Christi non fuisse primum inter Apostolos, & ejus Vicarium in terra, vel necesse non esse, ut sit in Ecclesia unus Pontifex, D. Petri Successor, eique æqualis in auctoritate regiminis, atque in Romana Sede legitimos ejus Successores ad hoc usque tempus non habuisse jus Principatus in Ecclesia, nec fuisse Patres, Pastores & Doctores omnium Christianorum, nec fuisse ipsis traditum a Domino nostro Jesu Christo plenam potestatem pascendi, regendi & gubernandi Ecclesiam universalem.*

§. XVII.

Canonum norma Romæ nonnihil emendata.

Præter

Præter hæc literas Cardinalis Borromæus Legatis aliam dedit epistolam Cardinali Lotharingio communicandam, in qua sedulo prætermittantur mandata ipsis tradita, si forte quicquam opponendum censerent: in his tamen literis impensum ostendebatur studium, vi cuius formula a Lotharingio Cardinale proposita, quantum liceret, retinenda esset, ubi addebantur quoque Theologorum Romanorum animadversiones, ut de mutationibus in Canonum forma factis ratio redderetur; nam præprimis Episcopis Pontifice inferioribus denegabatur nomen Vicariorum Christi, quamvis enim Ecclesia in præfatione ad Missam de Apostolis eos appellet *Operis Domini Vicarios*, & nonnulli ex antiquis Patribus hoc nomen usurparint ante hæreses exortas, nihilominus recentiores Ecclesie Patres eam postea tituli rationem Episcopis universim non tribuebant, ut evitarent ambiguitatem, quæ frequenter errorem nutrit. De cetero in hac epistola, dicebatur, quod is, qui Sacramentum quodpiam administrat, in ea functione Christi vicem exerceat: insuper in eo loco, ubi Cardinalis Lotharingus assererat, *fuisse institutos a Christo Episcopos*, Episcoporum loco apponebant hæc verba *Ordinem, aut gradum*

Sæcul XVI,
A.C. 1562.

Pallav. l. 19.
c. 12. q. 14.

REVON

C 3

Episco-

Sæcul. XVI
A. C. 1562.

Episcopalem, ne damnarentur plures Doctores de Catholica Ecclesia bene meriti, qui affirmant, quod proxime ab ipso Christo solus Petrus fuerit institutus: reliqui vero per Divum Petrum, aut per ejus auctoritatem selecti, ut proinde fatius foret, ejusmodi seligi-verba, quibus utraque Sententia salva esset, præcipue vero ne laxaretur aditus importunis illis contentionibus, quibus Pontifici denegaretur facultas restringendi Episcoporum auctoritatem.

Insuper corrigebantur hæc verba a Cardinale Lotharingio apposita, quibus exprimebatur, *Episcopos fuisse positos a Spiritu Sancto ad regendam Ecclesiam Dei*. Equidem hæc verba a Divo Paulo prolata fuere in actis Apostolorum, sed Correctores agebant, ibi sermonem fieri peculiarem de Ecclesia Ephesina, non de universali: præterquam quod nomen Episcoporum illic non accipiatur in arctiori significatione, sed latius pro cunctis Ecclesiæ Senioribus, ad eam administrandam præpositis, sicuti ex integro contextu satis manifeste colligitur: insuper tam in hujusmodi particularum mutatione, quam in additione, ut firmaretur Romani Pontificis prærogativa, visum est Theologis, Canonem clarius esse exponendum, quandoquidem animadvertebatur, cunctas

novas

Sæc. XVI.
A. C. 1563.

novas hæreses quasi lineas esse, quæ per varias semitas ad hoc centrum unice concurrebant, ut supremum Caput ipsi Ecclesiæ tolleretur, cum tamen perspicuum esset, sublato capite omnia membra perire. Alteram simul Epistolam scripsit Pontifex ad Cardinalem Lotharingium, in qua illi victoriam, quam Dux Guisus ejus frater sua virtute in Galliis reportaverat, gratulabatur, nec minus eidem significabat, quod Bononiam contendere statuisset, ut ejus consiliis hac in re sibi datis acquiesceret, nulla tamen ab eo facta fuit mentio de Mantuano Cardinale, qui se huic itineri opponebat, prout supra meminimus.

§. XVIII.

Intrepidum Legatorum responsum ad Cardinalis Borromæi epistolam.

Hæ literæ parum placuere Legatis, præcipue vero Borromæi Cardinalis epistola offendebantur, unde eam quantocius unacum Theologorum Romanorum animadversionibus Lotharingio Cardinali exhibebant, cui hæ mutationes minime probabantur, atque ipsimet Legati inde parum contenti videbantur, quapropter Romam scripserunt hunc in modum: „satis nobis accidit molestum, quod nobis verba

Pallav. cap. 13. num. 2.

Sæcul. XVI.
A. C. 1563.

„desint, quibus satis exponeremus sum-
 „mo Pontifici, ejusque consiliariis, in
 „quonam statu Concilium versetur, &
 „quam periculofum sit, quodcunque
 „aliud susciperetur consilium præter
 „pacificum illius exitum, cui adver-
 „sari videntur ea mandata, quæ nobis
 „Roma fuere transmissa: inde vero no-
 „bis obstaculum ponitur, quo minus
 „illos, qui Pontifici minus addicti sunt,
 „conjungamus, quinimo facile etiam
 „hac agendi ratione inter illos, qui se
 „illius studiosos profitebantur, discor-
 „diarum semina spargi possunt, quæ or-
 „tum ducent a cupiditate majus studium
 „ostentandi erga Sedem Apostolicam.,
 „His addebant: animadversiones Ro-
 „ma ad nos missæ Patribus, ac Theo-
 „logis Tridentinis visæ non fuere tanti
 „pretii, quantum temporis ab earum
 „Auctoribus ad id impensum: Lotha-
 „ringius quoque Cardinalis, quamprimum
 „illas pervolverat, minus se con-
 „tentum exhibuit, easque & loco, unde
 „prodierant, & Viris, qui eas dictabant,
 „indignas esse reputavit.,

„Insuper subjungebant Legati: om-
 „nibus mirum accidit, Romæ non fuisse
 „animadversum, quod tunc, si Con-
 „cilii Florentini verba non prius ex-
 „ploratis Patrum animis proponeren-
 „tur, facile excitari posset vehemens
 „de

Sæcul. XVI.
A. C 1563.

„de Pontificis auctoritate disputatio,
 „quæ tamen omni studio est fugienda:
 „porro a Lotharingio Cardinale sub-
 „inde difficultates expositæ fuere, quas
 „is deprehendebat in forma Canonum
 „Romæ concinnata: postquam autem
 „hic cum ingenti mansuetudine expo-
 „nebat, quod præsentis negotii con-
 „ditio exposcat, omnium harum diffi-
 „cultatum rationem non esse haben-
 „dam, in hoc tandem consilium de-
 „venit, quod iniquitas temporum po-
 „stulet, ut tam per Doctrinæ decreta,
 „quam per Canones statuatur Pontifi-
 „cis auctoritas: ipse vero se arbitrari in-
 „quiebat, opus esse, ut Episcoporum
 „auctoritati, cum hæc sit Pontificia
 „inferior, atque ab ea dependens, Pa-
 „pæ potestas præponeretur, atque ideo
 „Canon octavus in septimum, & septi-
 „mus in octavum mutaretur: insuper
 „idem Cardinalis promisit, quod ipse
 „quidem operam navare velit, ut
 „prior iisdem verbis, quibus Romæ con-
 „ceptus erat, unico verbo ob postero-
 „ris respectum adjecto communiter re-
 „ciperetur, in posteriori autem oppor-
 „tunas mutationes quasdam fieri oport-
 „teret, quas is scripto exhibebat, erant-
 „que numero quatuor. I. Nominetur
 „Romanus Pontifex non simpliciter
 „Christi Vicarius, sed supremus Christi
 „Vica-

Sæc. XVI.
A.C. 1563.

„*Vicarius*: cum utique Episcopi quo-
que, atque etiam simplices Sacerdo-
tes sint aliquo modo Christi Vicarii
ex Canone *Mulierem*, caussa 33. quæst.
5. II. Si Canon septimus ponitur se-
cundum primam ex tribus formulis
Roma missis, deleantur ea verba, in
partem sollicitudinis, ac mere dicatur,
Episcopos a Pontifice assumptos, a
Spiritu sancto positos esse. III. Non
exprimantur functiones Episcoporum,
quin simul adjiciatur, eos posse *regere*,
ac *Sacris interdicare*, quod pertinet ad
jurisdictionem. IV. Episcopi non di-
cantur simpliciter *Majores*, sed *Superiores*
Presbyteris, quod auctoritatem
importat.

§. XIX.

*Congregatio ad concinnandum postre-
mum doctrinæ caput, & duos
ultimos Canones.*

*Pallav. c. 13.
num. 4.*

Insuper Legati in sua epistola hæc ad-
diderunt, „coegimus particularem
coetum Patrum, quorum alii Theo-
logi erant, alii autem Canonum pe-
riti, eisque adjunximus Marcum An-
tonium Columnam Archiepiscopum
Tarantinum, & Dominicum Bolonum
Episcopum Brixientem, qui omnes
confenserunt, ut hæc mutationes ad-
mittantur, desuper tamen obstrepebant
Pe-

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

„ Petrus Antonius Capuanus, Archie-
 „ piscopus Hydruntinus, necnon Epi-
 „ scopus Alexander Sfortia Parmensis,
 „ & Sebastianus Vantius Urbevitanus,
 „ quorum quidam magis, alii vero
 „ minus se alienos ostenderant: sed ipso-
 „ rum difficultates fuerunt a reliquis
 „ plene dissolutæ: præterea omnes ani-
 „ madversiones unacum mutationibus
 „ factis, quas censores approbarunt,
 „ transmisimus ad Cardinalem Lotha-
 „ ringium, qui cum nos inviseret, æ-
 „ grum animum præsetulerat, fassus,
 „ spem sibi non esse, ut efficere possit,
 „ quatenus illæ ab Hispanis, Gallisve
 „ recipiantur, imo ne ipsemet illis assen-
 „ surus sit, nisi a Spiritu Sancto aliter
 „ impelleretur: nos hoc responsum
 „ haud parum commovit, cum omnium
 „ simus præscii malorum, quæ timen-
 „ da sunt, nisi concordia obtineatur,
 „ cum præsertim ille postremus jam
 „ dies sit ad diem futuræ Sessioni præ-
 „ scribendum, hinc injunximus Paleotto,
 „ ut ipse digereret ultimum doctrinæ
 „ caput, duosque postremos Canones,
 „ pro eo, ac idem arbitraretur id con-
 „ sonum esse sententiæ utriusque partis,
 „ quæ ambæ illis auditis consensum illico
 „ absque contentione præbuerunt: in-
 „ super visum quoque nobis est, quod
 „ voces hæc adjectæ, *assumptos a Romano*
 „ Pon-

Sæcul. XV.
A. C. 1563.

„Pontifice, validum existant remedium
„adversus quamcunque iniquam reli-
„quorum verborum interpretationem,
„eoquod hæc una cum eo, quod addi-
„tum legitur, nonnisi de jurisdictione
„intelligi possint: quamvis vero non ex-
„primeretur, Episcopos assumi in par-
„tem sollicitudinis, id tamen colligi-
„tur per evidentem consecutionem,
„quandoquidem fulcris amplissimis, ac
„prævalidis Romani Pontificis au-
„ctoritas firmabatur, adeo ut dici
„non valeat, Episcopos a Papa assumi,
„nisi in eam partem, in qua Pontifex
„illis indigeret, ad Ecclesiam admini-
„strandam: existimavimus igitur, ejus-
„modi consilium suscipi posse: siquidem
„hac ratione Pontificis Romani præro-
„gativa post tam atroces recentium
„hæreticorum oppugnationes confirma-
„tur, quin ulla ex parte quidquam in
„illa imminueretur. „

§. XX.

*Mala Synodo impendentia a Legatis
Pontifici exposita.*

Pallav. c. 13.
num. 4.

„Si vero, prosequerentur Legati, hæc
„concordiæ via non succederet, Car-
„dinalis Lotharingius aperte prædixit,
„nunquam celebratum iri Sessionem,
„eoquod extremam offensionem id illa-
„turum fuisset nationibus Transalpinis,
cum

cum nobis ipsis innotesceret, quod non
 possint Catholici de Romani Pontificis
 auctoritate inter se convenire: præter-
 quam quod timenda esset ingens con-
 testatio, nec ea quidem levis, sed for-
 tasse cum provocatione ad aliam Syno-
 dum magis liberam: insuper posset ex
 hujusmodi diffidiis sequi Synodi disso-
 lutio, cui tamen nos nunquam consen-
 furos profiteamur sine diserto Sacræ Se-
 dis mandato a Pontifice subscripto;
 cum enim ex ea gravissimæ calamitates
 Ecclesiæ impendentes a nobis probe
 prospiciantur, ideo æquum non est, ut
 in nos tota culpa recidat, qui tamen
 ad hoc operam non contulimus, imo
 fortiter potius repugnamus, utpote qui
 si summi boni auctores esse non potui-
 mus, saltem tanquam mali Auctores
 traduci nolumus: itaque Sanctitas sua
 decernat, an consilium, quod suppedi-
 tamus, sequi, quod nobis æquissimum
 videtur, aut eo rejecto potius permit-
 tere velit, ut quodcunque incommodum
 inde succedat: insuper animadvertimus
 magnam conjunctionem Cæsaræorum,
 Gallorum, & Hispanorum, sive de-
 mum hæc concordia ad petitiones in
 Synodo a Cæfareis, Gallisque factas
 tendat, sive ex eo vigeat, quod Hispani
 Gallorum voto de residentia negotio
 consentiant: hinc verosimile videtur,
 Gallos

Sæcul. XVI.
 A. C. 1563.

Sæcul. XVI. Gallos vicissim cum Hispanis de aliis
A.C. 1563. argumentis conventuros.

§. XXI.

*Sessio ad quartam Februarii diem
 præstituta.*

Pallav. n. 5.
Sarp. l. 7.
pag. 637. Denique Legati hæc significabant:
 „in quadam Congregatione die de-
 cimo quinto Januarii habita ex unanimi
 omnium consensu fuit præscripta Ses-
 sio ad diem quartam Februarii, simul-
 que ibidem statutum, ut a nobis aliqui
 deligerentur ad conficiendum residendi
 Decretum: habemus enim in animo,
 duos Cardinales, Lotharingium, &
 Madrutium Tridentinum eligere; quia
 hic tametsi juvenis, præditus tamen
 est ingenti rerum peritia, prudentia,
 ac singulari in Pontificem studio. Huic
 epistolæ, quæ Pontifici parum accepta
 erat, adjungebatur altera, in qua ei-
 dem Legati Synodi faciem penitus esse
 mutatam significabant.

§. XXII.

*Gallorum cavillationes contra decre-
 tum, & Canones.*

Pallav. n. 6.
Et 7. Enimvero eadem die Lotharingius
 Cardinalis Paleottum ad se accer-
 sens, eundem his verbis allocutus est:
 „non potui quantavis adhibita diligen-
 tia, Gallos Præsules, & Theologos eo
 indu-

Sæc. XVI.
A.C. 1563.

inducere, ut decretum, & Canones, de quibus agitur, acceptarent; nam I. nolunt, ut apponatur in Decreto, ab Episcopis locum obtineri a Romano Pontifice dependentem, nam illi obijciunt, quod ordinis potestatem certe ab illo non recipiant, an vero saltem jurisdictionem, in controversia id versaretur. II. In Canone, qui septimus erat, non admittunt ea verba, *in esse potestatem summo Pontifici regendi Ecclesiam universalem*, cum illa officerent sententiæ, quæ negat, eum esse superiorem Concilio: ideo loco harum vocum, *Ecclesiam Universalem*, ponendum dicunt, *omnes fideles, & omnes Ecclesias*. III. Petunt, ut in altero Canone Episcopos esse institutos a Christo Domino liquido declaretur, neque addantur illæ voces, *assumptos auctoritate Romani Pontificis*, sed simpliciter asseratur, *assumptos a Romano Pontifice*. IV. Denique non consentiunt, ut diceretur, *esse Romanum Pontificem æqualem D. Petro in auctoritate regendi*: siquidem ubi major est Sanctitas, ibi pariter aiebant auctoritatem esse majorem, adeo, ut possint quædam a Divo Petro confici, quæ Successoribus negantur, cujusmodi erat Libros Canonicos dictare.

Cunctas hæc difficultates distincte Paleotto tunc non exposuit Cardinalis Lotha-

Sæcul. XVI. Lotharingius, sed tantummodo excu-
A.C. 1563. favit se, quod antea plus, quam fas esset,
 confusus sibi persuasisset, se quoque,
 quemadmodum doctioribus satisfecerat,
 id apud Franciæ Episcopos effecturum,
 quod postea tamen re ipsa, quantavis
 impensa industria adeo non evenisset,
 ut spem quoque omnem rei aliquo pacto
 conficiendæ amisisset.

Hasce mutationes Synodi Præsides
 in altera epistola, prout diximus, sum-
 mo Pontifici nuntiabant: ut vero illam
 opportune adhuc transmittere possent,
 nuntium, cui priorem epistolam tradi-
 derant, revocabant, eumque per ali-
 quot horas detinebant: sub idem vero
 tempus ambo Legati Osius, & Simo-
 netta cum Cardinale Lotharingio con-
 ferebant, eum rogantes, ut id perfice-
 retur, quod antea statutum fuerat:
 ast ille ingenue fatebatur, quod res
 nondum, prout ipsi sibi persuaserint, ad-
 eo maturata esset, atque ipse affirman-
 tium opinioni adhæreret, non tamen
 sibi tantæ vires suppeterent, ut Gallos
 Præsules ad sua studia inclinare, at-
 que a negantium parte dimovere posset.

Altera die Legatos conveniens idem
 confirmabat, eisque quatuor Gallorum
 Præsulum difficultates, quas attulimus,
 sigillatim exponebat: verum propterea
 Legati a sententia nequaquam recesserunt,

runt, quapropter negotium dedere Ca-
 staneæ, Boncompagno, Facchinetto,
 Paleotto, & Castello, ut quatuor hæc
 dubia discuterent, quorum etiam re-
 sponsum communicabatur Lotharingio
 Cardinali, qui re cum Oratoribus col-
 lata eos rogabat, ut sua auctoritate
 apud Legatos, & Gallos Præsules con-
 cordiam præmoverent, atque tam hi,
 quam isti quicquam de suis petitis re-
 mittentes ad mutuam pacem concur-
 rere vellent.

Sæcul. XVI.
 A.C. 1563.

§. XXIII.

*Lotharingius, & Madrutius Cardi-
 nales ad concinnandos Cano-
 nes Deputati.*

Interea Legati feria secunda die deci-
 ma octava Januarii habito Patrum
 Conventu Lotharingium, & Madru-
 tium nominabant, ut decretum circa
 residentiam conficerent, data eis facul-
 tate alios etiam Synodi Episcopos in
 laboris socios advocandi. Id omnibus
 placuit, nisi quod Antonius Ciuxelia,
 Barenfis, Episcopus Buduensis, more
 suo contradiceret, inquiens, Cardina-
 les non admittendos esse ad conficien-
 dum de residentia decretum, cum ipsi
 non resideant: verum nullus omnino
 ejus querelæ deferebat, quocirca alio-
 rum Patrum sententia exquirebatur:

*Pallav. c. 14.
 num. 1.
 Ppal. p. 364.
 & 365.
 Sarpinus l. 7.
 pag. 638.*

Hist. Eccles. Tom. XLVI. D ubi

Sæcul. XVI
A.C. 1563

ubi inter ceteros primi verba faciebant Petrus Danesius Episcopus Vaurenſis, & Hieronymus Claravallensis Abbas porro Vaurenſis, qui ob adverſam valetudinem jam dudum a Patrum congreſſibus aberat, ex Sancti Cypriani, Ambroſii, & Auguſtini testimoniis comprobatum ibat, quod reſidentia Episcoporum ex jure Divino ſit ſancita, ac Chriſtus Dominus Episcopos unice, ut gregem paſcerent, inſtituerit, id vero munus absque reſidentia exercere non poſſent, adeoque declaranda eſſet hæc veritas, ut tollatur omnis diſpenſandi occaſio circa jus divinum: neque propterea derogari inquebat auctoritati ſummi Pontificis, cujus eſt interpretari jus divinum, inſuper agebat, quod id non ita arcte accipiendum ſit, quin abeſſe poſſit Episcopus, ſi id ſuadeat ſui gregis utilitas, & alia cauſa legitima quandam a ſua Diœceſi abſentiam depoſcat, prout inſinuaviſſet Lotharingus Cardinalis. Poſtea ſententiam ſuam Claravallensis Abbas edixit, demonſtrans, quod præceptum divinum paſcendi per ſe gregem ſuum ſit charitatis, non juſtitiae, id tamen ſatis non intellectum eſt: allegabat tamen multa incommoda, ſi Episcopi perpetuo reipſa reſidere tenerentur, præſertim ſi ad id quoque Principes Imperii adſtringerentur.

§. XXIV.

§. XXIV.

Sæcul. XVI.

A. C. 1563.

*Septem Archiepiscopi, & totidem
Episcopi a Cardinalibus in la-
boris subsidium vocati.*

Postea congregationes interrumpen-
tur, usquedum ambo Cardinales
ad id deputati Decretum, & Canones
circa Residentiam emendassent, ac
perfecissent: unde in hujus laboris so-
cios sibi die vigesima Januarii selige-
bant septem Archiepiscopos, totidem-
que Præsules: porro inter Archiepi-
scopos nominabantur Georgius Drasco-
vitijs Croatus, Episcopus Quinque-
ecclesiensis, Orator Cæsareus pro Re-
gno Hungariæ, necnon Daniel Barba-
rus, Venetus, electus Patriarcha A-
quilejensis, & Petrus Antonius de Ca-
pua, Neapolitanus, Archiepiscopus Hi-
druntinus, Petrus Guerrerus, Hispa-
nus, Archiepiscopus Granatensis, ac
denique Bartholomæus de Martyribus,
Lusitanus, Ordinis Prædicatorum Ar-
chiepiscopus Bracarensis. Seligeban-
tur etiam Joannes Baptista Castaneus,
Romanus, Archiepiscopus Rossanen-
sis, Leonardus Martinus, Genuensis,
Ordinis Prædicatorum, Archiepiscopus
Lancianensis. Ex Episcoporum ordine
nominati fuere sequentes: Ægidius Fu-
scarius, Bononiensis, Episcopus Muti-
nensis:

Nicol. Psal.

pag. 366.

Pallav. cap.

14. n. 1.

Sæcul. XVI.
A. C. 1563. nensis: Urbanus Vigerius de Ruere,
 Genuensis, Episcopus Senogaliensis,
 necnon Franciscus Blanco, Hispanus
 Episcopus Auriensis, atque Antonius
 Augustinus, Hispanus, Episcopus Iler-
 denis, Hugo Boncampagnus, Bono-
 niensis, Episcopus Vestanus, Marti-
 nus Corduba de Mendoza, Hispanus,
 Ordinis Prædicatorum, Episcopus Der-
 tufensis, ac denique Nicolaus Psalmæus
 Virodunensis Episcopus. Hi ergo qua-
 tuordecim Præsules vespere in Lotha-
 ringii Cardinalis ædibus convenerant,
 ubi eis novum decretum de residentia
 proponebatur, ut de eo suam quisque
 sententiam ediceret. Feria sexta, seu
 die vigesima secunda ejusdem Mensis
 rursus conventum habebant, & quam-
 quam Archiepiscopus Hydruntinus il-
 los, qui non resident, peccato mortali
 obnoxios esse nunquam admittere vo-
 luerit, ac Dertufensis Antistes oppone-
 ret, nullam deputatis esse conficiendi
 novi Decreti potestatem, fuit tamen
 conclusum, ut quisque acciperet exem-
 plar hujus Decreti ad deliberandum
 super eo, atque interim adferrentur in
 medium vota Patrum per Secretarium,
 ut cognoscere possent deputati, in qui-
 bus præsentibus pro majori parte con-
 sentirent, vel dissentirent.

§. XXV.

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.*Decretum, ringentibus licet nonnullis, confectum.*

Prolatis horum Præfulum sententiis, *Psal. p. 366:*
ambo Cardinales Madrutius, & Lotharingius deputati fuere omnium unanimi consensu, ut conficerent, & per purgarent Decretum de residentia cum Canonibus: porro ad perficiendum ejusmodi opus sibi adlegerunt præfatos Archiepiscopos, aliosque Præfules prius nominatos, qui per tres continuos dies congregationes celebrarunt in ædibus Cardinalis Lotharingii, a quo propofita fuit quædam forma decreti, ut, quid singulis videretur, dicerent sententias, ubi hæc forma majori parti placuit unacum animadverfionibus, additionibus, & mutationibus multis, & ex horum Patrum Sententiis Virodunensis Episcopus, qui Secretarii officioungebatur, decretum redegit in formam proponendam Synodo, quod tamen non nisi post multas altercationes factum est; Hidruntinus enim semper negabat, residentiam jure divino sancitam esse, nec voluit munia Episcopalia præcipi ex eadem lege, sed duntaxat ex jure positivo statuenda esse, neque illos, qui ab Episcopatibus abessent, incurfuros reatum peccati mortalis, ideo sibi suf-

D 3 ficere

Sæcul. XVI. ficere dixit Decretum sub Paulo III. de
 A.C. 1563. residentia factum.

Displicuit etiam Archiepiscopis Ros-
 fano, & Lacianensi declaratio illa, qua
 dicebatur: *IDCIRCO declarat sancta
 Synodus &c.* cum sic videretur innui,
 quod Episcopi teneantur ad personalem
 residentiam: Insuper decreto additum
 fuit quidquam in gratiam Cardinalis
 Madrutii, qui petierat mentionem fieri
 de sex mensibus, de quibus in supe-
 riori Decreto actum. Vix verbis ex-
 primi potest, quanti laboris, & operæ
 hoc decretum utrique Cardinali, ac
 præcipue Lotharingio constiterit, ut
 tandem Episcoporum sententias tan-
 topere diversas ad concordiam revoca-
 rent, quapropter hic non semel suum
 honorem in discrimen adduci timebat,
 quippe cum Hydruntino Archiepiscopo
 acriter decertabat, majori tamen ad-
 huc contentione hic idem Archipræful
 cum Granatensi Archiepiscopo dispu-
 tabat.

§. XXVI.

*Acerrima disputatio inter Hydrunti-
 num, & Granatensem Archi-
 episcopos.*

Pallav. l. 19. c. 14. n. 1. Percipiamus autem, qualiter Pallavi-
Psalm. p. 367 rat: „Hydruntinus Archiepiscopus,
 in

„inquit ille, reprehenderit, in forma ^{Sæcul. XVI.}
 „proposita exprimi curas peculiare E- ^{A.C. 1563.}
 „piscoporum, & hoc pacto novas in-
 „duci quæstiones, non veteres tolli: in-
 „super, dum ibi pascendi munus, & E-
 „piscoporum officia esse ex divino man-
 „dato pronuntiatur, ex eo agebat de-
 „clarari, quod etiam mansio ad jus di-
 „vinum pertineat, cum econtra com-
 „pertum sibi sit, quod hæc declaratio
 „majoris partis sententiæ repugnet:
 „præterea assererat, quod illi cœtui po-
 „testas fuisset haud tradita novi De-
 „creti condendi, sed concinnandi prio-
 „ris, quod Legati jam formarunt: ve-
 „rum Lotharingus id, quod Hydrun-
 „tinus affirmabat de sententia majoris
 „partis, rejecit, hoc factum inficiatus, qua-
 „propter necesse fuit, ut is, qui a se-
 „cretis erat, computaret sententias, quæ
 „dictæ fuerant, qua computatione facta
 „cum vera comperiretur affirmatio Ar-
 „chiepiscopi, quin pauci numerarentur,
 „qui declarationem flagitarent: ideo
 „Cardinalis more Principum, cum in
 „disputationibus premuntur angustiis,
 „respondit inflammator, quod penes se
 „quoque eorum, quæ fuerant pronun-
 „tiata, numerus esset, plurimumque dif-
 „creparent, quæ ipse, & is, qui a secre-
 „tis erat, notaverant, nec ea ratione
 „sententiæ apte notarentur: improbavit

Sæc. XVI.
A. C. 1563.

„proinde, quod unicus tantum Præ-
„sul sit a secretis, cum plures, & ex plu-
„ribus nationibus esse debeant.

„Postea Granatensis Archiepiscopus,
„prout prosequitur Pallavicinus, verba
„faciens propugnabat, quod distincta illa
„curarum ad Episcopos spectantium ex-
„positio tanquam maxime condecens
„fiat, adeo ut ex eo tantummodo sibi dis-
„pliceat, quod amplior non esset: his
„subdidit, ab eo, qui diceret, non esse
„ex divino mandato munus pascendi,
„& reliqua ad Episcopos pertinentia,
„hæresim dici, quo dicto commotus Hy-
„druntinus petiit, ut Cardinales ad mo-
„destiam cogerent eos, qui sic loqueren-
„tur, aliter se quoque eam depositu-
„rum minabatur, necnon se catholicum
„æque, ac quemlibet hominum ubique
„gentium, profitebatur, neque amplius
„illi cœtui se interfuturum dicebat:
„ad hæc Granatensis: potest quidem
„proferri hæresis ab eo, qui non est hæ-
„reticus, quemadmodum innocenter
„hæresim affirmasset, qui ante defini-
„tionem Ecclesiæ negasset, Spiritum
„sanctum etiam a Filio procedere, quæ
„ratio, tametsi alterum purgasset ab
„hæresi, non tamen ab ignorantia ex-
„cusasset. Lotharingius Guerreri re-
„sponcione contentus, nihil amplius mo-
„vit, cum quivis, qui vult Lotharin-
„gium

„gium ab alterius partis studio absol- Sæcul. XVI.
 „vere, possit in animum inducere, haud A.C. 1563.
 „opportunum eidem Cardinali visum,
 „quod aut unum reprimeret, sive postea
 „reprehenderet alterum insignem æ-
 „mulæ nationis Antistitem: quare Hy-
 „druntinus ab hujusmodi cœtibus ab-
 „stinuit, & cum ipso etiam Dertusen-
 „sis, qui cum Granatensi contenderat:
 „sed uterque petentibus Legatis postea
 „rediit. Hucusque Pallavicinus.

§. XXVII.

*Lotharingii Cardinalis querelæ con-
 tra quosdam Synodi Patres.*

Attamen a potissima Episcoporum par- Pallav. n. 2.
 te decretum fuerat approbatum, ex- Psalm. p. 367
 ceptis Hydruntino Archiepiscopo, Bon-
 compagno Vestanensi Præfule, Casta-
 nea Archiepiscopo Rossanensi, & Mari-
 no Lancianensi Archipræfule, qui ta-
 men, quid decerneret, adhuc dubius
 hærebat: porro hoc decretum ita com-
 probatum Lotharingius, & Madrutius
 Cardinales ad Legatos deferebant, eis
 rationem reddentes, propter quam tan-
 ta esset suffragiorum diversitas: præ-
 primis vero Lotharingius ægro animo
 propter contradicentium duritiem,
 quam offenderat, in atrocissimas que-
 relas prorupit adversus nonnullos Pa-
 tres generatim, eoquod vellent ob ra-

Sæcul. XVI. A.C. 1563. tiones humanas Religionem, Ecclesiam,
 & specialiter summum Pontificatum
 perdere, cum in caussa sint, ut a Roma-
 no Pontifice secederet Gallia, & for-
 tasse cum Gallia reliquæ Catholicorum
 Provinciæ. Demum ita prosequeba-
 tur, „ex eo mihi extremus dolor infli-
 „gitur, quando jam animadverto, fru-
 „straneos effluere labores immensos a
 „me, meisque fratribus susceptos ad
 „regnum illud in obsequio Romanæ Se-
 „dis retinendum: adsunt enim ex Præ-
 „sulibus nonnulli, qui ardentem navant
 „operam Synodo dissolvendæ: insuper
 „certum mihi est ea tentari, quamvis
 „Pontifex nec ista petat, imo eorum
 „inscius sit, nam huic mens inest supra
 „quoscunque mortalium rectissima:
 „Legati itaque obstringuntur, ut de iis
 „ipsum reddant certiolem: si vero id
 „neglexerint, ipse ego hoc præstabo
 „utpote studiosus, ac perpetuus Ponti-
 „ficis famulus; dubitari enim non pot-
 „est, hujusmodi homines omnem la-
 „pidem esse moturos, ut Decretum im-
 „pediant: verum illius exemplar ad
 „cunctos christianos Principes mittere,
 „decrevi, ut palam fiat, quam sincere,
 „quod in me erat, res gesta fuerit,
 „& quam parum laborarent alii de Ec-
 „clesiæ, orbisque terrarum ruina.
 Tandem Cardinalis dolorem, & indi-
 gnatio-

gnationem animo spirans, affirmabat, quod animo statuisset Sessioni non interesse, sed ad Ripam Tridenti se conferre: Verum multis rationibus, & auctoritate sua, illum ab hoc proposito removere conabatur Mantuanus Cardinalis.

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

§. XXVIII.

Legatorum ratio de non acceptando Decreto.

Postea Legati unius diei spatium petiere, quo responsum redderent circa Decreti negotium: Verum hi quo exactius haberent examen, eo plures, novasque difficultates, quæ vix superandæ videbantur, offendebant: non enim de variis opinionibus inter Theologos certabatur, nec inter illos, & Canonum Doctores agebatur, sed ipsi Canonum periti inter se dissidebant: quamvis vero reliqui Præsides convenissent de recipiendo Decreto, eique, qui erat a secretis, injunxissent, ut in hanc sententiam perscriberet Romam, nihilominus Simonetta literis subscribere renuebat, proin, cum ipsi omni sollicitudine conarentur negotium componere, atque ad concordiam se pervenisse crederent, novæ supervenere difficultates, quibus cuncta evertentur: Ipsi quidem cum O-ratoribus Principum, sicuti narratum est,

com-

Pallav. c. 14.
n. 3. & 5.

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

communicabant ea, quæ Præsules Galli objecerant formæ a Lotharingio Cardinale dictatæ de Romani Pontificis auctoritate, & Episcoporum institutione; ipsorum igitur opem, & consilium pro concordia in tam difficili negotio implorabant, quapropter die vigesimo quarto Januarii Galliæ Oratores ad Legatos Vesperi accessere, ac Lansacus cepit eis ostendere, quod obstacula, quæ huic concordiæ opponerentur, non minus ipsis Oratoribus, quam Legatis evaderent funesta, illisque ejusmodi dissensiones displiceant: de cetero autem eis spondebant, quod totum studium impendere vellent, ut Decretum illud, & illi Canones reciperentur, cum sibi mandatum non fuisset a Rege Christianissimo, ut ipsi Prælatos cogèrent in iis, quæ conscientiam involverent, quin potius Regiæ suæ Majestatis desideria dicebant eo abire, ut illos plenissimæ libertatis suæ compotes relinquerent; porro de consilio a Legatis quæsito aliud sibi non suppetere ait Lansacus, nisi ut procul tam a doctrina, quam a Canonibus haberetur, quidquid dissensionem posset inducere; insuper adjecit, curam se relicturum sociis suis ad reliqua capita clarius proferenda.

§. XXIX.

§. XXIX.

Sæc. XVI.
A.C. 1563.*Colloquium inter Legatos, & Franciæ
Oratores circa Pontificis auctori-
tatem Synodo superiorem.*

Ad hæc Ferrierus Orator mox verba *Pallav. c. 14. n. 4. & 5. Psalm. 368.*
faciens, perinde ac si hoc principium
minime dubium foret, tanquam cer-
tissimum posuit, quod Concilium sit su-
pra Romanum Pontificem, cum Religio,
& Ecclesia Gallicana non modo id sen-
tiant, sed palam profiteatur, & jureju-
rando affirmet tanquam articulum ne-
cessarium, eo quod id ipsum Concilii Con-
stantiensis auctoritas suadeat. His di-
ctis addidit. „ Nobis quidem Carolus IX.
„ Rex in mandatis suis præscripsit, ne hu-
„ jusmodi controversiam excitaremus,
„ sed simul subjunxit, ne liberum sinere-
„ mus aditum cuilibet verbo, quod huic
„ opinioni opponeretur: propterea hujus
„ rei declaratio a me retardata fuit,
„ donec ab ipso tempore, ac negotio
„ compulsus me cernerem. „ Tandem
Ferrierus allatas petitiones nomine Re-
gis factas memorabat, & sic prosequen-
batur: „ cum Pontifex jam dixisset,
„ argumenta illa omnino a se Concilio
„ relinquere, nos Oratores minime consen-
„ tiemus, ut rursus a Concilio ad Pon-
„ tificem hoc negotium devolvatur, sed
huic

Sæcul. XVI.
A. C. 1563.

„huic articulo firmiter inhærebimus. „
Aſt Cardinalis Mantuanus reſpondit:
„conſilium a te datum ſequi fas mihi
„non eſt, nec nos unquam prætermitte-
„mus, ea in decreti, ac Canonum for-
„ma ſtabilire, quæ ad tuendam ſupre-
„mam Pontificis auctoritatem confe-
„runt, & ſi vos veſtram opinionem tue-
„ri ſtudebitis, ego pariter, ac focii mei
„velut certam veritatem propugnabi-
„mus, quod Pontifex Concilio ſit ſu-
„perior: incaſſum ergo oppoſitam ſen-
„tentiam in Synodo agendam propo-
„netis, aut illius definitionem a Conci-
„lio depoſcetis, quia nos potius mor-
„tem oppetere, parati ſumus, quam
„permittere, ut hæc quæſtio in dubium
„vocetur. „ Ad hæc Seripandus Le-
gatus ad Ferrerium converſus dixit:
„allatum a te argumentum ex Syno-
„do Conſtantiensi haud ſolidum eſt,
„cum id temporis certus Romanus Pon-
„tifex non exiſtiterit, atque hinc ad
„ſchiſma ſedandum opus fuerit, ut de-
„claratio ad Synodum pertineret, adeo-
„que illa præeſſet: aſt in præſentiarum
„regnat inter catholicos ſupremus Pon-
„tifex, certus, legitimus, atque indubi-
„tatus, cui univerſa Eccleſia ſubditur,
„nec id a quopiam in controverſiam
„trahitur. „ His prolatis ita oratio-
nem concluſit: „ mei Socii nunquam

„ deſi-

„desistent, quin ea omnia proferrent, Sæcul. XVI.
 „quæ hanc veritatem, & palam facerent, A. C. 1563.
 „& confirmarent. „

Adeo constanter Legatorum animis
 inhæserat ultramontanæ hujus opinio-
 nis veritas.

§. XXX.

*Papa per Gallorum postulata
vexatus.*

Ceterum Legati ad Gallorum postu- Sarp. p. 626
 lata nihil respondebant, abs dubio, Mem. pour
 quia eadem Romæ ingratis auribus le Concil. de
 fuerunt excepta; Episcopus enim Vi- Trente p. 379
 terbiensis Romam delatus hæc Gallo-
 rum petitiones prælegebat, earumque
 insolentia summo Pontifici haud exi-
 guum dolorem creabat, nam cum illæ
 prima vice perlegerentur, Papa vehe-
 menter commotus in hæc verba proru-
 pit: „Galli unice intendunt Datariam,
 „Rotam, Signaturas, totamque auctori-
 „tatem Apostolicam convellere. „ Po-
 stea vero animo, fronteque paulo fere-
 nior factus est, eo quod idem Episcopus
 ei spem fecisset, quod Sanctitas sua,
 concessis aliquibus, nonnulla negare,
 quædam autem alia mitigare, hacque
 ratione plures ex hisce postulatis elu-
 dere posset. Postea idem Episcopus no-
 mine Lotharingii Cardinalis Pontifici
 hæc exposuit: „ ea est Principum indo-
 „les

Sæcul. XVI. „les, ut multa petere soleant, eo fine, ut
A.C. 1563. „saltem illa, quæ eos maxime premunt,
 „impetrent, qualia sunt Calicis, & lin-
 „guæ vernaculæ usus, necnon Sacer-
 „dotum conjugia. „ Refert Sarpus,
 Gualterium hæc addidisse: *ejusmodi*
res non multum Sedis Apostolicæ ratio-
nes respiciunt, Et si in his Sanctissimus
Pater voluntati ipsorum morem gerere
dignetur, brevem, Et expeditam viam in-
veniet, qua non sine peracti Concilii lau-
de, finem desideratum attingat, nam mul-
ti ex iis articulis ipsis etiam Gallicæ E-
piscopis non satis arrident, qui ad impe-
dimenta iis interponenda sese compara-
runt: hæc cum audiisset Papa, constituit,
ut articuli in Congregatione disceptaren-
tur, introductis in eam Viterbiensi, Et
Vintimigiensi, qui de cunctis, si quando
opus esset, plenius edocerent: porro in ea
Congregatione decretum, ut Theologi, Et
Canonistæ de articulis propositis scribe-
rent, Et suam quisque sententiam charta
mandaret.

§. XXXI.

Papæ epistola ad Franciæ Regem
circa hæc postulata.

Hac circumspectione adhibita Ponti-
 fex hac super re ad Regem literas de-
 dit

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

dit (*) hunc in modum conceptas: „ca-
 „pita ab Oratoribus Gallis proposita
 „magna quidem ex parte conducunt
 „ad Ecclesiæ reformationem, mihi que
 „optatissimum foret, ea non solum san-
 „cita, sed etiam moribus recepta vi-
 „dere, neque tamen omnia probamus,
 „cum in iis sint aliqua, quæ Regiæ au-
 „toritati derogent; collatione enim Ab-
 „batiarum, fraudaretur Rex quod sane
 „magnum ei adjumentum fuit ad
 „præmia bonis, & fidelibus ministris
 „persolvenda. Ceterum prisca ævi Re-
 „ges, cum Episcopos haberent nimis
 „potentes, & potestati Regiæ propter
 „eam, qua pollebant, auctoritatem, re-
 „fractarios, postularunt a Romanis Ponti-
 „ficibus, ut eis modum imponerent: jam
 „vero Oratores Regii illis propositio-
 „nibus restituere parant Episcopis eam
 „licentiam, quam suæ Majestatis ante-
 „cessores prudentissimis legibus coer-
 „cendam curabant: porro Pontificia
 „nobis auctoritas, non potest auferri,
 „cum hæc a Christo data sit, a quo S. Pe-
 „trus, & ejus successores Ecclesiæ univer-
 „salis

(*) Falsum est, quod Papa ejusmodi lite-
 ras ad Regem perscripserit, sed duntaxat hæc
 eidem per Cardinalem Ferrariensem ore tenus
 exponi jussit. *Vide Sarpium loc. cit.*

Hist. Eccles. Tom. XLVI.

Sæcul. XVI. „falis Pastores facti, & bonorum o-
A.C. 1563. „nium Ecclesiasticorum administrato-
 „res sunt constituti. Dein sublatis pen-
 „sionibus adimitur Pontifici facultas e-
 „rogandi eleemosynas, quod tamen lo-
 „cum habet inter præcipua munera,
 „quæ per totum orbem Christianum
 „Pontifex exercet: insuper Episcopis
 „tanquam Ordinariis ex benevolentia
 „quædam beneficia conferendi facul-
 „tas communicata est, proin haud æ-
 „quum est, eousque illam extendere, ut
 „universali ordinariæ potestati, quam
 „Papa ubique habet, præjudicet: non
 „minus etiam decimæ Ecclesiis debentur
 „de jure divino: ergo decimarum
 „decimæ ab omnibus Ecclesiis debentur
 „summo Sacerdoti, porro ad majorem
 „earum incommoditatem cum An-
 „natis permutatio facta est: si vero ab
 „illis aliquod incommodum Regno Gal-
 „liæ fuit allatum, non recusamus, quo-
 „minus aliquando ea in re moderamen-
 „fiat, si tantum Sedi Apostolicæ pro
 „dignitate jus suum salvum maneat:
 „verum prout jam sæpius inculcatum
 „est, hac de re non potest cum alio quo-
 „quam nisi nobiscum tractari, nec
 „Concilium huic negotio manum ad-
 „movere valet. „ Postea Ferrariensis
 „Cardinali in Francia Legato commisit
 „Pontifex, ut his omnibus Regi ad con-
 „fide

siderandum expositis, ei auctor sit, qua-
 tenus nova ad Oratores suos man-
 data mittat. (*)

Sæcul. XVI.

A.C. 1563.

§. XXXII.

*Pontificis monita ad suos Legatos
 circa Gallorum postulata.*

Insuper Tridentum trans mittebat Pon-
 tifex censuras, quas de harum peti-
 tionum Articulis diversi Cardinales,
 Prælati, Theologi, & Canonistæ, Romæ
 ferebant, insuper Papa imperabat, ut
 mora, quam fieri possit maxima, inter-
 ponatur, antequam de illa materia
 verba fiant, præcipue cum aliunde ar-
 ticulus de residentia, & abusus circa
 Sacramentum ordinis irrepentes in mul-
 tos dies Patrum sollicitudinem disten-
 tam tenerent. Hanc ob causam Le-
 gati Franciæ Oratoribus desuper nul-
 lum dedere responsum.

Sarp. p. 637.

His

(*) Omisit Continuator ex Sarpio refer-
 re, quod Pontifex eidem Cardinali Ferrariensi
 negotium dederit, ut *quadraginta illa coro-
 natorum millia sine ulla conditione Galliarum
 Regi relinqueret.* Hæc forte omissa fuere,
 ne manifestum fiat, quod Pontificis benefi-
 cia non nisi novis molestiis fuerint com-
 pensata.

E 2

Sæcul. XVI.

A.C. 1563.

His postea Pontifex addebat: „si
 „tamen necesse judicaveritis illos ar-
 „tículos proponere, incipiatis ab iis,
 „qui minus adferunt præjudicii, quales
 „sunt, qui ad mores, & doctrinam per-
 „tinent: diserte vero de ritibus, &
 „beneficiis agite: si autem omnino hæc
 „deberetis referre, prius de objectio-
 „nibus, quæ opponi possent, cum Præla-
 „tis Sedi Apostolicæ addictis conferte,
 „ac tunc demum artículos discutien-
 „dos, ac disputandos proponite; inte-
 „rea ego, quid amplius constituerim,
 „edicam: „ Ceterum sub idem tempus
 Pontifex Legatis suis decretorum for-
 mam transmisit, quam non modo cir-
 ca institutionem, sed etiam residentiam
 Episcoporum confici jusserat.

§. XXXIII.

*Lotharingii Cardinalis fides Oratori-
 bus Gallis suspecta.*

Pallav. l. 19.

c. 14. n. 6.

Lettre de

l'Isle a la

Reine 14.

Jan. dans

les Mem.

de Trente

p. 375.

Ex hisce decretis graves oriebantur
 tumultus, ut supra meminimus;
 harum vero omnium dissensionum cul-
 pam Legati haud immerito in Franciæ
 Oratores rejiciebant; hi enim formulæ
 a Lotharingio Cardinali conceptæ a-
 crius obsistebant, non minus ac illi de-
 creto, ubi statuebatur, quod Pontifici
 juxta Synodi Florentinæ definitionem
 Ecclesiam universalem regendi auctori-
 tas

tas competat: quæ tamen veritas Gal-
lorum opinioni penitus opposita est,
cum illi jure propugnare existiment,
quod Concilium sit Pontifice superius.
Cum vero Legati ad Oratores respon-
derent, se de iis omnibus, quæ dicta
fuerant, acturos cum Lotharingio Car-
dinali, Oratores haud expectatum
hoc responsum reddiderunt, sibi nihil
esse agendum cum illo, nec se Triden-
tum venisse, ut huic Cardinali obtem-
perarent, sed duntaxat Regis mandata,
pro eo, ac sibi fuerant imposita, exe-
querentur: exinde autem una cum re-
liquis, quæ præcesserant, Legati sat
manifeste intelligebant, quod Cardinalis
Lotharingius non illam obtineret au-
toritatem, quam ipsi de eo credide-
rant, atque ille sibi tribuerat: enimve-
ro per eos dies Franciæ Oratores hu-
jus Cardinalis integritatem sibi suspe-
ctam habebant, eo quod Insulanus ad
Reginam, die quarta Februarii perscri-
bens eidem significaret, a Viterbiensi
Episcopo delata fuisse ad Pontificem ar-
cana Lotharingii Cardinalis monita, &
ampla promissa, adeo, ut ille Præsul,
cum de Cardinale Lotharingio, ante-
quam is Tridentum adiret, pessime lo-
queretur, nunc eundem summis ad cœ-
lum laudibus eveheret, ideoque necesse
esset, circumspicte cum eo agi.

E 3 §. XXXIV.

Sæc. XVI.
A.C. 1563

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

§. XXXIV.

*Sabaudi Oratoris adventus ad
Concilium.*

*Pallav. l. 19. c. 15. n. 1.
Psalm. p. 367
Raynald. hoc
ann. n. 14.* Accessit feria secunda die vigesima
sexta Januarii Concilio novus Ora-
tor, qui ad sedandas perturbationes
haud parum contulit (*). Erat is
Marcus Antonius Bobba Episcopus Au-
gustensis in Pedemontio, ac postea
Cardinalis, qui nomine Emanuelis Phi-
liberti Sabaudicæ Ducis huic Concilio
aderat: porro ob illius adventum rur-
sus habebantur Congregationes, ipse
vero in illa, quæ die trigesima prima
Januarii celebrata est, excipiebatur:
Hic, uti Virodunensis Episcopus in suis
hujus Concilii actis refert, unacum E-
piscopo Gebennensi Francisco Bachor-
dio, Sabaudo, venit Tridentum, cui
Episcopi Galli cum multis Italis Patri-
bus obviam iverunt, eundem perhono-
rifice excepturi: cum autem ad Syno-
dum admitteretur, orationem habuit
cum

(*) Pallavicinus, ex quo Continuator
hæc defloravit, ita scribit. *Accessit ea tempe-
state Concilio novus orator, qui non modo ni-
hil perturbationis attulit, ut plerique solebant,
sed sæpe profuit ad sedandas perturbationes
excitas ab aliis. Fuit hic Marcus &c.*

cum summo applausu exceptam, ubi datum est negotium, ut eidem responderet, Bartholomæo Serigo Castellana-
tensi Episcopo, eo quod is, qui ad hoc munus erat destinatus, ægrotaret.

Sæc. XVI.
A. C. 1563.

§. XXXV.

*Lancellotus Augustæ Tridentum re-
versus unacum Lunensis Comitibus
responso.*

Interea die vigesima tertia Januarii Lancellotus, qui Augustam a Legatis ad Comitem Lunensem pro accelerando ejus accessu ad Synodum missus erat, rediit, retulitque Legatis, quod hic Comes post exhibita amoris, studii-
que officia libere dixisset, non licere sibi eo accedere, nisi prius aut certus redderetur de loco pro sua dignitate obtinendo, aut peculiare mandatum acciperet a Rege, vi cujus locum aliis, quam Cæsaris Oratoribus cedere juberetur, nam post hos proximam sibi sedem deberi contendebat. His addebat Lancellotus, quod ad mutandam Comitibus sententiam prorsus nullam vim habuerit id, quod eidem proposuisset de literis a Rege suo ad Papam desuper datis.

*Pallav. c. 15.
n. 1.*

Legati, cum hujus Oratoris adventum percuperent, Cardinalem Lotharingium

E 4 ringium

Sæc. XVI.
A. C. 1563.

ringium adibant, supplices, ut is huic negotio suam adjungeret operam, Gallosque Oratores eo induceret, quatenus publicæ utilitatis causa quicquam de suis prætensionibus remittere velent; verum Cardinalis hoc negotium in se suscipere renuebat, præsciens, quod operam luderet, hinc Legatis respondit, fuisse statutum in Galliis, ut eidem Lansaco illuc revocato sufficeretur Joannes Morvilerius Episcopus Aurelianensis, qui perpaucis ante diebus Tridentum venisset, proin interventuros esse Oratores, tam Ecclesiasticos, quam Laicos.

§. XXXVI.

Controversia de loco Oratori Hispanica assignando.

*Pallav. c. 15.
num. 2.*

Igitur Legati aliud consilium alias in deliberationem adductum, iterum tentabant; erat autem illud, ut Hispanus Orator e regione Præsidum consideret, quemadmodum federat Lusitanus ætate Julii III. cum litigaret cum Hungarico Legato: quamvis vero Oratores Gallicani hoc consilium rejecissent, Legati tamen sperabant ab auctoritate Lotharingii, in quo studium majus, & minor animi commotio inerat, eos flecti posse; re ipsa enim censebat Cardinalis Lotharingius, Gallos, si
Sedes

Sedes antiqua illis fervaretur, nihil moraturos, etiam si locus extra ordinem Hispaniæ Oratori concederetur.

Sæcul. XVI.
A. C. 1563.

Attamen non eadem opinio infederat Lanfaco, & Ferrerio, qui contende-
bant, quod salva conservari debeat dignitas Christianissimo Regi, qui primum post Cæsarem locum occuparet, ac Hispaniæ Orator post Franciæ Legatos collocaretur, cum in mandatis haberent, ut tunc, si quid attentaretur ad hoc jus in controversiam revocandum, quantocius inde discederent, præciperentque, quatenus & Præsules Galli Synodum relinquerent, denunciata perduellionis pœna, atque bonorum proscriptione: equidem Legati firmiter oblitendo, Gallos tandem cessuros sperabant, verum inde Oratores magis adhuc exacerbati existimabant, quod Præsides non modo de Sessionibus, sed etiam de Congregationibus loquerentur, in quibus juxta loci situm Sedes, quæ e Regione Legatorum est collocata, magis honorifica, imo etiam nobilior fuisset ipso loco, qui Cæsaris Oratoribus erat assignatus: hinc falsa hac suspitione præventi sibi in animum inducebant, opportunitatem a Legatis quæri ad Synodum dissolvendam, unde abs dubio dissidium oriretur inter Franciæ, & Hispaniæ Reges, iniquissimo

Sæcul. XVI.
A.C. 1563 prorsus tempore, ubi omnis dissensio Galliarum Regno circa Religionis negotium summopere periculosa foret: cum vero Legati per Cardinalem Lotharingium de falsa persuasione, quam Oratores Galli conceperunt, edocti essent, per eundem Purpuratum eisdem significarunt, quod ea, quæ in favorem Lunensis Comitis petiissent, duntaxat respicerent Sessiones, in quibus ex locorum situ Sedes Hispano designata eandem prærogativam non indicaret, quæ in Conventibus cernebatur; ab his vero veluti privatis functionibus ut abstineret Lunensis Comes, se postea daturus operam, spondebant.

Hac tamen via nondum sublatae erant omnes difficultates; quippe idem contentionis argumentum redire potuisset in publicis supplicationibus, ac solemnibus Sacrificiis, in pacis osculo, & thuris suffimento; de quibus Lotharingio alia non suppetebat ratio, nisi ut Hispanus Orator cederet, sicque litem declinaret. Ceterum etiam de Conventibus consilium ab eodem excogitatum est, ut sederet Hispanus ex adverso legatorum, sed extra ordinem Oratorum, & prope Antistitem, qui a secretis erat; ita tamen, ut ea sedes haud videretur a Concilio, aut a Legatis Lunensi Comiti destinata, ne quid

quid sibi novi juris inde acquireret: Sæcul. XVI. A.C. 1563.
 verum hæc omnia illis, quorum inter-
 erat, haud consultis Lotharingius pro-
 ponebat, incertus, an, necne consen-
 furi essent Galli Oratores. Tandem Ora-
 tores a lite desistebant, nec eorum mo-
 tus ultra progrediebantur.

§. XXXVII.

*Vicecomes unacum Papæ responsis
 Tridentum redux.*

Porro Legatorum sollicitudini quod-
 dam levamen attulit præsentia Vi-
 cecomitis Ventimilliensis Episcopi, qui Lettr. anec-
 dote. ou
 mem. histor.
 du Nonce
 Visconte t. I.
 pag. 3.
 die vigesima nona Januarii Tridentum
 venerat, prout ipsemet in quadam epi-
 stola ad Cardinalem Borromæum die
 quarta Februarii data testatur his ver-
 bis: „Die vigesima nona Januarii in
 hanc Urbem Tridentinam bonis avibus
 „adventans Papæ Legatis de legationis
 „meæ successu rationem reddidi, ac
 „nomine Pontificis salutato Cardinale
 „Lotharingio eidem nuntiavi, quod
 „Sanctitas sua prosperum Concilii exi-
 „tum ab eo sibi polliceretur. De ce-
 „tero postquam plures Patres, ac Theo-
 „logos certiores reddideram, quod San-
 „ctitas sua tandem dissidia penitus ex-
 „tincta summopere desideraret, rur-
 „sus habebantur congregationes, quæ ta-
 „men interruptæ fuerant ob dissensiones
 ex

Sæcul. XVI. A C 1563. „ex illis subortas Canonibus, in qui-
 „bus agebatur de summi Pontificis, &
 „Episcoporum auctoritate: quinimo op-
 „portuna occurrebat occasio die ultima
 „Februarii generalem celebrandi Con-
 „gregationem, in qua Astensis Episco-
 „pus Sabaudia Ducis Orator ad Syno-
 „dum admittebatur, ubi quoque qui-
 „dam innovare cupiebant propositiones
 „circa Canones, qui Sacramentum Or-
 „dinis respiciunt. Porro his diebus
 „res evenit, ex qua Hispani animum
 „resumpserunt; advenit enim Martinus
 „Castelus Secretarius ad Comitem Lu-
 „nensem eo fine decretus, ut oretenus
 „arcana consilia, quæ literis commit-
 „tere haud satis tutum videbatur, ei-
 „dem suggereret, simulque Granatensi
 „Archiepiscopo, aliisque Nationis suæ
 „Præsulibus fidem faceret, quod eo-
 „rum agendi ratio Regi Catholico ad-
 „modum accepta foret, isque præmia
 „illis destinaret: cum ergo præfatus
 „Secretarius per aliquot dies varia Pa-
 „trum molimina explorasset, agebat, a
 „se haud temere fidem adhiberi illis
 „rumoribus, quibus spargebatur, quod
 „Legati Synodi dissolvendæ opportuni-
 „tatem quærerent, ac Pontifex tam
 „adversa premeretur valetudine, ut
 „longioris vitæ spes ei præcideretur.

§. XXXVIII.

§. XXXVIII.

Sæcul. XVI.

A.C. 1563.

*Lotharingii Cardinalis sententia circa
Papæ auctoritatem.*

Huic epistolæ alius adjiciebatur libellus, in quo Vicecomes Borromæo hæc significabat: „Legati Senogallien-
sem Episcopum ad Lotharingium Cardinalem supplicatum miserunt, ut Gallos Præiules flectendi medium ipse excogitaret: hic vero Episcopus Cardinalem accedens eidem exposuit, quod plura Concilia, dum de summo Pontifice loquebantur, illum *regere universalem Ecclesiam* edixerint, ipsemet vero sanctus Bernardus Episcopos *in partem sollicitudinis assumptos*, falsus fuerit. „Ad hæc reposuit Cardinalis: „agendi ratio, quam tenet Synodus, omnibus perspecta est, atque explorata quoque sunt consilia Patrum, necnon ea, quæ eorum quilibet, dum suam sententiam protulit, dixerunt: bene ergo perpendantur omnia, quæ proferuntur: nam allatæ sunt ex Galliis literæ, in quibus ea, quæ Tridenti propugnantur, carpuntur, ac plurimi de me queruntur, quod nimium indulgenter agam, ac præcipue acrius, ut par fuisset, insistere neglexerim, ut institutio ac residentia Episcoporum juris divini declaratur: retur:

Lettr. anec.

1. Febr. p. 7.

89.

Sarp. p. 641.

Sæcul. XVI.
A.C. 1563. „retur: de cetero minime inferendum,
„quod tum ad mentem cujusdam Au-
„ctoris res decidatur, si quædam illius
„verba adhibeantur, si aliunde ex ver-
„borum ordine, ac nexu eorum, quæ
„vel præcedunt, vel sequuntur, diver-
„sus longe sensus eruitur, imo non raro
„oppositæ omnino sententiæ emergunt:
„non enim verba Gallis displicent, sed
„sensus, cui per Canones auctoritas
„conciliari quæritur, Galli autem nullo
„pacto acceptare volunt illam clausu-
„lam, in qua dicitur, quod *Papa uni-*
„*versam Ecclesiam regendi potestatem ha-*
„*beat*, quin imo si hoc deinceps propo-
„netur, Franciæ Oratores reclamabunt
„nomine Regis sui Christianissimi, nec-
„non centum viginti Præfulum, qui sese
„opponendi facultatem eis dederunt:
„præcipue cum hæc opinio communi
„Gallorum (*) sententiæ derogaret; hi
„enim Synodum Pontifice esse superio-
„rem propugnant. „ His denique Vi-
„cecomes addebat, quod hoc responsum
ad Legatos fuerit delatum præsentibus
pluribus Prælati natione Italis, qui
una omnes censebant, haud consultum
esse, ut Gallis scopum sibi præfixum
attingendi, ac prætenfa sua jura agi-
tandi copia præberetur.

§. XXXIX.

(*) Non tamen communi Ecclesiæ sententiæ.

§. XXXIX.

Sæcul. XVI.

A.C. 1563.

Papæ epistola per Vicecomitem ad Legatos delata.

Pontifex pluribus ejusmodi articulis vehementius insistebat in literis, a Vicecomite ipsius Nuntio ad Legatos allatis, in quibus palam quidem profitebatur, quod neutiquam petere dissolutionem Concilii aut ullum cum exteris Nationibus dissidium fovere vellet: verum media, quæ ad placandum Cardinalem Lotharingium, Gallosque proponebat, difficulter executioni mandanda opinabatur, aliunde vero opinionem a Curia Romana adoptatam, ac proprio ejus genio gratam, vi cujus Pontifex universalem Ecclesiam regendi auctoritatem habere dicitur, dimittere recusabat: quinimo Cardinalis Borromæus, qui eidem sententiæ firmiter adhærebat, sat mirari non poterat, quod nonnulli hanc veritatem definire ambigerent; se enim subnixum credebat auctoritati Oecumenici Concilii Lugdunensis, & Florentini, insuper noverat in vetustissimis diplomatibus Romanum Pontificem appellari *Episcopum Ecclesiæ Catholicæ*, quod idem sonat, ac *Universalis Ecclesiæ Episcopum*. Denique innitebatur antiquæ consuetudini, vi cujus Imperatores, cum ad Papam

Pallav. c. 15.

num. 3.

Lit. Borr.

ad Legat.

& ad Mant.

24. 27. &

28. Jan.

ann. 1563.

Sæcul. XVI. A.C. 1563. Papam rescribunt, hac inscriptione utuntur: *ad Pontificem Universalis Ecclesiæ*: nihilominus ipsemet Pontifex in literis antea memoratis hanc vocem, penitus tamen retento genuino illius sensu, nonnihil moderari indulgebat, (*) ut loco horum verborum: *Episcopus universalis Ecclesiæ*, apponi posset, quod *regat universum gregem Domini*, aut simpliciter *Ecclesiam Dei* omissa voce *Universalis*. Denique cum haud immerito timeret Pontifex, ne hæc simulata moderatio non minus ingrata foret, quam aperta declaratio, consentiebat, ut nec de ejus, nec Episcoporum auctoritate sermo fieret, ne exinde contradicentium libido irritaretur, si tamen hac ipsa indulgentia, quæ Pontifici sane carisset, nondum inter Patres tranquillitas redderetur, Legati Sessionem tandem differre jubebantur, quamdiu id ad sedandos animos necessarium duxerint. (**)

§. XL.

(*) *Nō*, addit Pallavicinus, *cum alieni animi duritie decertaretur.*

(**) Iniquum Continuatoris animum abunde deprehendet ille, qui ex ipso Pallavicino totam hujus epistolæ seriem perlegerit: de cetero nemini ignotum est, cujus auctoritatis fuerit ille, qui primus Romano Pontifici titulum

§. XL.

Sæcul. XVI.

A.C. 1563.

Pontificis responsum ad libellum per eosdem Legatos transmissum.

Insuper eidem Vicecomiti committatur Pontificis responsum ad illum libellum, quem Legati eidem antea deferendum consignabant: porro in eo summus Pontifex eorum agendi rationem sibi plene probari declarabat, hæc affirmans: „per vestram fidelitatem, ac „animi constantiam relevatis mihi gravitate onus, quod humeris meis sustinere cogerer, ut proin vestræ excusationes, quo magis meum erga vos affectum perspectum habetis, eo minus „necessariæ fuissent: de cetero quemadmodum vestram in scribendo libertatem gratam habeo, ita & vos æquibonique consulatis ea, quæ circa præsens negotium, quod in vestra prudentia repositum est, vobis perscribo: sic „ut enim me rogastis, ne cunctis, quæ Tridenti contra vos sparguntur, nimis „facile fidem adhiberem, ita vicissim „desi-

Pallav. n. 4.

titulum Oecumenici Episcopi abrogare ausus fuerit: certum est, quod ejusmodi controversiæ Matrem habuerint schismata, quid mirum ergo, si pariter schismata tanquam earum filias procrearint.

Hist. Eccles. Tom. XLVI.

F

Sæcul. XVI. „desidero, ut & vos ea, quæ ad vos
A.C. 1563. „Roma perscribuntur, parcius creda-
 „tis: porro vestra testimonia de pro-
 „penso Lotharingii Cardinalis animo,
 „necnon de fructu, quem ab ejus præ-
 „sentia in Ecclesiam redundaturum spe-
 „ratis, pergrata mihi quidem accide-
 „runt, opto tamen, ut & vos cum eo
 „honorifice agatis, eique fidatis: cete-
 „rum quod ad Gallorum postulata atti-
 „net, cum brevi Viterbientis Episcopus
 „Tridentum unacum responsis venturus
 „sit, haud credendum videtur, Fran-
 „ciæ Oratores quicquam violenter ten-
 „turos: nihilominus vestrarum par-
 „tium erit sedulo præcavere, ne quic-
 „quam Pontificis, Sedisque Apostolicæ
 „auctoritati noxium proponatur, sed
 „firmiter iis, quæ in omnibus legiti-
 „mis Conciliis fuere decisa, insistatur.

Denique hisce Legatis varia trans-
 misit diplomata, juxta quæ Rotam, alia-
 que tribunalia reformabat, subjungens,
 parari a se exactam Datariaæ emenda-
 tionem, brevique ejusmodi promulga-
 turum leges, quæ non modo præteri-
 tis, sed & futuris malis obviaturæ ef-
 fent. Præterea Pontifex literas dabat
 ad Cardinalem Mantuanum, qui ab
 ipso petierat, ut laboribus, ac senio
 attritus Tridento recedere posset, nisi
 Concilium proximo Mense Aprili anno
 Domini

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

Domini millesimo quingentesimo sexagesimo tertio absolveretur, alias enim Romam reverti ut ipsi Pontifex permetteret, demissus rogabat: verum Papa illum hortabatur, ut alacri animo opus bene cæptum prosequeretur, eoquod hac ratione cum majori libertate laborum suorum fructum percipere posset, nec Synodus, cum intra tam breve temporis spatium absolvi nequiret, privari valeret tam illustri capite absque magno Divini obsequii detrimento.

Injunctum pariter Vicecomiti Ventimillienſi Episcopo, ut verbis perhonorificis, ac benevolentia plenis Lotharingium alloqueretur: hic enim Cardinalis huic Episcopo Tridento Romam abeunti tria a Pontifice petenda plurimum commendabat, nimirum, ut is morum emendationem urgeret, ac Bononiam contenderet, nec non subsidia libere Gallis suppeditaret, ad hæreticos in Gallia reprimendos: itaque Vicecomes circa hæc tria capita Cardinali plene satisfecit, jussus a Pontifice, ut ipsum, quod spectaret ad primum, edoceret, quæ ipsi Pontifex communicaverat: ad alterum vero respondere jubebatur, Pontificem ipsius consilia secuturum: denique de tertio palam facere ei injungebatur, quod mora solutioni injecta fuisset ab iis Franciæ

F 2

mini-

Sæcul. XVI. ministris, qui propositas a Pontifice
A.C. 1563. conditiones non adimpleverunt, quam-
 vis æquissimæ juxta, ac facillimæ essent,
 ipso fatente Cardinale. Idem Ponti-
 fex ad plures alios Viros, qui in Sy-
 nodo erant, literas dabat, & quidem
 inter alios Martino Mascaregnæ Lus-
 tano Oratori a Vicecomite redditæ
 sunt duæ epistolæ, quarum una a Pon-
 tifice, altera autem a Cardinale Bor-
 romæo scripta erat, ubi grates illi age-
 bantur, honorificentissimis sane verbis, ob
 eximium hujus Oratoris studium in pro-
 movenda Concilii concordia, Sedisque
 Apostolicæ dignitate sustinenda.

§. XLI.

*Cardinalis Lotharingii responsum cir-
 ca controversiam de Sedis præro-
 gativa inter Hispanos,
 & Gallos.*

Pallov. l. 19. c. 16. n. 3. In sequenti congregatione Lotharin-
 gius Cardinalis rursus quæstionem
 circa Sedis prærogativam agitabat, hunc
 in modum respondens: colloquium ha-
 „bui cum Oratoribus Gallicis, & cum
 „paucis quibusdam a regio Consilio, qui
 „adsunt, inter quos omnes convenit, quod
 „nunc, cum adhuc Rex sit pupillus, fas
 „non esset ministris, assentiri cuiquam
 „mutationi, quæ veterem juris, ac præ-
 roga-

„rogativæ possessionem illi revocaret in
 „dubium: quo major enim est Oecu- Sæcl. XVI.
 „menici Concilii auctoritas, tanto ma- A.C. 1563.
 „jor tribueretur fides edito illic exem-
 „plo: continuata autem Christianissi-
 „mi Regis promerita apud Ecclesiam
 „nequaquam patiuntur, minores, mi-
 „nusve patentes ipsi honores exhiberi
 „ab hac, quam ab anteaactis Synodis
 „ejus Majores acceperant. Demum
 „quicumque locus Hispano Oratori da-
 „retur, si est a consueto diversus, seu
 „infra Gallos non collocaretur, jus cla-
 „rum, ac minime dubium labefactare-
 „tur, ac proinde quoddam spoliationis
 „genus crederetur: qua agendi ratione
 „Galliarum Oratores ad discessum co-
 „gentur, non sine periculo dissolvendi
 „concordiam illam inter duos Reges
 „adeo necessariam in præsentis Religio-
 „nis statu: singularis insuper ratio ha-
 „benda est de Carolo IX. Rege, ut com-
 „pensentur labores, quos ille tolerat
 „magna ex parte, ut Ecclesiam susti-
 „neat: præsertim cum eidem quoque
 „faveat auctoritas prudentissimi Sena-
 „tus Veneti, qui in ea lite judicat,
 „servandam esse Regis Gallici possessio-
 „nem, permessa partibus libertate suas
 „rationes expendendi.

Ea Cardinalis responsio tanto gra-
 vius perculit Legatos, quanto majo-
 rem

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.
rem prosperi successus spem ipsis fecerant Hispaniæ Nuntii, & Borromæi Cardinalis literæ: nihilominus tum hac in re nihil decisum est.

§. XLII.

Franciæ Oratorum postulata de proponendo decreto circa residentiam.

Pallav. l. 19.
s. 6. n. 4. 65.
Psalm. p. 683
Feria tertia die Beatæ Virgini purificatæ sacra Franciæ Oratores Legatos adibant, afferentes, proponendum esse decretum de residentia receptum in conventu, qui coram duobus Cardinalibus Lotharingio, & Madrutio habitus fuit. His addebant: „ hic fuit omnium Conciliorum mos, ut in cœtu generali referrentur, quæ in peculiari- bus statuta fuerant: prout pariter duo illi Cardinales Lotharingius, & Madrutius censent, qui sibi in animum inducebant, nolle Præsides Decretum illud sententiis exponere, quin ejus comprobationem præviderent. „ Legati, cum studerent suam tueri dignitatem, ac potius leges præscribere, quam a quocunque privati juris viro illas accipere vellent, Gallis hæc reposuere: „nostro muneri satisfaciemus, ac petito vestro annuemus. „ Postea cuncti simul convenere Cardinalem Lotharingium, eidem exponentes, quod haud
con-

congruum sit decretum proponere tot Patribus eidem reluctantibus: verum Legati hunc Cardinalem tam gravi tædio, ac bile commotum compererunt, ut rem ultra urgere, haud consultum censerent, quocirca brevi ab eo recesserunt.

Sæcul. XVI.
A. C. 1563.

§. XLIII:

Legatorum propositiones ad Lotharingium, & Madrutium.

Alterâ die mane Legati ad Lotharingium decrevere Senogallensem Episcopum, Archiepiscopum autem Lancianensem ad Madrutium destinarunt, ut utrique hæc proponerent: „ in alios „ octo dies differetur decretum de „ præscribendo die certo Sessionis: in- „ terim vero referentur in generalem „ confessum sex Canones minime con- „ troversi, & Decreta doctrinæ illis re- „ spondentia, nec minus pariter pro- „ ponetur decretum de residentia a Car- „ dinale Lotharingio digestum, nec non al- „ terum a Legatis confectum, ut Patres, „ quod sibi melius videretur, comproba- „ rent. „ Verum hoc consilium duobus hisce Cardinalibus haud probabatur, quapropter Legati ipsos invitabant, ut die prima Februarii cum illis convenirent, una deliberaturi circa proxima-

Pallav. c. 16.
n. 5.

Sæc. XVI.
A. C. 1563.

mam Sessionem, cujus præfixa dies
jamjam imminebat.

§. XLIV.

*Lotharingii Cardinalis epistola ad
Papam circa Institutionem Epif-
coporum.*

Pallav. n. 8.

Eadem die Lotharingius Cardinalis
prolixam admodum epistolam ad
Pontificem dedit, in qua enarrabat di-
versitatem opinionum, in quas Synodi
Patres scinderentur, non sine gravi, ac
frequenti ipsius summi Pontificis mo-
lestia: „ ego quidem, prosequebatur Car-
„dinalis, de institutione Episcoporum
„non possum salva Religione assentiri
„illis, qui negant, Episcopos, & cum
„illis omnes animarum Pastores esse
„ullo modo Christi Vicarios, neque iis
„annuo, qui affirmant, a Christo solum
„Divum Petrum fuisse creatum Episco-
„pum, a quo in reliquos Apostolos E-
„piscopatus devenerit: porro in reli-
„quis vix est inter Patres Concilii, qui
„non convenit in ea Canonum, &
„Decretorum forma, qua exigitur, ut
„Episcopi, tam nunc viventes, quam
„futuri, seu tacito, seu expresso Roma-
„ni Pontificis consensu assumi debeant,
„& obedientiam, quæ ab ipsis illi de-
„betur, præstare teneantur adeo, ut eo-
„rundem

1563

„rundem præterea potestas ad Eccle- Sæcul. XVI.
 „sias ipsis commissas ab illo restringi A. C. 1563.
 „possit, per quod Pontificalis auctoritas
 „non illæsa modo, sed corroborata per-
 „stat. „

„ Denique quod attinet ad supe-
 „riorem auctoritatem Pontificis, aut
 „Concilio, fateor, me nutritum fuisse in
 „Academia Parisiensi, quæ favet Con-
 „ciliis, hinc comprobo omni ex parte
 „Synodum Constantiensem, ac Basileen-
 „sem, non item Florentinam: insuper
 „certum, exploratumque habeo, nul-
 „lum meæ nationis Episcopum addu-
 „ctum iri ad oppositi Decreti consen-
 „sum, necnon Franciæ Oratores recla-
 „matorios, ut exinde ansa præbeatur ad
 „scribenda volumina pro utraque parte
 „decertantia, quibus tamen Apostoli-
 „cæ Sedis auctoritas in dubium revo-
 „cabitur: quocirca cum in Franciæ Re-
 „gno cum hæreticis nimium sane inva-
 „lescentibus continuo disputandum ef-
 „set, hinc sanctitatem vestram rogo, ut
 „de aliorum calamitatibus moveatur,
 „& nolit nunc tam molestam litem cum
 „catholicis excitare, eosque impellere,
 „ut se ab ejus obsequio abstrahant eo
 „tempore, quo arctius illos eidem ad-
 „dicere adlaboratur, hinc potius satis
 „habeat, si Sedes Apostolica in auctori-
 „tate sua, ac possessione persistat, neque

Sæcul. XVI. „majorem in tam iniquis rerum condi-
 A. C. 1563. „tionibus declarationem exposcat.

§. XLV.

*Sessio ad feriam quintam post Pascha-
 tis octavam dilata.*

Pallav. c. 16. n. 10. **F**eria quarta die tertia Februarii Sy-
Psalm. p. 369 nodi Præsides habita prius longa de-
Sarp. p. 642. liberatione conventum habebant, in quo
Lett. de Cardinalis Mantuanus proponebat, dif-
Visconti ferendam esse Sessionem usque ad pri-
tom. 1. Lett. mam feriam quintam post octavam
2. pag 9. Paschatis, quæ dies incidebat in vige-
 simam secundam Aprilis: interim
 vero dicebat tradendos esse Theologis
 articulos de Matrimonii Sacramento,
 ac singulis diebus duas habendas esse
 congregationes, ita, ut Theologi mane
 de hoc argumento disputarent, Patres
 autem Vesperi agerent de abusibus in
 ordinis Sacramento commissis.

Hujusmodi procrastinatio Hispanis
 Præfulibus, multisque Franciæ Præla-
 tis displicuit, hinc exponebant, quod
 Sessiones de die in diem differre Syno-
 do probrosum esset, indeque manifestum
 fieret, quod Patrum patientia fatigari
 intenderetur, ut tandem opinionibus,
 quas approbare detrectant, assentiri co-
 gantur, qua agendi ratione libertas
 penitus adimeretur: quinimo non dee-
 rant, qui asserere audebant, quod distin-
 ctio

ctio illa inter Sessionem, & Congregationem Generalem non nisi conficta esset, cum tam in hac, quam in illa iidem Præfules convenirent, ac tanquam res decisa habenda esset, quicquid in congregatione generali decretum fuerat, nihilominus insuperhabita hac cavillatione Sessionem esse differendam conclusum est.

Sæcul. XVI.
A. C. 1563.

§. XLVI.

Sessio ad vigesimam secundam Aprilis diem a Cardinale Mantuano indicta.

Alterâ die quarta Februarii Cardinalis Mantuanus omnibus Synodi Patribus in conventu generali congregationis hæc proposuit: *Pervenimus ad Sessionis diem, non tamen pervenimus ad concordiam Sessioni præcituram: etenim cum ingens peccatorum cumulus, inter nos, & Patrem misericordiarum interjebus, nondum sublatus fuerit, non potuit ipsius misericordia ad nos descendere, qua disjiceretur dissensio supra Ecclesiæ Principes diffusa.* His dictis necessitatem differendæ Sessionis ostendit, rationemque reddidit, propter quam assignanda esset dies vigesima secunda Aprilis, quæ incidit in feriam quintam post octavam Paschatis. Postea hæc subjunxit: *interim optarent Præsides, ut Synodi Patres interea colligendis abusibus, qui quoad*

Pallav. n. 13.
Raynald. hoc
ann. n. 17.

Sæcul. XVI.
A C. 1563.

quoad Sacramentum Ordinis irrepisse dicuntur, infudarent, prout eis per libellum a Secretario traditum, fuerat injunctum, in super eodem tempore Theologi articulos de matrimonio discutere, atque iis, quæ in priori Sessione fuerunt præscripta, ultimam manum admovere, pariterque ea decidere jubebantur, quæ utrumque hoc Sacramentum concernunt: proin hujus temporis diuturnitas illos non deterreat, spectata longiori illa mora, quam Theologi in concinnandis argumentis jam decisis antea impendebant, & Patres ad proferendas suas sententias insumpserunt.

§. XLVII.

Cardinalis Lotharingius reformationem urgeri postulans.

Pallav. n. 14.
Lettr. de
Visc. to. I.
p. 15.

Quamvis hæc dilatio Cardinali Lotharingio pergrata esset, se tamen ei ægerrime consentire simulabat; sperabat enim, quod interea fors Sedes Apostolica mortuo Pontifice vacatura esset, ac re cum Cæsare collata Hispaniæ Regis voluntatem explorare, & denique tumultuum exitum in Galliis præstolari, necnon spectata harum rerum vicissitudine, quid demum consilii caperet, prospicere posset: cum autem sententiam suam proferret, prolixo sermone Patres, ut morum emendationi incum-

Sæcul. XVI.
A. C. 1563.

incumberent, hortabatur, affirmans, quod hoc unicum Franciæ necessitatibus subveniendi medium esset, quamvis continuata Patrum dissensione nullum huius rei prosperum successum sibi promitteret: „ quemadmodum enim, pro-
„ sequebatur Cardinalis, in Apocalypsi
„ Ephesinus Episcopus a Deo commen-
„ datus est, quod Nicolaitarum facta o-
„ dio habuerit, sed ob alia a se gesta ca-
„ stigatus: ita Concilium Tridentinum
„ est laudandum, quod integre in fide
„ catholica conveniret, odio prosequens
„ Nicolaitas, hoc est, hæreticos, non ta-
„ men in hoc commendandum est, quod
„ minime conveniret quoad morum e-
„ mendationem, quæ tamen a cunctis
„ expectata, & exoptata est.

His addidit: „ Imperator, Romano-
„ rum, & Galliæ Reges, donec obtinue-
„ rint usum calicis, semper novas pe-
„ titiones de reformatione facient, tam-
„ etsi duos annos continuos in Con-
„ cilio manendum esset: verum conces-
„ sa ipsis hac (*) gratia facile acquie-
„ scent,

(*) Perinde ac si totius reformationis summa in solo calicis usu consisteret. Dein manifestum est, hunc Cardinalem inter se pugnantia protulisse, interdum enim dicebat, nisi aliquid desiniretur, ad Pascha aut Pentecosten
necessa-

Sæcul. XVI. „scnt, ideo optimum puto remedium
 A.C. 1563. „ad illa regna in officio obedientiæ
 „retinenda, si his Principibus satis-
 „fieret. „

Postea de modo usum Calicis obtinendi differens ait: „haud mihi persuadere possum, quod hæc gratia a „Pontifice impetrari valeat, cum ipse „met Papa probe sibi perspectum habeat, „omnes Cardinales ab hac novitate „summopere abhorrere: mihi tamen „hunc favorem a Synodo obtinendi spes „supereffe videtur, etiamsi ea res hæc- „tenus ibidem parum feliciter cesserit, „eoquod hoc negotium minus recte „administratum fuerit: „ Denique sermonem suum absolvit additis his verbis: „Romam misi formulam decreti „a me concinnati circa Residentiam, illud etiam Pontifex perlegit, ac postea Amulio Cardinali exhibuit: ille „insuper, quem a secretis habeo, mihi „rescripsit, quod præfato Cardinali hoc „decretum placuerit, mirumque ei visum „sum

necessario discedendum esset, nunc ait: Tridenti biennio sibi permanendum, jam media proponebat Concilii quamprimum finiendi, mox rationes illud protrahendi. Hanc agendi rationem tenent Viri vel instabiles, vel sinceritate carentes.

„sum fuerit, quod nondum Concilio
 „fuiſſet proſiſtitum, cum tamen eo ju-
 „dice nihil contineret, quod non amba-
 „bus ulnis eſſet amplectendum. „

Sæcul. XVI.

A. C. 1563.

§. XLVIII.

Cæſar Oenipontum veniens.

Præfixo proximæ Sæſſionis die Legati
 habito conſilio quosdam deputare
 decreverunt ad Cæſarem, qui Oeni-
 pontum venerat, ut eo facilius de Sy-
 nodi rebus edoceri, ſuaque mandata eo
 dirigere poſſet; hæc enim urbs Ty-
 rolenſis Comitatus Metropolis nonniſi
 centefimo lapide a Tridentina civitate
 diſtabat.

Pallav. lib.

20. c. 1. n. 1.

Raynald.

hoc anno

n. 16.

§. XLIX.

Commendonus Oenipontum ad Cæſarem a Legatis decretus.

Poſtea Quinqueeceſienſis Epicoſopus,
 quamprimum Cæſarem appropin-
 quare reſciverat, quantocius die vige-
 ſima ſexta Januarii Tridento Oenipon-
 tum proſectus eſt, ut ſua relatione ce-
 teros omnes præveniret: eo etiam con-
 tendere parabat Lotharingius Cardi-
 nalis: quapropter Legati pariter ſua
 obſequia deferre intenti ſeligerant Com-
 mendonum, qui tum Venetiis agens
 aliunde præter magnam rerum expe-
 rientiam ſingularem Germaniæ cog-
 nitionem

Pallav. c. 1.

n. 1.

Gratian. in

vit. Com-

mend. Lit.

Legat. ad

Borrom. 14c

Et 18. Jan.

Et 2. Febr.

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

tionem, sibi que hujus Nationis indolem satis perspectam habebat, aliunde vero Cæsari acceptissimus erat: data igitur fuere huic Viro mandata, quæ præcipue duo concernebant capita, quorum primum erat, ut ea refelleret apud Cæsarem, de quibus ejus Oratores querebantur, scilicet quod nondum a Legatis fuissent proposita Cæsarei voluminis postulata. Hanc in rem Comendonus jubebatur revocare in memoriam, a Legatis hujusce rei causas fuisse Cæsari significatas, & ab ipso comprobatas, nimirum, quod in his, & in Regis Galliæ postulatis, quæ ex parte concordant, simulque cum Cæsareis inculcantur ab Oratoribus utriusque Principis, duo rerum capita contineantur, quorum unum ad Pontificem, Aulamque Romanam spectaret, alterum vero res ab illis distinctas concerneret: porro circa primum, satius esse, dicebatur, ut Cæsar hoc negotium Pontificis arbitrio, ac judicio relinqueret, atque ad illum recurreret, quatenus abusus, quos nonnulli irrepsisse asserunt, tollantur, præcipue cum Sanctitas sua, quantum salva sua dignitate liceret, Cæsari omnem opem hac in re polliceretur: si vero Cæsar hac in re ad solam Synodum confugere vellet, Pontifex ad tuendam dignitatem suam, ab hæresi ea tempestate

state adeo oppugnatam hujus rei co-
 gnitionem Synodo prohibebit, & Le-
 gati nervis omnibus eidem obstabunt,
 neque Synodus proximum, prosperum-
 que exitum habebit: inter ea vero,
 quæ in hisce Cæsareorum postulatis
 immoderata videntur, Legati non ces-
 sabunt ea proponere, quæ facile juxta,
 ac honeste concedenda censebunt: in-
 super injungebatur Commendano, ut in
 colloquiis familiaribus prudenti qua-
 dam ratione aliquid ingereret de per-
 turbationibus, quas plures ex his peti-
 tionibus Ecclesiæ allaturæ essent. Al-
 terum caput, quod hic Legatus Cæsa-
 ri proponere jubebatur, erat, ut Cæ-
 sarem novas difficultates, a Gallis ex-
 citatas edoceret, rogaretque, ut ipse di-
 gnaretur opem ferre ad eas amovendas
 in publicæ concordie gratiam, cum id
 æquitas causæ pro Sede Apostolica de-
 polceret.

§. L.

*Gallorum postulata de proponendis
 triginta quatuor eorum articulis.*

Non tamen hujusmodi studia effece-
 runt, ut Legatis daretur locus re-
 spirandi ex perpetuis aggressionibus,
 quas a Gallis sustinebant; quippe po-
 stridie, quam Sessio prorogaretur, illis
 institerunt Oratores Galliæ, ut omnes
 state

Sæcul. XVI.
 A.C. 1563.

Pallav. l. 20.
 c. 1. n. 3.
 Sarp. p. 642.

Hist. Eccles. Tom. XLVI. G tri-

Sæcul. XVI.
A. C. 1563.

triginta quatuor articulos nulla injecta mora proponerent, nam id ipsum ab illis promissum dicebant: si vero id Legati facere nollent, tunc Oratores petebant, ut illos proponere ipsi permitterentur, quatenus sic alterutro ex his modis palam fieret, rationem aliquam haberi christianissimi Regis: ast Legati nec huic petitioni annuere ante Gualterii Viterbiensis Episcopi, ad id Romam missi, reditum, nec hanc causam oratoribus patefacere volebant, hinc illos dimiserunt tantisper, ut inter se consulerent de responso, quo fatebantur, fuisse quidem se pollicitos, quod circa Ordinis, & Matrimonii Sacramenta abusus, ad quos plura ex Gallorum postulatis spectarent, expendendos Synodo proponere vellent, sed non nisi post illum diem, quo Sessionem habendam sperassent. Ad alterum responderunt, quod Facultas proponendi ad solos Præsides ex jure spectet, qui etiam nunquam recusassent id præstare in rebus, quæ non solum ab Oratoribus, sed a Patrum quovis ipsis proponerentur, quamprimum id congruum fore censeretur: cum vero Franciæ Oratores hoc responso sibi nondum satisfactum crederent, rursus Regis sui mandata exequi immoderatus petiere; quapropter Synodi Præsides tridui spatium si-

bi

bi indulgeri postulabant, ut certum eis ^{Sæcul. XVI.}
 responsum reddere possent: interea au- ^{A. C. 1572.}
 tem Cardinali Lotharingio significabant,
 quod nunc, cum ipsi concorditer cum
 illo ea postulata Romam misissent, æqui-
 tas postularet, ut Gualterii redditum
 præstolarentur. Hinc Cardinalis Lo-
 tharingius suis viribus etiam effecit, ut
 in eo inducias impetrarent Synodi
 Præsides.

§. LI.

*Articuli de Matrimonio Theologorum
 examini subiecti.*

Nondum Præsides ab hac Gallorum ^{Pallan. n. 4.}
 molestia erant liberi, cum jam no- ^{Sarp. l. 5.}
 va eis immineret molestia, cui occasio-
 nem dederunt illi octo articuli circa Sa-
 cramentum Matrimonii, quos Theolo-
 gorum discussioni subjecerunt: porro hi
 articuli his verbis erant concepti.

I. „ Matrimonium non est Sacra-
 „ mentum a Deo institutum, sed ab ho-
 „ minibus in Ecclesiam inuestum, nec
 „ habet aliquam gratiæ promissionem.

II. „ Parentes irrita facere possunt
 „ matrimonia clandestina, nec vera sunt
 „ matrimonia, quæ ita contrahuntur,
 „ imo & expedit, ut deinceps in Ecclesia
 „ irrita habeantur.

III. „ Licet repudiata uxore ex cauf-
 „ sa fornicationis cum alia matrimonium

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

„contrahere vivente priore, & erro-
„neum est divortium facere ob aliam
„causam, quam fornicationis.

IV. „ Licet Christianis plures simul
„uxores habere, & prohibitio nuptia-
„rum certis anni temporibus supersti-
„tio est tyrannica, ab Ethnicorum su-
„perstitione profecta.

V. „ Matrimonium non est postpo-
„nendum, sed anteponendum cœlibatui,
„Deusque majorem gratiam dat conju-
„gatis, quam aliis.

VI. „ Sacerdotes Occidentales licite
„possunt contrahere matrimonium,
„non obstante voto aut Lege Ecclesia-
„stica, & oppositum affirmare nihil ali-
„ud est, quam matrimonia damnare,
„possuntque omnes contrahere matri-
„monium, qui non sentiunt se castitatis
„habere donum.

VII. „ Si tantum consanguinitatis, &
„affinitatis gradus sunt observandi, qui
„decimo octavo Levitici exprimuntur,
„nec plures, nec pauciores.

VIII. „ Impotentia ad coitum, & i-
„gnorantia, quæ in contractu interve-
„nerit, solæ causæ sunt dissolvendi ma-
„trimonium contractum, & causæ matri-
„moniales ad Principes sæculares spe-
„ctant, quin ad Judices Ecclesiasticos
„recurrere quis teneatur.

Sæcul. XVI. ctiores Hispani prima noctis hora Lega-
A. C. 1563. tos adibant, affirmantes, quod huic di-
 spositioni acquiescere non possent, cum
 post Salmeronem Papæ Theologum ex
 prima classe quatuor Doctores Galli
 admitterentur, hacque ratione ad sta-
 bilendam Franciæ Regis prærogati-
 vam, quæ tamen in controversiam ad-
 duceretur, via sterneretur: porro quoad
 privilegium Parisiensi Academiæ con-
 cessum iidem respondebant, quod illud
 duntaxat intelligi possit respectu æqua-
 lium, non vero illorum, qui in gradu sunt
 antiquiores, cum hæc concessio perin-
 de accipi non possit, ut novellus Doctor
 Sorbonicus cuiquam Seniori ex aliis
 Academiis præferendus sit: ardentem
 igitur efflagitarunt Hispani, ut eodem
 modo, quo inter Patres suscepti
 Episcopatus ordo attenderetur, sic
 inter Theologos obtentæ Laureæ
 ratio fervaretur. Ceterum cum tar-
 dior noctis hora novam rei discussio-
 nem tunc non permetteret, necesse
 fuit, indictum postero mane cœtum re-
 vocare.

§. LIII.

Hæc lis a Legatis composita.

Ceterum Cardinalis Lotharingus, cu-
 jus animi celsitudo ejusmodi cavil-
 lationibus intendere respuebat, haud
 gra-

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

gravate Hispanorum postulatis con-
fensit, ea tamen conditione, ut eadem
lex Pontificios etiam Theologos com-
plecteretur: id quodammodo indulse-
runt Legati, duntaxat postulantes, ut
in primo conventu permetteretur lo-
qui is, qui jam ad dicendum paratus
erat, in quo simul dignitas Pontificio-
rum, quippe primo dicentium, serva-
batur: postea peroraret secundo loco
Sorbonicus, & tertio Hispanus, ceteri
vero antiquitatis ordine verba facerent.
Annuit Cardinalis, hinc Legati pru-
denter curabant, ut Gallus esset anti-
quioris gradus, quam Hispanus, ac
proinde videretur anteire ob antiqui-
tatem Laureæ, non autem ob nationis
prærogativam: verum duo illi Hispani,
qui a secretis erant, acriter huic con-
silio sese opponebant, ac, si de maximi
momenti re ageretur, arrogantius re-
spondebant, quod Hispaniæ Rex, si id
fieret, hanc injuriam subditis suis illa-
tam armis, necnon subtracta Sedi Apo-
stolicæ obedientia ulturus, sacramque
Sedem in Hispaniam translaturus esset.

Ea contentio die nono Februarii
mane fervebat, ubi tamen ambo hi,
qui a secretis erant, cedere coacti, pe-
tebant, ut publicis tabulis declarare-
tur, quod saltem, si quisquam ex Gal-
lis ante Hispanos suam sententiam pro-
ferret,

Sæcul. XVI.
A.C. 1563. ferret, id nequaquam ob ullam Nationis prærogativam concederetur: ut igitur omnibus satisfaceret, Hispanis petitum ejusmodi testimonium tradebatur, simulque Parisiensis Facultatis Decano differendi locus post Salmeronem primum Pontificis Theologum datur, ac denique sancitum, ut omnes reliqui Pontificii Theologi post hunc Decanum perorarent.

§. LIV.

*Quæstio de Sacramento Matrimonii
in Patrum cœtu discussa.*

Pallav. c. 2.
num. 1.
Sarp. l. 7.
pag. 645.
Pfal. p. 370. Ergo hac eadem die nona Februarii prima habetur Theologorum congregatio, in qua de Sacramento Matrimonii ageretur: porro Salmeron, qui unicus matutino tempore verba faciebat, Matrimonium esse Sacramentum demonstrabat, nequidem exclusis Matrimoniis clandestinis, eoquod ad Sacramenti rationem Parentum consensus haud necessarius esset: postea tamen addidit, quod possit ab Ecclesia hujusmodi consensus reddi necessarius, cum penes illam esset, quemadmodum antea fecerat, constituere nova impedimenta, Matrimonium dirimentia, quibus comprobatis, quæstionem induxit, an hujusmodi constitutio in rem fuisset, de

de quo variis utrinque adductis ratio-
nibus se aliorum iudicio remisit.

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

Postera die mane Nicolaus Maillardus Theologiæ Parisiensis Facultatis Decanus ex Doctoribus antiquior post Salmeronem perorare jubebatur, cum vero nonnisi post hanc dispositionem a Legatis, & Lotharingio Cardinale factam admonitus fuisset, necesse erat, ut ea, quæ concinnaverat, ex charta legeret: illos tamen, qui Curia Romanæ juribus favebant, sibi propitios reddebat, cum ex oblata Romanum Pontificem nominandi opportunitate affirmaret illum esse *Pastorem, Rectorem, & Governatorem Ecclesie Romanæ, hoc est, Universalis*. Ea res variis sermonibus ansam præbebat, nam cum Italiae Episcopi id eo sensu acciperent, ut inde colligerent, eodem modo in Canone de institutione dici posse, *Papam habere potestatem regendi Ecclesiam universalem*; respondebant Galli, multum interesse, utrum dicatur absolute eum regere *Ecclesiam universalem*, ita ut intelligatur Universitas fidelium, vel an *Ecclesiam Romanam, id est, Universalem*, ubi illa vox *Romanam*, declarat *Universalem*, acsi dictum esset, quæ caput est universalis Ecclesie, ita, ut omnia loca, ubi auctoritas Papæ datur in totam Ecclesiam, intelligantur *disjunctive*, seu supra quamlibet

Sæcul. XVI.
A. C. 1563.

libet Ecclesiæ partem, non *conjunctive*,
sive supra omnes partes simul sumptas.

Sequenti die Cosmas Damianus Hortulanus electus Villabertramdiensis Abbas primus ex Hispaniæ Regis Theologis omne matutinum tempus orationis suæ ubertate expleverat, quin tamen Auditorum animos defatigaret.

§. LV.

*Franciæ Regis epistola ad Synodum
in generali cœtu recitata.*

*Pallav. t. 20.
num. 3.
Psal. p. 370.
Raynald
hoc ann.
num. 23.
Sarp. p. 646.
Mem. pour
le Conc. de
Trente
pag. 307.*

Eadem die generalis habebatur conventus, in quo Franciæ Oratores Synodi Patribus Regis Domini sui epistolam Carnuti die decima octava Januarii datam exhibebant hujus tenoris:
„Carolus Dei gratia Francorum Rex,
„Sanctissimis, & in Deo Reverendissimis
„Patribus, apud Tridentum celebran-
„dæ Sanctæ Synodi gratia congregatis
„salutem. Non dubitamus Sanctissimi
„Patres, quin nobis charissimus, nostri-
„que amantissimus Consobrinus noster
„Carolus a Lotharingia, vos participes
„fecerit illius nuntii, quem nos ad eum
„nuper misimus de felici, & divinitus
„nobis oblata victoria adversus eos no-
„strorum hominum, qui falso Religionis
„prætextu, ex ipsa sacrarum rerum
„profanatione, & alienissimis in Sacros
„Ecclesiæ ministros crudelitatis exem-
„plis,

„plis, nihil se aliud conari declararunt, Sæcul. XVI
 „quam ut Catholicæ nostræ Religionis, A. C. 1563.
 „& Christianæ pietatis statum omnem
 „everterent, & armorum vi, atque in-
 „juria reliquos omnes populos nostros
 „in errorem suum inducerent, quorum
 „audaciæ, sicuti omnes norunt, tanto
 „nos animi ardore obstitimus, ac ob-
 „stamus quotidie, ut nulla nos aut re-
 „rum difficultas, aut periculorum di-
 „scrimen, ab hoc instituto avertere, aut
 „remorari potuerit, quin sceleratis eo-
 „rum consiliis, ac inceptis vel ipsam
 „vitam nostram opponeremus, cum
 „non ignoremus in hoc toto negotio,
 „præcipue de omnipotentis honore, quo
 „nihil nobis potest in hac vita esse cha-
 „rius, & Catholicæ ejus Ecclesiæ statu,
 „ac salute decertari, cujus ut primo-
 „genitus, & Majorum meorum hæredi-
 „tario titulo Christianissimus filius cen-
 „seor: ita equidem defensor, protector-
 „que præcipuus toto orbe Christiano
 „agnosci, haberique studiose percupio,
 „& exopto: cum igitur certo nobis per-
 „suadeamus, vos in hoc tam felici,
 „tamque salutari instituti nostri successu
 „Optimo, Maximo exercituum, ac vi-
 „ctoriarum Deo gratias esse ex animo
 „acturos, fructumque hujus beneficii
 „ad vos præ ceteris facile intelligamus
 „perventurum, lubenter vobiscum com-
 „mune

Sæc. XVI.

A.C. 1563.

„mune hoc gaudium pariter celebrare
 „constituimus, planeque, atque palam te-
 „stificari, quod hanc tam insignem, tam-
 „que admirabilem victoriam nos uni-
 „Christo Summo Regum Regi, ac bono-
 „rum omnium auctori referamus acce-
 „ptam: unde eum nos toto studio, tota-
 „que mente laudamus, & immortali gra-
 „tiarum actione prosequimur, Majesta-
 „tem ejus obsecrantes, ut in perficiendo,
 „quod feliciter ipsius gratia inchoatum
 „est negotium, tanta virtutis suæ præsen-
 „tia adesse, atque adfistere dignetur, ut
 „ad laudem ejus, & Ecclesiæ pacem,
 „pro nostro desiderio omnia passim se-
 „data, ac tranquilla, & in antiquum
 „statum, splendoremque restituta, prope
 „diem possimus intueri. Cæterum cum
 „probe noverimus, Sanctissimi Patres,
 „optima, & saluberrima eorum malo-
 „rum, quæ & nos hodie hic affligunt,
 „& pene omnibus Christiani nominis
 „Provinciis impendere videntur, re-
 „media a Sanctissimis Christianæ Ec-
 „clesiæ Pastorum comitiis, publicisque
 „Synodis quondam petita esse, atque
 „habita, cum illi Beatissimi Patres pro
 „injuncto sui muneris officio, de Uni-
 „versalis Ecclesiæ salute solliciti, tam
 „mature, tamque accurate, enascenti-
 „bus erroribus obviam irent, tantaque
 „vigilantiæ assiduitate eis resistere per-
 „seve-

„severarent, ut nunquam, nisi extin-
 „ctis illis, & e medio sublatis, sibi
 „quiescendum esse arbitrarentur. Ora-
 „mus vos, Patres Sanctissimi, & in
 „Dei, atque unici Filii ejus Jesu Christi
 „nomine obsecramus, ut pro ea ex-
 „pectatione, quam de pietate, ac pa-
 „terno in se animo vestro omnes conce-
 „perunt, tam sanctam, tamque seriam
 „rerum, quæ tum bellorum injuria,
 „tum temporum iniquitate in populo
 „Dei vitiatæ, corruptæque sunt, emen-
 „dationem, ac reformationem insti-
 „tuere, atque inire velitis, ut illi, qui
 „se ex animi levitate temere ab Eccle-
 „sia separarunt, ex ea, quam instaura-
 „tam probe, atque perfecte restitutam,
 „ipsis expectandam exhibebitis Catho-
 „licæ Ecclesiæ antiquam faciem, puri-
 „tate, atque integritate in salutis viam
 „facillime reducantur. Porro, prout
 „& nos quidquid opum, ac virium
 „nobis est divinæ gratiæ munere con-
 „cessum, ad tuendam Christianæ Re-
 „ligionis dignitatem cupide impendi-
 „mus, & nobiscum non pauci præstan-
 „tes viri, & militiæ nostræ Duces, ac
 „Præfecti nobis charissimi, in eadem
 „ista caussa sibi non pepercerunt, sed
 „vitam & sanguinem suum in hoc re-
 „centi prælio Domino Deo consecrave-
 „runt, sic vos pro vestri muneris ratio-
 „ne

Sæcul. XVI.

A.C. 1563.

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

„ne, eo animi candore, & conscientiae
„sinceritate, in hoc ipsum, cujus gra-
„tia convenistis, negotium incumbatis,
„ut ex sanctissimo labore vestro, verum,
„sincerumque Dei cultum tanquam præ-
„cipuum operæ vestræ fructum, pas-
„sim renasci, atque instaurari videamus,
„atque adeo eam in Ecclesia morum
„emendationem, ac disciplinam vigere,
„quæ non modo placandis Regni nostri
„procellis, sed etiam conciliandæ, &
„in eadem Religione per omnes Chri-
„stianæ Ecclesiæ populos constituendæ
„paci sufficere possit. Hæc epistola la-
„tine reddita die undecima Februarii
„Concilio fuit exhibita.

§. LVI.

*Oratio Ferrerii Oratoris ad Synodi
Patres.*

*Pallav. l. 20.
c. 2. n. 3.*

Recitatis hisce literis Ferrerius Ora-
tor Synodi Patres his verbis allo-
quebatur: „quoniam ex literis Regis
„Christianissimi, quæ nunc recitatae
„sunt, & orationibus non ita pridem
„habitis tam ab eloquentissimo Prin-
„cipe Cardinale a Lotharingia, tum ab
„eruditissimo viro Antistite Metensi, in-
„tellexistis Galliarum vastitatem, &
„Regis Christianissimi aliquot egregias
„victorias, nolo esse vobis, Patres San-
„ctissimi, in illis rursus recensendis, vel

„eo

Sæcul. XVI.

A.C. 1562.

„eo maxime molestus, quodsi vobis ca-
 „lamitates nostras, quales sunt, ex-
 „ponerem, nemo certe vestrum esset, qui
 „rem non potius fictam, quam factam
 „existimaret: de postrema autem vi-
 „ctoria, tametsi magna, & gloriosa,
 „quam ut Deus sua immensa providen-
 „tia daret, eam de manu victoris ho-
 „stis eripuit, quid ego plura dicam,
 „cum adhuc in mediis visceribus vivat,
 „& grassetur victus inimicus? utar igi-
 „tur eo argumento, quo soleo & ora-
 „tionem meam totam convertam ad vos,
 „Sapientissimi Patres, unicum miseria-
 „rum nostrarum perfugium: si enim
 „per vos naufragii nostri tabulas, si
 „modo ullæ supersunt, non conserva-
 „mus, omnino perimus. Moyses cum
 „pugnaret adversus Amalech, habuit
 „magnum delectorum militum nume-
 „rum, cui præerat fortissimus Impera-
 „tor Josue, verum nisi montem con-
 „scendisset, nisi petra, cui insideret,
 „supposita ei esset, nisi virgam in manu
 „interea, dum pugnabatur, habuisset,
 „nisi Moyses utramque manum, Aaron,
 „& Hur, usque ad occasum solis susten-
 „tassent, ut eas in sublime attolleret,
 „victurum fuisse Amalech, vel eo solo
 „agnoscimus, quod simul ac Moyses
 „manum dimitteret, vincebatur Josue.
 „Non desunt Regi christianissimo copiæ,
 „&

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

„& propriæ, & auxiliares, illarumque
 „Imperator prudens, & magnanimus
 „Princeps Guisæ Dux, nihil non mo-
 „litur, aut intentatum relinquit Chri-
 „stianissima & prudentissima Regina
 „piissima Regis Mater, quod ad recon-
 „ciliandos, vel propulsandos hostes per-
 „tineat, verum Aaronem, & Hur, qui
 „Regi Christianissimo petram subjiciant,
 „qui illius manus in altum tollant, si
 „vos, Patres Sanctissimi, non estis,
 „neminem præterea habemus: Moyfes
 „enim modestissimus, quotquot in orbe
 „unquam fuerunt, Dei vir, cui Domi-
 „nus non in ænigmate, & simulacro,
 „sed ore ad os loquebatur, per quem
 „tot, tantaque miracula edita sunt, &
 „ut uno verbo dicam, Moyfes typus
 „Christi, non poterat vincere, nisi ma-
 „nus sublimes haberet: quid est, quod
 „de nostris victoriis possit merito spe-
 „rari, si Regis Christianissimi manus
 „demissæ sunt? Moyfes per senectutem,
 „& grandiozem ætatem non poterat per-
 „se manus attollere, hoc idem non pot-
 „est Rex noster pupillus, per impube-
 „rem, & teneram adhuc ætatem. Ve-
 „strum est Patres Sanctissimi, qui veri,
 „& legitimi estis Aaronis successores,
 „non solum Regis Christianissimi, vestri
 „primogeniti Filii, sed etiam omnium
 „Christianorum Principum manus us-
 „que

Sæcul. XVI.

A.C. 1563.

que ad occasum solis sustinere, id au-
 tem a vobis fieri facile potest, si pe-
 tra illa, cui Moyfes infidens vicit A-
 malech, sit vestrorum Decretorum
 basis, & fundamentum; ita enim ad
 solis occasum usque perdurabunt, ne-
 que sole meridiano, quasi nebulæ dis-
 solventur, & nos tum revera viceri-
 mus: sin minus neque victoria nostra,
 erit victoria, neque inimici nostri, ii-
 demque vestri reconciliabuntur, imo
 quasi remediis irritati, magis, ac ma-
 gis vociferabuntur, vos in Samaria
 ab hominibus excogitata, non in Hie-
 rusalem Dei tabernaculo semper per-
 manere, vosque non Aola, sed Oala
 filiam appellabunt. Sed quid ego ad-
 versarios vestros moror? si eos con-
 temnitis, habete saltem rationem Ca-
 tholicorum, & Christianorum homi-
 num, qui huc usque in fide, & Re-
 ligione sanctæ Romanæ Ecclesiæ per-
 manserunt. Non eadem est hodie æ-
 tas, non mens omnibus Christianis
 hominibus, ac erat ante quinquaginta
 annos: laboramus fere Catho-
 lici omnes eodem morbo, si modo
 morbus recte appellari potest, quo qui-
 dem olim Samaritani, qui mulieri a
 puteo redeunti, & dicenti Christum
 venisse, vidisse, audisse, familiariter
 allocutum esse, non prius credide-
 runt,

Hist. Eccles. Tom. XLVI.

H „runt,

Sæcul. XVI
A.C. 1563.

„runt, quam urbe exiissent, rem
 „omnem diligenter inquisivissent, cum-
 „que Christum agnovissent, credide-
 „runt, non quidem, ut dicebant, am-
 „plius propter mulieris sermonem, sed
 „quod illi ipsi Christum cognovissent.
 „Scrutatur hodie, scrutatur (mihi cre-
 „dite) Patres Sapientissimi, bona pars
 „Christianorum omnium sacras scriptu-
 „ras, rejectis aliarum disciplinarum
 „libris: hoc ipsum prospiciens Rex
 „Christianissimus curavit diligenter, ne
 „quid mandatis nostris contineretur,
 „quod ad illam Moysis petram non pro-
 „xime accederet, atque a Catholi-
 „cis omnibus vehementer non expete-
 „retur, & ab adversariis nullo jure re-
 „pelli, aut repudiari posset. Ea autem
 „illustrissimis DD. Legatis dedimus, si
 „propediem (uti polliciti sunt vobis Pa-
 „tres Sanctissimi) examinanda, & ju-
 „dicanda proponent, ad vos enim po-
 „tissimum mittuntur, vestrumque de
 „illis iudicium magno desiderio expe-
 „ctat Rex Christianissimus, & tota Gal-
 „lia: in illis (ut videbitis) nihil præ-
 „cipuum præ cæteris Christianis peti-
 „mus, nam omnia sunt nobis cum Ec-
 „clesia Catholica communia, quod si
 „videmur plerisque graviora, & magis
 „necessaria prætermisisse, illi, si placet,
 „existiment nos consulto a levioribus

„cæ-

Sæcul. XVI.
A. C. 1563.

rem
cum
edide-
am-
, sed
iffent.
i cre-
a pars
riptu-
arum
Rex
r, ne
retur,
a pro-
tholi-
pete-
re re-
utem
us, si
is Pa-
& ju-
n po-
e de
expe-
Gal-
præ-
peti-
n Ec-
uod si
magis
lacet,
ribus
„cœ-
„cœpisse, quo facilius graviora possent
„suo tempore proponi, utque horum
„leviorum facilius esset executio, a qua,
„Patres Sapientissimi, nisi vos incepe-
„ritis, priusquam hinc abeatis, cla-
„mabunt Catholici, ridebunt adversa-
„rii, & dicent, Patres Tridentinos
„optime scire, sed facere nolle, opti-
„mas quidem leges statuuisse, eas ta-
„men ne digito quidem attigisse, Poste-
„ris tantum, & Successoribus obser-
„vandas reliquisse: quoniam autem im-
„pietatis propemodum nos insimulant,
„qui se olfacere dicunt in postulatis
„nostris nonnulla, quæ cum adversa-
„riorum libris faciunt, nos quidem il-
„los responsione indignos censemus,
„vos si aliter judicatis, ipsi pro nobis
„respondete, vim enim patimur: qui
„vero in illis modum, ac moderatio-
„nem quamdam desiderant, & si ali-
„quid videantur dicere, dum nos de
„prudencia, cujus in vita maximus usus
„est, admonent, duorum tamen me-
„minerint oportet, primum quod Mar-
„cus Cicero scribit adversus Neopto-
„lemum, aut potius adversus Ennium,
„apud quem Neoptolemus ita loque-
„batur, philosophandum esse, sed pau-
„cis errat, inquit Tullius, qui tempe-
„rantiam, mediocritatem, modum de-
„nique desiderat in re optima, & eo

Pf. 38. v. 14.

H 2

„me-

Sæcul. XVI.

A.C. 1563.

Apoc. 6. 3.

v. 16.

„meliore, quo major est: alterum quod
 „de iis tepidis moderatoribus, & (ut
 „ita dicam,) lepidis, & bellis media-
 „toribus scriptum reliquit Spiritus san-
 „ctus, incipiam, inquit ille, vos evo-
 „mere, utinam aut calidi, aut frigidi
 „fuiissetis. Valeat hoc genus hominum
 „in profanis, & civilibus rebus, non
 „in divinis: nemo enim potest duobus
 „Dominis servire, proponite vobis, Pa-
 „tres Sapientissimi, quid profuerit Ca-
 „tholicæ Ecclesiæ, moderata illa Ec-
 „clesiasticæ disciplinæ emendatio facta
 „in Concilio Constantiensi, aut paulo
 „severior in sequenti Concilio, cujus
 „ego nomini parcam, ne quorundam
 „delicatas, ac teneras aures offendam:
 „quid ea, quæ in Concilio Ferrariensi,
 „Florentino, Lateranensi ultimo, Tri-
 „dentino primo, aut qui unum tantum
 „Concilium fuisse putant, quid profue-
 „runt decreta Tridentina facta post duos
 „de viginti annos? quot interea om-
 „nium hominum ordines, quot provin-
 „ciæ, quot regna, quot nationes, ab
 „Ecclesia Romana defecerunt? non est,
 „Patres Sapientissimi, hæc Gallorum
 „caussa tantum, valeant Galli cum suis
 „tumultibus, res suas sibi habeant.
 „Vos Itali, vos Hispani Patres appello?
 „periculum ex aliis facite vobis, quod
 „ex usu fiet, cujus magis interest hanc

„veram,

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

„veram, & seriam disciplinæ Ecclesia-
„sticæ emendationem fieri. quam Ro-
„mani Episcopi Pontificis Maximi, sum-
„mi Christi Vicarii, Petri Successoris,
„in Ecclesia Dei supremam potestatem
„habentis? nunc hic agitur de capite,
„de fortunis vestris, hoc ego pluribus
„dicerem, nisi vos vestra sponte ad eam
„rem satis incitatos agnoscerem, in-
„terea vero de vestra in Regem Chri-
„stianissimum pia voluntate, & grato
„officio, gratias agimus, & oramus
„Deum Optimum Maximum Patrem
„Domini nostri Jesu Christi, ut vos Ec-
„clesiæ nostræ diutius salvos, & inco-
„lumes faciat. „

Hanc orationem descriptam Vice-
comes ad Borromæum Cardinalem
transmiserat, quam prout unusquisque
affectu, vel sententia præventus erat,
excipiebat: interim id certum est, quod
ille Prælati, qui Synodo a secretis
erat, ad hunc sermonem nullum dede-
rit responsum, quinimo sermonem suum
ita inflectebat, ut omnia ejus verba
duntaxat epistolam Regis tangerent:
ceterum in sua oratione gratulabatur
Regi gloriosam victoriam, eumque, per-
inde, ac si præsens fuisset, hortabatur,
ut nominis memor, quod a Majoribus
religione partum, ipse hæreditarium
acceperat, omnes cogitationes ad Dei

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

gloriam amplificandam convertat, & sanctam Sedem Apostolicam defensam, atque omnibus ornamentis auctam velit, veterem fidem conservet, illorum consiliis aures præbeat, qui Regni firmitatem in Dei potentia collocatam esse prædicant, nec iis attendat, qui omnia utilitate metienda esse contendentes, tranquillitatem, & pacem, quæ non erit pax, suadent, adjecto præfagio, Regem ita facturum, cum Dei ope adjutus, tam naturæ bonitate impellatur, quam Reginæ Matris, & nobilissimorum Procerum monitis incitetur: Synodum vero spondebat eam in curam incubituram, ut non minus ea, quæ ad universæ Ecclesiæ emendationem pertinent, definiantur, quam etiam illa, quæ privatim Gallicarum Ecclesiarum, regnique commodis, & rationi maxime convenire arbitrabitur.

§. LVII.

Oratio Cardinalis Lotharingii in hoc conventu.

*Pallav. l. 2c.
c. 2. n. 6.* **H**is perceptis Lotharingius Cardinalis hunc in modum perorabat: „Ratio, „quæ mihi habenda erat, & de meis „genitoribus, & de patria, de familia „mea regis stirpi adeo conjuncta, a „me poscit, ut aliquid etiam ipse ad- „derem iis, quæ Oratores exposuerant: „his

his præmissis ita prosequatur: ne
 imitemini Reverendissimi Patres exem-
 plum Roboami, qui rogatus, ut gra-
 vissimum jugum a parente suo Salo-
 mone impositum, aliquantulum rele-
 varet, quo impetrato perpetuam ipsi
 obedientiam populi pollicebantur, tri-
 duum ad deliberandum sumpsit: post-
 ea vero juvenum potius, quam se-
 num consilium amplexatus, repulsam
 dedit, unde calamitates plurimæ se-
 cutæ sunt: hinc impellor ad cohortan-
 dos vos, ut aliquid juris vestri remit-
 tatis, quo Regnum Galliæ, cunctæ-
 que Christianæ gentes plena vobis
 obedientia obsequerentur. Elapsum
 jam fuit triduum, cujus primus dies
 fuerat, cum oratorum adventu prima
 vobis postulata Regis nomine delata
 sunt, secunda autem die eadem ite-
 rata fuerant ad ipsorum adventum, de-
 nique tertius est præsens dies, quo illa
 repetuntur: ecquidem minime dico,
 obedite Regi nostro, avertat id a me
 Deus, nam petit Rex, ac precatur,
 adeoque ego vos hortor ad Regem
 justo dolore levandum, excogitandam-
 que rationem, qua perturbati quo-
 rumdam animi ad meliorem spem ad-
 ducerentur: si enim diutius cuncta-
 mini, Gallia pessum dabitur, ejusque
 ruina tam multas secum elades trahet,

Sæc. XVI.
 A.C. 1563.

Sæcul. XVI.

A.C. 1563.

„ut vel earum cogitatio horrorem in-
 „cutiat. Ceterum Regi non modo ver-
 „bis, sed ipso opere respondere oportebat,
 „proin paratum responsum eatenus mihi probabitur,
 „quatenus illi postea opus ipsum brevi consonabit,
 „nam juxta notum illud carmen: *promissis dives quilibet esse potest*. Ecquidem
 „Rex Catholicus, Pontifex, & multi
 „Principes, Gallix opem tulerunt: verum
 „Rex, Regina, & Regnum præcipuam opem a vobis præstolantur: Percepta
 „hac oratione Patrum plures censebant, integræ, ac perfectæ emendationis
 „sanctiones esse edendas, sed plurimi sola voce, *Placet*, responsum comprobant.

§. LVIII.

*Prælatorum nonnulli ad corrigendos
 abusus in Ordinem irreperentes
 selecti.*

*Pallav. l. 20.
 c. 2. n. 7.*

In eadem Congregatione Cardinalis Mantuanus petiit, ut Patres eligerent nonnullos Præsules, qui corruptelas colligerent, aliaque, quæ Sacramentum Ordinis concernunt, digererent ad conficiendam correctionem, quam Oratores postularant: cum ergo id generatim cunctis placuisset, Patrum delectus Legatis commissus est.

§. LIX.

§. LIX.

Sæcul. XVI
A.C. 1563.

*Virodunensis Episcopus pro præstan-
do fidelitatis homagio Oenipontum ad
Cæsarem profectus.*

Eadem die undecima Februarii abso- *Nsol. Pfat.*
luta Congregatione Virodunensis *pag. 370.*
Episcopus Oenipontum profectus est, ut
fidei homagium Cæsari exsolveret, ac
Virodunensem Comitatum clientelaris
prædii nomine acciperet. Hujus so-
lemnitatis seriem ipsemet hic Episcopus
describit his verbis: „die Veneris recepi
„feudum a Cæsare Ferdinando in cubi-
„culo suo aperto, præsentibus multis
„Episcopis, Principibus, Nobilibus, &
„maxime Rege Romanorum, Cardinale
„Lotharingio, Episcopis Gallis, Seno-
„nensi, Ebroicensi, Aurelianensi, No-
„lensi, Meldensi, Sueffionensi, aliis-
„que multis, ubi habui orationem la-
„tinam, qua ejusmodi feudum petii,
„meque excusavi, quod hæctenus pro-
„pter gravia impedimenta maxime hæ-
„reticorum rebellium non licuerit suam
„adire Majestatem. Responsum est
„mihi a Vice-Cancellario, quod sua Ma-
„jestas excusationes meas pro legiti-
„mis habeat, & adventus meus illi sit
„gratus, & benigne me recipiat ad in-
„vestituram feudi: his dictis præstiti
„juramentum, Evangelia ambabus ma-
„nibus

Sæcul. XVI.

A. C. 1563.

„nibus tangens, ac more, & verbis
 „consuetis coram Cæsare genuflexus,
 „qui porrexit mihi ensem, dicens: *ac-*
 „*cipe potestatem brachii sæcularis*, ubi
 „osculatus sum ensem: post hæc illi gra-
 „tias egi pro accepto beneficio, cum
 „laude virtutum ejus. Verum dein lis
 „intervenit cum supremo Imperii Præ-
 „fecto, eoquod is ultra trecentos au-
 „reos peteret quoque mulam, cui in-
 „sidebam, cum tamen id consuetudini
 „hucusque receptæ repugnaret, nam
 „neque tempore Caroli quinti e-
 „quus ullus fuit a me petitus, adeo
 „ut omnia officialium jura in pecunia
 „numerata ascenderent ultra quadrin-
 „gentos, & quinquaginta aureos. Cete-
 „rum ea res in favorem Præfulis fuit de-
 „cisa, qui etiam relictis literis in mani-
 „bus Sigilliferi, eam ob causam Cæsari
 „valedixit, ac Oeniponto relicto Tri-
 „dentum reversus est, ubi die vigesima
 „quarta Februarii advenerat.

§. LX.

*Lotharingius Cardinalis Oenipontum
 ad Cæsarem profectus.*

Pallav. c. 3.
num. 4.

Sarpinus

pag. 647.

Lettre de

Visconti t. I.

p. 21. & 37.

Die duodecima ejusdem Mensis Lo-
 tharingius Cardinalis jam Oeni-
 pontum discesserat, ut Cæsarem sa-
 lutaret juxta mandata, quæ ei Re-
 gina Franciæ Administratrix transmi-
 serat.

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

ferat: alii tamen existimant, id a Cardinale ideo factum, ut ipsius Cæsaris invitationi morem gereret, priusquam autem abiret, Synodi Præsides eo adiecit, ut eo absente circa articulum de Sacerdotibus nihil se moturos pollicerentur, eoquod, ut fertur, omnes suas vires impendere iussus fuisset, ut Cardinali Borbonio, qui connubium inire desiderabat, dispensationem procuraret. (*) Ceterum hic idem Cardinalis secum itineris comitem habebat Simonem Vigorem, supremum in patria sua Ebroicensis Ecclesiæ Poenitentiarium, qui clari nominis Theologus, & Navarrici Collegii Doctor postea ad Sanctum Paulum Parisiis Parochus, & demum a Gregorio XIII. Papa Narbonensis Archiepiscopus creatus est. Huic Lotharingus Cardinalis novem adhuc adjunxit Episcopos, tresque alios Theologos natione Gallos.

Vix discesserat Lotharingus, cum Episcopus Nolanus, quem Mantuanus Cardinalis ob Nepotem suum ad purpuram promotum Romam miserat, Tridentum reverteretur: porro tam ex literis, quas hic Præsul secum attulit, quam

(*) Forte Lotharingus inter Gallicanæ reformationis capita etiam hanc legis gratiam, ac relaxationem obtinere jubebatur.

Sæcul XVI.
A. C. 1563.

quam ex colloquiis cum eo habitis brevi innotuit, quod summus Pontifex Synodum nec transferri, nec dissolvi intendat, ac nequidem Bononiam, nisi ejusmodi iter esse necessarium prius a Legatis edoceret, petiturus sit, totus vero in id incumbere velit, ut disciplina reformaretur, cum id Synodi Præsides constanter Pontifici commendarent: de Gallorum vero postulatis, Pontifex Legatis suis hæc significari iussit: „Gallorum petitiones fuerunt discussæ, plures tamen animadversiones, quas desuper fieri oportebat, ad vos misi, vestraque sententias præstolor, ut postea hæc super re responsum Gallis reddi possit: nihilominus summopere peto, ut Synodus plena fruatur libertate, ac præcipue penes illam sit auferre matrimonii impedimentum ex vinculo Sanguinis in quarto gradu; ideo desuper Synodo plena relinquatur auctoritas: Sessionis equidem prorogationem ægro animo fero, illius tamen causis mature perpensis eam tanquam prudentem probo, sed non sic mihi placet electio Cardinalium Lotharingii, ac Madrucii ad conficiendum decretum de residentia, præsertim cum eis facultas concessa fuisset convocandi ad illud consilium Patres, quos vellent, eo quod mihi videatur hoc exemplum noxium

"noxium auctoritati vestræ, eo pericu- Sæcul. XVI.
 "losius in posterum, quo majoris au- A. C. 1563.
 "thoritatis viris ejusmodi facultas data
 "fuisse, negotio tamen jamjam Lo-
 "tharingio, & Madrutio Cardinali-
 "bus commisso prosper hujus rei exitus
 "horum prudentiæ relinquendus vide-
 "tur, nec adversus successus timeriva-
 "let, cum Lotharingius Cardinalis sen-
 "tentiam suam proferens dixisset, haud
 "consultum sibi videri, ut residentia jure
 "divino præcepta declaretur, Madrutius
 "vero præter optimam voluntatem acri
 "judicio præditus esset.

§. LXI.

Papæ sententia circa Oratores.

[Insuper Papa Legatis significabat, ad *Pallav. c. 3.*
 evitandam quamcunque contentio- n. 6. & 7.
 nem posse præscribi, ut Oratores ad
 publicas functiones non accederent, nisi
 vocati. Hæc Pontifex perscripserat,
 ut litem, quæ antea circa Lusitaniæ
 Oratorem erat exorta, componeret, si-
 mulque Gallorum dissidia præverteret,
 quæ ab eis abs dubio suscitanda præ-
 viderat, si Lunensis Comes de loci præ-
 rogativa contendere vellet. Verum ad
 hoc caput Legati rescribebant, quod id
 quidem initio fortasse fieri potuisset,
 nunc autem nimis serum esset, cum
 penes oratores jam sit possessio liberi ac-
 cessus

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

cessus ad omnes solemnitates pro suo arbitrato, adeo, ut non possit nova illa prohibitio induci, quin Galli irritarentur, cum ad nihil flecti possent, quod dubitationem præferret de ipsorum prærogativa, ac juribus. Enimvero Legati peculiarem libellum ad id Commendone tradiderant, dato illi negotio, ut exponeret Lunensi Comiti, cuncta studia ab ipsis impensa satis non fuisse, ut Franciæ Oratores potuissent induci in id, quod ipse a se optari Lancelloto significaverat: proinde suadebant, ut ipse consilium caperet pro sua prudentia, cum fortasse præsentia sua eas difficultates evincere posset: interim eidem pariter nuntiabant, quod supersint impedimenta fors vix superanda, quæ evenirent in publicis functionibus Ecclesiæ, veluti in ingressu, in exitu, in excipiendo pacis, ac thuris honore, ubi evitare non possent aperta prærogativæ argumenta, unde abs dubio tumultus oriretur.

§. LXII.

*Articuli de matrimonio a Theologis
examinati.*

*Pallav. l. 20.
c. 4. n. I.*

Interea Synodi Patres, ac Theologi suas prosequerentur congregationes, atque in reliquis articulis, qui Sacramentum Matrimonii spectabant, omnino

con-

convenere, in duobus tamen diffidebant, quorum primus erat: nam quodcunque inter Christianos conjugium, prout ferme omnes sentiebant, sit Sacramentum, anve ad Sacramenti rationem Sacerdotis benedictio requiratur secundum Guilielmi Parisiensis opinionem, quam propugnabat Simon Vigor, aliique pauci.

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

Alter erat, utrum expediret in posterum clandestina matrimonia irrita reddere.

§. LXIII.

Madrutius Cardinalis Oenipontum profectus, & Commendonus adventans.

Sub idem ferme tempus, seu die decima septima Februarii Madrutius Cardinalis a Cæsare vocatus Oenipontum contendit, cum vero nonnisi ad Comitiorum tempus illuc venire iussus esset, prius Presinonem petiit, indeque veredariis equis Romanorum Regem salutatum ibat, cum hic Oeniponto brevi discessurus esset; hinc suum iter accelerabat, ut unacum Lotharingio Cardinale eo contendere posset, ubi nonnisi quatuor dierum moram trahere, moxque Presinonem usque ad comitiorum initium reverti voluit.

Pallav. c.4.
u. 2
Lett. de Visc.
tom. 2. p. 21.
Et 22.

§. LXIV.

SÆC. XVI.
A.C. 1563.

§. LXIV.

*Commendonus Legationis suæ capita
scriptotenus referens.*

Pallav. l. 20. **E**adem die Commendonus Tridentum
c. 4. 2. 3. venit, ubi de sua ad Cæsarem lega-
tione Synodi Præsidibus rationem red-
debat, cumque hic res a se gestas de-
scribere iussus esset, ut ad Lotharingium Cardinalem transmitti possent: pa-
ruit ille, licet nonnihil invitus, eoquod
coram Cæsare non semper Legatorum
consilia secutus fuisset, ac nonnunquam
recessisset a sententia Delphini Nuntii,
cujus tamen mandata in omnibus se-
qui tenebatur: porro Commendonus in
suo scripto hæc enarrabat: „Tantum
„Christianæ pietatis Cæsari inest, ut ea
„in cunctos Germaniæ Principes Ec-
„clesiasticos, & Laicos divisa, satis fo-
„ret ad eas Provincias Religioni ca-
„tholicæ restituendas: potest tamen
„dubitari de ipsius mente, ac de futuris
„ejus operibus erga Synodum, & Apo-
„stolicam Sedem: videbatur enim per
„rationes, quæ quorundam opera illi
„suggerebantur, altius impressum fuisse
„ejusdem animo, quod Synodus, ac
„Pontifex suo muneri, & emendationis
„necessitati desint, ac proinde ad ipsum
„pertineat, tanquam primogenitum Fi-
„lium, atque Advocatum Ecclesiæ, eos
ad

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

„ad hoc obstringere: quam in sen-
 „tentiam paulo ante suos ad Oratores
 „scripsit: alii autem sibi persuadent,
 „Cæsarem haud postulaturum a Syno-
 „do decreta ad res Pontificis pertinen-
 „tia, cum ipse, ac Seldius ejus Minister
 „in ea sint sententia, quæ Romanum
 „Pontificem Concilio superiorem affir-
 „mat: Verum valde dubito, an illi, qui
 „hæc sparserunt, rem probe edocti fue-
 „rint, saltem ego nihil horum a Cæsa-
 „re ex colloquiis cum ipso habitis eli-
 „cere potui; duntaxat enim Ferdinan-
 „dus mihi confidebat arcana quædam
 „de Rege Romanorum, ut significaret,
 „velle se, ut in morum emendatione ne-
 „quidem suo filio proprio parceretur:
 „Videtur enim, quod Cæsar ampla de
 „futura emendatione consilia foveat,
 „nam paratur illic convocatio Theolo-
 „gorum, de qua plurimum timendum
 „erit; siquid enim Cæsari tanquam
 „licitum, ac Nationi proficuum ab ejus
 „Ministris proponetur, ipse conscientix
 „sux præcepto se adstringi putabit, ut
 „illud executioni mandet, præcipue ve-
 „ro ea res exinde adhuc magis pericu-
 „losa erit, eo quod Parisiensis quoque
 „Facultatis Doctores inter hosce Theo-
 „logos numerentur. „

Ceterum cum Commendonus tuen-
 dis Aulæ Romanæ juribus semper in-
 Hist. Eccles. Tom. XLVI. I ten-

III.

capita

entum
 lega-
 a red-
 s de-
 marin-
 at: pa-
 quod
 orum
 quam
 untii,
 s se-
 us in
 ntum
 ut ea
 s Ec-
 is fo-
 i ca-
 amen-
 turis
 Apo-
 m per
 ra illi
 fuisse
 , ac
 ionis
 pfum
 m Fi-
 e, eos
 ad

Sæcul. XVI.

A.C. 1563.

tentus esset, hæc addidit: „Propitio Deo
 „in acceptis referendum, quod inter
 „convocatos Theologos adfit Petrus Ca-
 „nisius e Societate Jesu, qui vir est
 „maximæ probitatis, ac doctrinæ, ma-
 „gnusque auctoritatis Pontificiæ defen-
 „sor: interim timeri potest, parum ab
 „eo solo confectum iri; nam de Lotha-
 „ringio Cardinale sublimis in Cæsaris
 „aula æstimatio habetur, & avidissima
 „adventus ejus expectatio ibi viget, a-
 „deoque cum vehementes sensus de re-
 „formanda Ecclesia in eo conspiciantur,
 „facile quis sibi persuadere potest, eos
 „vicissim in eandem ituros sententiam,
 „conjunctionemque in rebus agendis
 „sibi promissuros. Equidem Cæsareis
 „Ministris, qui hanc emendationem a-
 „deo importune efflagitant, opponi pos-
 „sent difficultates illius ubique exe-
 „quendæ, præsertim in Germania. Ve-
 „rum hi mox respondebunt. I. *Jesui-
 „tas palam fecisse tandem in Germania,
 „quid re ipsa sperandum esset, siquidem vi-
 „tæ probitate, & concionibus, & Gy-
 „mnasiis suis retinuerunt, & adhuc susti-
 „nent Religionem catholicam. Quare du-
 „bium non est, ubi multa Collegia, mul-
 „taque Gymnasia construerentur, unde mul-
 „ti operarii suppeditarentur, incredibilem
 „fructum decerptum iri. II. lidem di-
 „cent, quod nunc, cum omnis Eccle-
 „siæ*

„fiæ perniciæ ex fuorum ministrorum
 „criminibus ortum trahat, & ad ejus
 „reparationem plurima Dei miserentis
 „ope necesse sit, hæc impetrari non pos-
 „sit, absque illorum emendatione, ac
 „pœnitentia, quidquid insuper alii cona-
 „rentur. III. Hi ministri opponunt, quod
 „honestas, ut suos quisque mores cor-
 „rigat omnino peteret, adeoque id ipsum
 „sit præstandum, tametsi alius inde
 „fructus non existeret. His dictis dum
 Commendonus sui animi consilia ex-
 „posuit, adjiciebat, Delfinum Papæ
 „Nuntium sibi discedenti commisisse,
 „ut Legatos hortaretur, quatenus ala-
 „cri sint animo; ab eo siquidem ita re-
 „bus prospectum esse, ut nulla super-
 „ventura esset eluvies, quin spatium da-
 „retur aggeris extruendi ad eam coer-
 „cendam. „

Sæcul. XVI.
 A.C. 1563.

§. LXV.

*Cardinalis Mantuanus Oenipontum
 proficisci a Papa rogatus.*

Non minus reformatio, de qua Com-
 mendonus cum tanto animi fervo-
 re perorabat, Romæ timebatur (*) ma-
 gis

(*) Forte Continuatore jam pœnituit,
 quod §. LIX. affirmaverit, quod Papa tam in
 sua agendi ratione, quam in suis literis in-

Sæcul. XVI.
A.C. 1526.

Pallav. l. 20.

s. 4. n. 4.

Lit. Borr.
ad Mant.

10. f. 13.

Febr.

Lett. de
Visconti to. 1

n. 49.

gis vero Romanam aulam reddebat sollicitam Lotharingii Cardinalis iter, eoque hic cum Cæsare potentissimo Principe, qui hanc reformationem petebat, collaturus discessisset: eapropter Pontifex datis literis Cardinalem Mantuanum rogabat, ut rupta omni mora ipse quoque tanquam Legatus specialiter missus, aut veluti primus Synodi Præses, vel tanquam Cæsaris amicus Oenipontum ad Ferdinandum Imperatorem contenderet, eique suæ submissionis obsequia exhiberet. Certe Pontifex haud alium

genti reformationis studio flagrarit, qua ergo ratione potentiam Cæsaris hanc emendationem petentis pertimescere potuit Pontifex, qui unacum eo illam tam avide desiderabat, eamque jam a suis Curiis inchoaverat: cur timere debuisset Lotharingium Cardinalem, qui tamen nonnisi articulos, veluti usum calicis, Sacerdotum conjugia, Divinum officium in lingua vulgari &c. §. XXX. urgere visus est, quæ omnia nullatenus Ecclesiæ disciplinam restaurare, sed potius relaxare videntur; si enim inter abusus recensentur dispensationes, certe Lotharingius tanquam rigidus reformationis æmulator timendus non erat, qui ipse quemdam Cardinalem a voto castitatis relaxari petiit: Ita nempe a Lutheri tempore reformatio semper fuit Papas vexandi prætextus.

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

alium magis idoneum ad hoc munus
eligere potuisset: noverat enim, quod
hic Cardinalis tam generis nobilitate,
quam conjunctionis auctoritate potens
suo erga Religionem studio Cæsaris ve-
hementiam cohibere, eumque a fini-
stris, quibus præventus erat, consiliis
absterrere posset, simulque cunctis ob-
stere insultibus, quibus Cæsar Synodum,
Sedemque Apostolicam impetere cre-
debatur, perinde acsi multorum abu-
suum, qui Religionem dehonorabant,
emendationem urgere, idem esset, ac
ipsam Religionem aggredi, & Synodum,
Sedemque Apostolicam impugnare (*).

Verum

(*) Quod proposita Reformationis capita
potissimam partem Sedis Apostolicæ auctori-
tatem impeterent, ex Patrum repugnantia in
illis approbandis satis elucet: ea vero, quæ
re ipsa ad majorem Ecclesiæ nitorem condu-
cere credebantur, cuncta in Concilio fuisse
approbata, nullus ignorat, nisi qui Reforma-
tionis capita Tridenti stabilita vel incognita
habet, aut ea minus sufficientia existimat, eo-
quod illis Pontificiam auctoritatem penitus e-
versam non deprehendit, in quo tamen to-
tam petitæ suæ Reformationis summam con-
stituit; qui enim altercationes de Sedis præ-
rogativa, inutiles cavillationes, iniquas vexa-
tiones, & illorum, qui reformandi studium in-

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

Verum Cardinalis Mantuanus hoc negotium in se fuscipere recufabat, five ex eo, quod infirma valetudine indies aucta graviter premeretur, five in Cæfaris aula absque apparatu suæ dignitati congruo comparere nollet, cum tamen ejusmodi ornatus decenter parandus præter longioris temporis moram ingentes quoque sumptus exigeret: itaque suam ad hoc iter repugnantiam demisse insinuabat, demonstrans, quod juxta relationem a Commendano factam vix non certum esset, ejusmodi legationem supervacaneam fore, ac fors Romanæ Curiaë juribus plus obfuturam, quam profuturam.

§. LXVI.

Theologorum conventus Oeniponti.

Interea

Tridentino Concilio tam ardentem verbotenus urgebant, controversias considerat, cæcus sit oportet, si non clare perspicit, ab illis reformationem unice fuisse exoptatam, ut depressa Pontificis auctoritate jugum obedientiaë excutere, privatas Basileensium opiniones firmare, omnem, ac independentem auctoritatem Episcopis suis vindicare, atque illam successive in Principes transferre possent: Si vero hæc omnia impetrassent, certe Religio horrendis abusibus fuisset dehonestata.

Interea Lotharingius Cardinalis die decima sexta Februarii Oenipontum venit, ibidem comiter, ac magnifice exceptus, cunctis eidem honorem deferre certantibus: porro dum ille ibidem morabatur, habitus est in hac urbe Theologorum congressus, cui post Quinque-ecclesiensem Episcopum, qui primam Sedem occupabat, præerant Canisius, & Fridericus Stafilus, qui Romanorum Regis uxori à confessionibus erat. Proponebantur ibi Theologis varii articuli, quos Gratianus ad Commendatum Oeniponti permanentem, cui a secretis erat, transmisit, prout idem Canisius ad Patrem Lainesium Societatis Præpositum, qui Tridenti agebat, perscripserat: ceterum hi articuli numero duodecim his verbis unacum Canisii responsis erant concepti.

Sæcul. XVI
A.C. 1563.

Pall. t. 4. n. 40

§. LXVII.

Articuli de Concilio a Cæsare Theologorum iudicio subiecti.

I. *An Cæsari laborandum sit pro continuatione Concilii; anve ejus abruptio, aut suspensio permittenda.* Respondit Canisius, nihil esse Cæsari convenientius, quam ut omni studio continuandum curet Concilium.

Pall t. 4. n. 40
Sarpus
p. 375.

II. *Ubi in articulo superiori prima pars eligeretur: num per minas, & cujus*

Sæcul. XVI. generi, agendum esset, ne abrumperetur?

A.C. 1563.

Respondebatur, Minas adhibendas non esse, sed prius amicas omnes rationes tentandas. Si vero nonnisi postrema hæc agendi ratio superesset, recte prius expendendum, lucrumne, an damnum ea esset illatura: cum huiusmodi exemplum Cæsaris multos Principes excitaret ad habendas nationum Synodos schismaticas, absque communicatione cum Summo Pontifice.

III. *An proponendi potestas esset Legatorum propria, an Episcopis, & Oratoribus communis?* Affirmabatur, tantam esse Legatorum potestatem, eosque tantum auctoritatis obtinere, quantum Pontifici libet, in cuius potestate est cogere, regere, & confirmare Concilia. Porro ad huius articuli calcem quærebatur, an reprehensionem mererentur Legati, dum ostium Concilii, quod cunctis patere oportebat, ab ipsis occluderetur Cæsari: verum super eo quid fuisset responsum, haud comperitur.

IV. *Cum contingeret, Præsulem unicum esse a Secretis Concilio, eumque parum opportunum, parumque fidum, quid agendum?* Responso erat, oportere cum Legatis agi, ubi vero hi de re edocti remedium negarent, ad Pontificem confugiendum.

V. *An*

Sæcul. XVI
A.C. 1563.

V. *An esset curandum, ut Patres duas in classes dividerentur, quarum altera ageret de doctrina, altera de emendatione?*

Nulla pariter hic apponitur Canisii responsio.

VI. *Num acriter promovenda esset Summi Pontificis, Aulæque Romane emendatio, quando verendum esset, ne animi Pontificis, & aliorum, in quos illa recideret, adeo exacerbarentur, ut ad Synodum præcidendam impellerentur?* Hic similiter Canisii responsum a Gratiano non subditur.

VII. *An esset reformandus Ordo Ecclesiasticus, & qua in re?* Ad primum solum respondens, affirmabat absolute, & de cunctis Ordinibus: sed non minus idem conficiendum in cunctis Principibus laicis, qui libertatem opprimebant, & sanctitatem Ecclesiæ violabant.

VIII. *An in rem esset, iterum postulari sumptionem Eucharistice sub utraque specie, matrimonium Sacerdotum, & liberum carnis usum cunctis diebus?* Negabat id in rem videri.

IX. *Quenam esset ineunda ratio, quo Episcopi Germanicæ ad Synodum pergerent?* Existimabat Canisius, Pontificem a Cæsare, ut ipse gravioribus jussis, denunciata privationis pœna, eo illos acciret, esse urgendum mittendumque ab ipso Cæsare simul cum Pontificis ministro

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

stro Oratorem suum, qui conjunctim auctoritate Cæsarea eos compelleret, cum indignum esset, ob hæreticorum metum deseri utilitatem Christianæ Reipublicæ, ubi tanta necessitas, & opportunitas aderit.

X. *An expediret, ut ipse Cæsar se conferret ad Concilium?* Respondebat Canisius, hanc futuram fuisse expeditissimam rationem componendi inter Præfules præsentia dissidia, & evitandi futura; insuper addebat, quod tunc, si Cæsar, ac Pontifex aut Mantuam, aut Bononiam convenirent, agi posset de capite, membrisque reformandis; unde Cæsar & præmium apud Deum, & Gloriam apud homines promereretur, alter pene Constantinus.

XI. *Quænam opera esset opportuna circa caput de mansione Episcoporum, & in iis rebus, quæ per sacros Canones sancitæ fuerant.* Id vacat responsione.

XII. *An permittendum Legatis, ut res proponerent, quo sibi liberet Ordine?* Quoad hoc etiam responsum desideratur, nec amplius notæ Gratiani progrediuntur.

Idem Gratianus præterea hæc referebat: In articulo, ubi sermo erat de Romana aula reformanda, præsertim de coarctando Cardinalium numero, & tollenda relaxationum largitate dixerat Canisius, antea rogandum esse Pontificem,

ficem, ut se reformari pateretur. Verum Sæcul. XVI.
 cum ipse Gratianus Canisio suggereret, A.C. 1563.
 hujusmodi formulam inusitatam videri,
 adeoque offensuram Pontificem, proinde ac si ipse superiori potestati subderetur, ideo factum, ut in hanc commutaretur: *rogandum Pontificem, ut ipse se, aulamque Romanam reformaret.* Addebat postremo, Canisium quoque plura alia proposuisse, quæ eo tenderent, ut Romæ quædam emendarentur: attamen horum exigua habebatur ratio.

§. LXVIII.

Idem articuli immutati, ac correcti.

Ceterum duodecim hi articuli in multis rebus fuere immutati, atque ex *Pallav. l. 28. c. 4. n. 6.*
 his sequentes duodecim efformabantur:

I. *An Concilium legitime coactum favoribus Principibus, possit in progressu mutare, aut constituere ordinem alium ab eo, quem illi Romanus Pontifex decrevit.*

II. *Num expediat Ecclesie, ut a Concilio agenda, ac statuenda sint res absque directione Pontificis, Aulæque Romanæ.*

III. *An demortuo Pontifice Concilii tempore, electio ad Patres pertineat.*

IV. *An ubi agitur de rebus ad pacem, tranquillitatemque Christianæ Reipublicæ spectantibus, ferendum sit ab Oratoribus Principum judiciale suffragium, quamvis illud ipsis non competat de dogmatibus.*

V. *Pos-*

Sæcul. XVI.
A. C. 1563.

V. Possintne Principes revocare a Concilio Oratores suos, ac Præsules, non communicato Præsilibus revocationis decreto.

VI. Possitne Pontifex remove, aut suspendere Concilium, non communicato hujusmodi Decreto Principibus, ac præsertim Cæsari.

VII. An expediat, ut Principes interponant se, quo agantur in Concilio res magis necessaræ, & conducibiles.

VIII. In sitne Principum Oratoribus facultas exponendi per seipsos Concilio Dominorum suorum mandata.

IX. Num ratio sit ineunda, quo Patres liberi sint respectu tum Romani Pontificis, tum suorum Principum in ferenda sententia in Concilio.

X. An excogitanda sit ratio, ne causa numeri fraus ulla, aut violentia, aut a veritate detorsio committatur.

XI. An agenda sint in Concilio res sive ad fidem, sive ad emendationem spectantes, quæ a peritis antea non fuerint expensæ.

XII. Num congruus videatur, ut Cæsar Concilio intersit.

His duodecim articulis sequentes quinque adjiciuntur, qui a Cæsaris Oratoribus in Romanæ Curia odium excogitati pro adulterinis habentur, quamvis ceteroquin nihil æquitati adversum

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

verſum continere videantur (*): porro hi articuli erant, qui ſequuntur:

I. *Quenam ſit poteſtas Cæſaris Sede Romana vacante, & extante Concilio.*

II. *Quidnam effici poſſit, ne Summus Pontifex & Aula Romana ſeſe interponant, præcipientes, quæ in Concilio tractanda ſunt, quo Patrum libertas hæc impediatur.*

III. *Quod eſſet excogitandum remedium, ubi Præſules Italici obſtinate perſiſterent in præcipiendis rerum ſanctionibus.*

IV. *Quæ*

(*) Cuncta, quæ in invidiam Romanæ Curie conſiſta ſunt, Continuatori noſtro ipſique ſimilibus æquitati conſona videntur: de his tamen articulis Pallavicinus loc. cit. num. 8. ſequens fert iudicium: *aliorum quinque, quos commemorat Suavis, inventrix mendax id temporis malignitas fuit, quacum pro more foedus inſit fama. Quare cum illi in Oratoris Florentini manus deveniſſent, hic ſatis caute ad Florentiæ Ducem eos perſcripſit: nimirum tanquam nullius auctoritatis, quin potius ex ipſius ſententiæ tanquam adulterinos, utpote rejeſtos tanquam commentitios a Cæſaris Oratoribus, & tanquam parum prudentes & abſurdos. Eo Suavi quidem, ad eorum falſitatem pernoſcendam, ſatis fuiſſet legere literas Amulii ad Seripandum, impreſſas in volumine Gallico, ſæpius a nobis adducto, in quibus veri articuli a Ferdinando propoſiti duodecim numerantur.*

Sæcul. XVI.

A. C. 1563.

IV. Quæ ratio esset ineunda, ne Præfules Italici simul conspirarent, si sermo haberetur de auctoritate Romani Pontificis.

V. Qua ratione amoveri posset industria acquirendi suffragia, quo mansionis articulus decerneretur (*).

§. LXIX.

Legatorum conatus adversus hosce duodecim articulos.

Pall. c. 5. n. I. Lett. 7. de Visconti 24. Febr. p. 65. **R**edeunte Cardinale Lotharingio Legati de duodecim primis articulis edocti in suspensionem adducebantur, perinde

(*) In hos articulos Pallavicinus hæc observat: non solum in falso depingendo, sed in vero exponendo studet Suavis veritatem obtegere. Exemplo sit, in eo articulo, ubi sermo est de ratione excogitanda, quo sententiæ liberæ sint, & a Summo Pontifice, & a Principibus, hanc postremam voculam ille præterit, quo toto opinio, & integrum odium læsæ libertatis in Pontificem recidat; veritus, ne si ea accusatio legeretur tanquam communis Laicis Principibus, ex judicio prudentum collatis ex adverso inter se actionibus, rationibusque singulorum ille unicus absolveretur, quem solum damnatum cupiebat. Homini autem, qui non studio ducitur, sed turbido animi motu, mos est accusare non operum effectores ex operum odio, sed opera ex odio effectorum.

Sæc. XVI.
A.C. 1563.

perinde ac si Cæsar vellet admovere
manum ad ea, quæ non sunt Cæsaris,
sed Dei: idcirco Seripandus Pontifi-
cem cohortatus est ad fortiter resisten-
dum, scribendumque Cæsari Diploma,
simile Diplomati, quod Paulus III. tran-
smiserat Carolo V. anno Christi millesi-
mo quingentesimo quadragésimo quar-
to contra Spirensis conventus Decretum.
Insuper hac super re Vicecomes
die vigesima quarta Februarii ad Car-
dinalem Borromæum literas dabat hu-
jus tenoris: „Minime decet, ut sum-
mus Pontifex leges sibi præscribi per-
mittat a Cæsare, qui hac ratione su-
spicioni ansam præbet, quod sese re-
bus unice ad sanctitatem suam perti-
nentibus ingerere attentet: quapro-
pter Pontifex aliunde Princeps ma-
gnanimus haud improvide ageret, si
hac in occasione suam indignationem
Cæsari per diploma ad id idoneum
testatam faceret; desuper cum Seri-
pando Cardinale contuli, qui ejusdem
mecum opinionis est, nam is optat, ut
Papa hoc Diploma gravibus tamen,
amplisque verbis conceptum conficiat,
atque in eo, quod Ecclesiæ refor-
mationem, non autem deformationem
petat, clare indicet, simulque Cæsa-
rem reprehendat, quod suis articulis
ea, quæ tamen omnibus evidenter
patent.

Sæcul. XVI. „petent, in dubium revocare velit:
A.C 1563. „præcipue vero fugillet Papa Impera-
 „toris Ministros, qui ei tam perverfa
 „suggefferunt consilia. Idem quoque
 „Cardinalis in memoriam revocabat,
 „quod felicitis recordationis Paulus III.
 „Pontifex ad Carolum V. ejusmodi di-
 „ploma miserit, in quo eum objurgabat,
 „quod in comitiis a se celebratis quæ-
 „dam contra Sedis Apostolicæ dignita-
 „tem, auctoritatemque decreverit:
 „porro cum postmodum compererim,
 „quod præfatum diploma post collo-
 „quia Spiræ habita Anno Domini mil-
 „lesimo quingentesimo quadragesimo
 „quarto fuerit editum, illud hic in scri-
 „ptis reperi, hinc illud transcriptum
 „Vestrae Eminentiæ transmittam: si ve-
 „ro Pontifex, decreto hoc Theologo-
 „rum congressu hoc consilium sequi re-
 „cusaret, ac proin hujus diplomatis ex-
 „emplar inutile foret, tunc, quod ta-
 „men Deus avertat, contingere posset,
 „ut hisce consultationibus finitis pri-
 „mum tunc Papa hoc consilium exe-
 „qui cogeretur, postquam ibidem quic-
 „quam Pontificis minus gratum jam
 „fuerat decisum. Insuper idem Car-
 „dinalis se paratum exhibuit, quod i-
 „psemet, si Papa hoc consilium ample-
 „cti velit, libenter ea, quæ in hoc di-
 „plomate essent exprimenda, prævie
 „con-

„concupere vellet. „ Verum Pontifex ab exerenda indignatione sua prohibebatur literis Delphini Nuntii sui, qui in Cæsaris moderatione, & lenitate plurimum spei reponebat.

Sæcul. XVI
A.C. 1563.

§. LXX.

Lunensis Comes a Cæsare Oenipontum accitus.

Post hæc Cæsar datis literis Lunensem Comitem Oenipontum venire iussit, ut cum Lotharingio Cardinale conferret, qua ratione hic Orator salvo Principis sui honore Concilio interesse posset: addebat quoque Cardinalis, quod illius præsentiam exoptarent, contrariis tamen rationibus ad id permoti: illi enim existimabant, quod Comes, qui contendebat cum illis de ordine sedendi, saltem concordaturus esset cum ipsis circa ordinem procedendi, cum recenti mandato ei injunctum fuisset a Rege Catholico, ut conjunctim non modo cum Cæsarianis, sed etiam cum Gallis in emendatione curanda conferret, ac præsertim plurimum Lotharingii Cardinalis auctoritati tribuat.

Pallav. l. 20.
c. 5. n. 2.
Lett. de Vis-
cont. tom. I.
p. 59.

§. LXXI.

Hist. Ecclesiast. Tom. XLVI.

K

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

§. LXXI.

Lotharingii Cardinalis relatio coram Legatis facta de suo itinere.

*Pallav. n. 4.
Lott de
Vise. tom. I.
p. 75.*

Sicut hoc Lotharingii colloquium cum Lunensi Comite admodum breve fuit, ita res ibidem agitatæ ignorantur: porro paulo post Cardinalis Oenipontus profectus die vigesima septima Februarii Tridentum reversus est, ubi Legatis sui itineris rationem reddens Osio Legato tum ægrotanti hæc narrabat: „quamprimum Oenipontum perveneram, Delphinum nuntium mox visum ibam, qui mihi significabat, in Cæsare non amplius repertum iri veterem voluntatem Concilio propitiam: quamvis adeo magnam exinde laudem sibi comparasset: de cetero autem in- quiebat, quod hæc illius mutatio cœperit ex aliquo tempore, ob animi molestiam & Tridenti, & Romæ ipsi illa- tam: eapropter me Nuntius rogabat, ut ea præstarem officia, quæ Cardinali, & hujusmodi Cardinali digna essent, quæve ob ipsius condiciones integram utilitatem causæ publicæ, ac Pontificis rebus afferre possent. „

§. LXXII.

Cæsaris querelæ contra Legatos a Lotharingio relatæ.

Ad

Sæc. XVI.
A. C. 1563.

Pallav. l. c.

Ad hæc Lotharingius se hæc respondisse
narrabat: „nunquam commissurus
sum, ut in me desideretur, quicquid
purpuræ, qua decoratus sum, digni-
tas, gratusque erga Pontificem ani-
mus deponere videntur, prout has par-
tes semper integra fide explere studui:
verum in primo colloquio, ad quod
admissus fueram, Cæsar prorupit in
acerbas querelas, præprimis indigna-
tus, quod haud major de ipso fuisset
habita in Concilio ratio, quam de quo-
vis privato haberetur; eoquod Præsi-
des, quamvis in scripto, quod mise-
rat, multa comperissent, fassi, ea digna
fore, ut proponerentur, tot tamen
mensium spatio nunquam ad id deve-
nirent, spernentes venerandam ejus-
modi Principis, a quo illa provenie-
bant, dignitatem, nec non eorum,
quos ipse deputaverat, Oratorum co-
natus, qui officia tam ferventia, to-
tiesque iterata interposuerant: præterea
quereretur Cæsar, quod Legati ea
duntaxat ex causa recusarint alia in
eodem volumine contenta proponere,
eoquod haud decorum Cæsari futu-
rum dicerent, si ipsius nomine expo-
nerentur ea, quæ vix ausi fuissent hæ-
retici postulare: insuper Cæsar mihi
significabat, se hac repulsa, præser-
tim ob causam a Legatis allegatam
K 2 „sum-

Sæcul. XVI. A.C. 1563. summopere fuisse commotum, eo potissimum nomine, cum haud credi possit, quod ea ab illo alio ex fine petantur, nisi ut sui populi saluti, votisque, non autem privatis suis commodis satisfaceret. Præterea se quoque ægro ferre animo aiebat Imperator, quod Legati ejus Oratoribus alloquii copiam denegassent, eoquod ea, quæ proponere jussi fuissent, ad Pontificiam auctoritatem spectarent: tandem Cæsar, inquiebat Lotharingius, non parum exacerbatus pronuntiavit, quod nondum quidquam alicujus momenti in eo conventu peractum fuerit, Romanusque Pontifex decipiatur, aut ab ipsomet Concilio Tridentino, aut ab altero Concilio suo, quod Romæ habetur, ubi falso credebatur, quod illi, qui abusus tolli petunt, summi Pontificis auctoritatem aggrediantur. (*)

§. LXXIII.

(*) Ad hæc observat Pallavicinus, quod Lotharingius non tam Cæsaris querelas narraverit, quam propriam suam bilem ementito Cæsaris nomine effuderit. Hæc, inquit Pallavicinus a Lotharingio relata sunt per vividam expressionem, & per speciem non aliena sensa mere narrantis, sed sua firmare studentis superiore alterius auctoritate.

§. LXXIII.

Sæcul. XVI
A. C. 1563.

*Seripandi Legati responsum, atque
apologia ad hæc querelas.*

Tum Seripandus Lotharingium inter-
rumpens hæc effatus est: „certe
non adeo mentis inops sum, ut præ-
sumerem quidquam reverentiæ, at-
que observantiæ tam bene merito, ac-
pio Cæsari debitæ prætermittere, ad
quod tum propria mea in illum pro-
pensione, tum diserto mandato Pon-
tificis impellor: selegi equidem quos-
dam articulos ex eo volumine, tan-
quam dignos, ut proponerentur, quo-
rum aliqui fuere traditi Patribus ad
hoc destinatis, ut ea, quæ spectabant
ad abusus in Ordinis Sacramento, di-
scuterent, de ceteris autem data op-
portunitate agerent: quod vero ex
his alii articuli fuerint prætermissi, me
potius grates ab eo, quam reprehensionem
reportaturum sperassem; quan-
doquidem circa Calicis petitionem, cui
Cæsar præprimis insistebat, experi-
mento constabat, quantum ea offen-
sionis Patribus inculisset, quasi hujus-
modi postulata essent fidei injuriosa,
ac Religioni contraria.

K 3

§. LXXIV.

Sæc. XVI.
A.C. 1563.

§. LXXIV.

*Seripandi responsum ad Cæsaris ob-
jecta de Pontificis auctoritate.*

His Seripandus addebat: „de tertio articulo, in quo ea, quæ ad Pontificiam auctoritatem pertinent, reformari petuntur, certe capere non valeo, quamquam unquam ratione, ac decentia postulari valeat, ut subdit Principem reforment, adeoque assuescant cum eo agere tanquam cum subdito, quo modo facile debita reverentia in contemptum, & arrogantiam degenerare posset: præterea eo facinore nihil magis contrarium videtur, tam Hierarchiæ a Christo institutæ, quam cuiusvis probi regiminis normæ: quapropter iterum affirmo, quod in hujuscemodi rebus Pontifex & Legislatur, & lex sibi esse debeat: non autem a quopiam leges recipere teneatur: de cetero si Cæsar cum eo agere velit, tunc in eodem experientur omnem animi propensionem, quem admodum liquet ex emendatione Romanæ Aulæ, quam jam Pontifex inchoavit, & assidue continuat. Ceterum circa hoc postremum caput, quod maxime periculosum erat, Cardinalis Lotharingius Legatorum animos mirifice recreabat, luculenter contestatus quod

Sæc. XVI.
A.C. 1563.

quod Cæsar firmam, atque integram Pontificis auctoritatem tueri vellet, ac paratissimus esset, non modo non immutare Catholicam Religionem, sed nunquam etiam se subtrahere ab obedientia Principis eam moderantis, ac præsertim Pii IV. de quo maximam, optimamque opinionem habebat, adeo ut vix de alio Pontifice major concipi posset; nam sperabat Cæsar, a Papa quodcumque bonum pro Ecclesia procuratum iri, dummodo a suis consiliariis non induceretur in fraudem, quemadmodum Cæsari certo videbatur antea contigisse; nam conjiciebant nonnulli, quod potissimam culpam Ferdinandus tribuerit consiliis duorum insignium Purpuratorum, Moroni, & Cicalæ, quorum agendi ratio Cæsari minus probabatur.

§. LXXV.

Lotharingii relatio circa residentie caput, & hæc verba: Proponentibus Legatis.

Percepto Seripandi responso Lotharingius Cardinalis transibat ad ea, quæ Cæsar ad illum dixerat de repugnantia, qua Legati sese opposuerant, quo minus Episcoporum jurisdictio, & residentia juris divini declararetur, aut hæc verba, *Proponentibus Legatis e Bul-*

K 4 la

Sæcul. XVI.

A C. 1563.

la tollerentur: verum mox ad primum articulum Seripandus reposuit, quod circa hoc caput omnibus satisfieret: circa alterum vero notum fit, quod decretum in quo hæc verba habentur, communi Patrum consensu fuerit confectum, proin rursus de illis agere haud deceret: præsertim cum hæc verba Synodi libertatem, ut spargitur, nequaquam læderent. His ita narratis Lotharingius suum cum Legatis colloquium dissolvit, ea vero, quæ cum Cæsare agitabat, negotia nunquam innotuere, quantumvis hoc arcanum detegendi solertia haud levis fuisset adhibita, ac Lotharingius sæpe per integras duas horas Imperatori collocutus fuisset: quinimo Galli etiam Præsules, & Theologi, qui eum comitabantur, rem pariter secretam tenebant. (*)

„Cum ipse ego, inquit Vicecomes in quadam sua epistola, cum Senonensi, & Ebrodunensi Archiepiscopo conferrem, ambo attoniti hærebant, palam professi, quod ipsi nihil eorum, quæ circa duodecim articulos fuere agitata, habuerint compertum: imo „Ebro-

(*) Addit Pallavinus: etenim ubi cum Superioribus agitur, unicuique curæ est, benefacta in lucem evocare verbis, malefacta occultiare silentio.

Sæcul. XVI.
A. C. 1563.

"Ebrodunensis mihi significabat, quod
 "Germaniæ Theologi cum Lotharingio
 "Cardinale nequidem collocti fuerint,
 "sed solus ille, qui Romanorum Regis
 "conjugi a confessionibus est, eundem
 "visum iverit, eidemque librum a se
 "circa residentiaë quæstionem compo-
 "situm tradiderit: Lotharingius autem
 "nonnisi unica vice, dum Jesuitarum
 "Collegium accesserat, cum Canisio con-
 "tulit: cum ergo hac de re magis ex-
 "actam cognitionem haurire percupe-
 "rem, rem eo deduxi, ut quidam Theo-
 "logus (*) amicus meus seorsim cum
 "Theologis, qui Cardinalem comita-
 "bantur, conferret: porro illi erant,
 "Abbas Claravallensis, SantonensisEpi-
 "scopi Theologus, Simon Vigor, &
 "Dupreus: nihil tamen detegere potui,
 "cum una omnes inter se convenissent,
 "ut se nihil omnino scire dicerent, at-
 "que ipsi circa hos articulos adeo non
 "quicquam contulerint, aut eos ad exa-
 "men vocaverint, ut illos nequidem
 "conspexerint. „

§. LXXVI.

Mantuae Dux Patru sui fatis Tri-
denti præsens.

K 5

Cum

(*) Hic erat quidem ex Ordine Fratrum
 Minorum natione Gallus.

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

Pallav. c. 6.

num. I.

Viscont. t. I.

Lettr. 7.

Es 8. p. 59.

Es 77.

Cum ergo Cæsar Italiæ vicinus esset, Mantuæ Dux ejus Gener Oenipontum venire constituit, Imperatorem salutaturus: accessit itaque unacum Ducissa Conjuge sua, quæ tamen illum nonnisi modicis itineribus sequebatur: Dux vero post Cardinalem Lotharingium aliquot diebus (*) Tridentum veniens, ibidem primum Synodi Legatum Patrum suum extremo morbo laborantem offendit, atque illic subsistens exacto triduo tristi decedentis Mantuani Cardinalis spectaculo interfuit.

§. LXXVII.

Cardinalis Mantuani obitus, vitæque historia.

Pallav. n. 2.

Possev. in

Gonzag.

Ciacon. t. 3.

pag. 481.

Pfal. p. 378.

Aubery vie
des Card.

Spond hoc

ann. n. 9.

Rayn. ad

ann. 1563.

num. 56.

Obiit hic Cardinalis die secunda Martii annos natus quinquaginta octo, postquam per triginta sex annos purpuram gestaverat. Natus is erat Anno reparatæ Salutis millesimo quingentesimo quinto ex Francisco Gonzaga hujus nominis secundo, & Elisabetha Estensi Herculis Ferrariæ Ducis Filia, atque expleto decimo quinto ætatis suæ anno cedente Sigismundo Gonzaga Patruo suo Mantuanum Episcopatum, & vigesimo secundo anno Cardinalitiam dignitatem obtinuit, postea vero

Tarra-

(*) Pallavicinus inquit, *horis.*

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

Tarragonensi Archiepiscopatu auctus
rexit quoque Fanensem, & Suanam
Ecclesias, ex quibus tamen postremam
Farnesio Cardinali, qui postea Ponti-
fex Paulus III. nominabatur, cedebat:
quamdiu autem ejus Nepotes Franci-
scus ejusdem nominis tertius, & Gui-
lielmus, qui sibi invicem in Mantuani
Ducatus regimine succedebant, adhuc
sub Curatorum tutela erant, per sex-
decim annos idem Cardinalis eorum di-
tiones cum summa mansuetudine, ac
prudencia gubernabat, quin propterea
ullo pacto Ecclesiæ suæ sollicitudini de-
esset, labores partitus cum Philippo
Arrivabeneo Mantuano Nobili Jeropoli-
tano Episcopo, ac Leonardo Marino
Genuensi Patritio Viro ex Ordine Sancti
Dominici doctissimo, & Laodicensi Epi-
scopo, quorum opera adjutus pro im-
buendis Diæcesis suæ Parochis Cate-
chismum typis edi curabat: insuper
idem fungebatur Campaniæ, & Mar-
chiae Anconitanæ Legationibus, nec-
non circa Annum Domini millesimum
quingentesimum trigesimum Legatus
ad Carolum V. Cæsarem decernebatur,
dum hic pro recipienda corona Cæsa-
rea Bononiam accesserat. Denique
Pauli III. Julii III. Marcelli II. Pauli IV.
& Pii IV. electionem suo suffragio pro-
moverat. Tandem corpus ejus Man-
tuæ

Sæcul. XVI.
A. C. 1563.

tuæ ad Ecclesiæ Cathedralis Sacellum Divo Petro sacrum fuit translatum, ubi hodieum sepulchralis illius inscriptio vilitur.

Ceterum die tertia Martii solemnes pro illo celebrabantur exequiæ, quibus omnes Synodi Patres intererant: imo ipse etiam Mantuæ Dux, & Cæsar Gonzaga ejus Frater, qui Cardinali Patruo suo usque ad extremum vitæ halitum adstiterant, Oenipontum proficisci differebant, defuncti corpus Mantuam usque comitantes, ubi eisdem magnifica prorsus pompa pro more justa persolvi curabant.

§. LXXVIII.

Cæsareorum molimina pro Lotharingio Cardinale in primum Synodi Legatum subrogando.

*Pallav. c. 6.
num. 4.
Lett. de
Viscont. t. 1.
p. 117. &
119.*

Postea Seripandus hujus Viri obitum summo Pontifici nuntiabat, eum rogans, ut alium a Sacro Collegio magis veteranum, qui se superior esset in Concilio, subrogare vellet: Cæsarei vero confestim in Lotharingium Cardinalem oculos convertebant, spargentes, si ea Legatio huic Cardinali committeretur, satis factum iri cunctis Principibus, & Nationibus, cum una omnes plurimum confidentiæ in eum re-

pone-

ponerent, ac proin certa prosperi, gloriofique exitus spes Concilio inde affulgeret: idcirco Nuntium ad Cæsarem ablegantes eundem hortabantur, ut ad id Pontificem precibus suis stimulare, dein autem ceteros quoque Oratores, ut & ipsi concurrerent, precabantur.

§. LXXIX.

Moronus, & Navagerus in Synodi Legatos nominati.

Verum jam septima ejusdem Mensis Martii die summus Pontifex importunas ejusmodi preces veritus clam habito Patrum Senatu Joannem Moronum, & Bernardum Navagerum ambo Cardinales in Synodi Legatos præsentibus omnibus Purpuratis creabat: ad horum vero electionem præcipue impellebatur, eoquod ambo hi Cardinales prudentia, rerumque experientia præ ceteris eminent, atque aliunde suum erga sacram Sedem studium testatum reddidissent. Referunt nonnulli, quod eo tempore, quo Pontifex e cubili suo ad hanc electionem processerat, quamvis suum propositum nemini manifestasset, Burdesius tamen Cardinalis rem subodoratus de hac re sermonem instituerit, ac Lotharingium Cardinalem eligendum proposuerit: cum vero Papa hunc ipsum præ ceteris timeret, eoquod

Sæc. XVI.
A.C. 1563.

Pallav. n. 4. & 5.
Sarpus l. 7. pag. 660.
Mem. pour le Conc. de Trente lett. de l'Isle au Roy 8. Mar. pag. 401.
Spond. hoc ann. n. 10.
Rayn. ibid. nam. 6.

Sæcul. XVI.
A. C. 1563.

eo quod natione Gallus esset, morum-
que emendationem in Capite, & mem-
bris postularet (*) hinc paucis respon-
dit Pontifex: „Lotharingius in Synodo
„factionis cujusdam principem agit;
„convenit autem, ut ad Concilium mit-
„tantur Viri a privato affectu, & pat-
„tium studio alieni.„ Ad hæc Bur-
desius responsum parabat: verum Papa
citatori pede per scalas adeo prompte
descendit, ut Cardinalis respondere
prohiberetur.

§. LXXX.

*Ofius Legatus petita abeundi venia in
Poloniam ad suam Diæcesin
reversurus.*

*Pallav. l. 20.
c. 6. n. 6.
Sarp. p. 657.
Viscont. lett.
1. tom. 1.
pag. 121.*

Pridie, quam hæc electio fieret, Ofius
Legatus per literas certior fiebat,
quod hæresis per Varmiensem Diæcesin
in Polonia altiores radices ageret, qua-
propter per Vicecomitem Pontifici pro-
poluit,

(*) Sane nec timenda erat ea emendatio,
quam Lotharingius petebat, utpote omnibus
suspecta, ac a plerisque rejecta: veram autem
reformationem sane hic Pontifex non timebat,
qui ipse eam Romæ jam inchoavit, & fin-
cere, atque ardentur desiderabat. Ast nempe
hoc nomen *Reformatio in Capite, & membris*
est prætextus ad omnes Papam vexandi oc-
casiones accommodus. Vide §. LXXXI.

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

posuit, quod ejus præsentia in Polonia oppido necessaria foret, ut populus in Sedis Apostolicæ obsequio contineri posset, proin ibidem magis, quam in Synodo Ecclesiæ utilis esset, cum aliunde sibi a suo Capitulo nuntiatum fuisset, quod tumultus, nisi brevi sopirentur, in ejus Diæcesi tantopere invalescerent, ut illis haud ultra remedium opponi valeret, atque mulieri, quæ sub utraque specie communionem sub vitæ suæ finem accepisset, Ecclesiastica sepultura fuerit denegata, & quivis impune tumultuaretur, cum tanta populi offensione, ut necessitas urgeat, absque ulla mora tot succurrendi animabus, quæ omni ferme momento æternæ suæ salutis periculo expositæ ingemiscunt, præcipue cum alium quemcunque eo decernere minus conveniat, quam ipsum hujus gregis Pastorem, ut vero hic majori polleret auctoritate, consultum credebatur, si Legati Apostolici dignitate insigniretur; verum Pontifex longe aliter censebat, quapropter Osius Tridenti persistere cogeatur.

§. LXXXI.

Viterbiensis Episcopus Roma Tridentum veniens.

Interea Gualterius Viterbiensis Episcopus Roma redux die quinta Martii Tridentum

Pallav. l. 20.
c. 6. n. 7.

Sæcul. XVI
A.C. 1563.

*Lett. de
Viscont. t. 1.
Lett. 22.
pag. 101.*

Tridentum venit, atque inter primas curas habuit, ut Lotharingium Cardinalem visum iret, quem tamen mœrore oppressum repererat, accepto nuntio, quod Guisus Dux ejus Frater prope Aureliam graviter sauciatus fuisset a quodam milite, qui se illi collocuturum simulans sclopetum suum in illum exonerabat. Hujus fati dolor tantopere Lotharingii animum occupaverat, ut illis, quæ Viterbiensis Episcopus ei proposuerat, parum attentas aures præberet, quapropter postea suam mentis perturbationem apud Gualterium per alium Virum excusabat.

§. LXXXII.

Cardinalis Lotharingius Guisii Ducem Aureliæ fuisse occisum edoctus.

*Pallav. c. 6.
n. 8. & 9.
Visconti
pag. 119.
Ray3. l. c.
n. 50. & 54.*

Aliquot diebus postea Lotharingius ejusdem fratris sui mortem compererat, quo nuntio animi sui molli-tia plurimum augebatur, atque in extremum mœrorem conjiciebatur: mox tamen in genua procumbens, atque inter crebras lacrimas ad Deum conversus dixit: *Domine fontem fratrem in vita reliquisti, & in fontem abstulisti.* Non destitit Gualterius eum certum reddere, Pontificem suam omnem auctoritatem

ritatem adhibiturum ad bene meritam
 ipsius familiam sustinendam. Postea
 Viterbiensis Episcopus cum Cardinale
 sæpius collocutus eidem de reforma-
 tione, quam Pontifex Romæ exequi
 statuerat, verba faciens hæc exposuit:
 „minime expedit, ut Papa tanta legum
 „severitate rem urgeat: porro magis
 „consultum est, ut Synodus ejusmodi
 „decreta condant; inde enim nihil Pon-
 „tificiæ auctoritati derogabitur, dum
 „semper Papæ integrum erit, eorum
 „asperitatem mitigare, ac moderari: „
 Ceterum Lotharingius vehementer de-
 siderare simulabat, ut Papa Bononiam
 accederet; sperabat enim, quod illius
 ad hanc urbem adventu Synodus coar-
 ctari posset, quominus cuncta pro suo
 arbitrio decidere attentet. Denique
 fidem faciebat Cardinalis, sibi expedi-
 tam esse viam, cujus beneficio Con-
 ciliium intra unius Mensis spatium ab-
 solvi posset: eodem quoque tempore
 Simonettam certiores reddebat, quod
 tam ipse, quam Franciæ Præsules nil
 intentatum sint relicturi, ut Pontifici
 plene satisfiat. Hæc a Lotharingio
 eapropter promissa dicuntur, ut Papam
 induceret, quatenus illum Synodi Le-
 gatum nominaret: nondum enim duos
 alios fuisse designatos compererat.

§. LXXXII.

Hist. Eccles. Tom. XLVI.

Sac. XVI.
 A.C. 1563.

Sæcul. XVI.

A.C. 1563.

§. LXXXIII.

Lotharingii postulatam de residentia decreto per Legatos proponendo.

*Pallav. c. 7.
num. 4.*

Infuper Lotharingius, ut decretum de residentia Patrum sententiis exponeretur, a Legatis petebat, subjungens, si id renuerent, se palam facturum, quod Synodus libera non esset. Perceptis hisce minis Legati pollicebantur, se Decretum proposituros, ita tamen, ut declararent, illud non a se, sed a Lotharingio fuisse confectum. Hac pollicitatione ille lætissimus, in eo Legatorum assensum illico Cæsareis aperuit: verum Imperatoris Legati, cum inde ingens inter Patres dissidium excitari intelligerent, ipsimet ceteris primi palam hæc declarabant: „nihil magis a Cæsaris animo „alienum est, quam ea exigere, vel pro- „ponere, quæ pacem turbare, ac sus- „fragiorum libertatem adimere possent, eadem quoque Oratores ipsimet significabant Lotharingio, qui Cæsareos a Gallorum partibus recessisse dolebat.

§. LXXXIV.

Lotharingium a Synodi Legatione excludendi rationes si a Gualterio expositæ.

Infuper Lotharingius in acres effundebatur querelas, eoquod in Synodi Lega-

Legatum non fuisset nominatus, indeque Cardinalitæ suæ dignitati, ac sui Principis honori injuriam fuisse illatam, parumque ejus obsequia Pontifici præstita fuisse repensa existimabat. Verum Gualterius intellectis Lotharingii querelis, illum adiit, eidem hæc exponens: „Dux, ni fallor, causæ Papam præpediebant, quo minus te in Synodi Legatum eligere potuerit: prima est, ne tibi noceret apud Reginam Franciæ Administratricem, quæ te ad Synodum miserat, ut illi duntaxat tanquam ipsius Minister, & Gallorum Præsum Ductor assisteres, non tamen ut Pontificis vices ageres: altera est, ne Papa se, & Apostolicam Sedem ampliori fructu privaret, quem ex Emimentia vestrae studio a se collectum iri sperabat, dum tu eam auctoritatem, fiduciamque apud Gallos, cunctosque Transalpinos tibi conserves, quam certe, si fuisses renunciatus Pontificis Minister, extemplo perdidisses.„ Verum Lotharingius his excusationibus, quas minus firmas reputavit, minime aquiescebat, sed immoderatus nunc in querelas, nunc in minas erumpere non desisteat: quamvis nunc non minus quam antea ejusmodi motus in irritum caderent.

Sæcul. XVI.
A.C. 1562.

Pallav. l. 20.
c. 7. n. 5.

L. 2

§. LXXXV.

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

§. LXXXV.

*Seripandus alter Synodi Præses
mortuus.*

*Pallav. c. 7.
num. 6.*

Lett. Visc.

p. 133. 141.

Psal. p. 379.

Sarp. l. 7.

pag. 666.

Royu. u. 59.

Die decima septima ejusdem Mensis Martii Synodus alterius Legati sui jacturam deplorabat; obiit enim Tridenti post plurium dierum infirmitatem Cardinalis Seripandus annos natus septuaginta, quinque Menses, & undecim dies. Hic Sacram Synaxin sumpterat indutus suis vestibus, genibusque innixus: cum vero in lectum suum reponeretur, latinum sermonem pietate, ac Spiritus sancti unctione plenum habuit, præsentibus quinque Prælati, necnon Veneti, ac Florentini Oratorum Secretariis præter cunctos ejus Domesticos. Paucis ante obitum suum horis quidam Prælati in ejus cubili stantes dicebant, quod in Congregationibus circa justificationem, & peccatum originale opiniones a communi sensu alienas fovisset: cum ergo horum Præfulum missitationes Seripandus Cardinalis percepisset, mox illos proprius accedere jussit, ac coram illis fidei confessionem Ecclesiæ sententiis omnino consonam recitavit: postea de piis operibus ac resurrectione mortuorum differens, Legatis ac Lotharingio Cardinali Con-

cilli

Sæc. XVI.
A.C. 1563.

cillii res commendabat, cumque plura addere pararet, corporis imbecillitate prohibitus cunctos adstantes, qui in lacrimas effundebantur, revocatis omnibus viribus his Divi Pauli verbis alloquebatur: *quare contristamini, quasi in vobis non sit spes?* His dictis placide exspirabat.

§. LXXXVI.

Hujus Cardinalis historia.

Hic idem Cardinalis Anno Christi millesimo quadringentesimo nonagesimo tertio die sexta Maji patria Neapolitanus Trojæ in Apulia natus erat ex Joanne Ferrando, seu Ferdinando, & Isabella, seu Loyfia Galeotta, quos *ex nobili familia* ortos refert Pallavicinus. Acceperat in sacro fonte Hieronymi nomen, ac in omni Christianæ pietatis exercitio educatus, cum ad Religiosam militiam propensum semper haberet animum, Anno salutis nostræ millesimo quingentesimo sexto die vigesima octava Septembris S. Dominici Institutum amplectebatur, altera autem die ab Antonio Fratre suo vi e monasterio extractus, ab eodem ad paternas ædes reducebatur, ut sua prosequeretur studia, quorum juvenis adhuc Magistrum habebat celebrem Pomponatium: cum vero in suo Religiosæ vitæ proposito

Ciaccon. in vita Pontif. t. 3. p. 905. Pallav. n. 7. & 8.

Sæcul. XVI.
A. C. 1563.

constans perfisteret, præclara Ægidii Viterbiensis fama accitus Ordinem Fratrum Eremitarum S. Augustini die sexta Maji Anno Christi millesimo quingentesimo septimo, ætatis vero suæ decimo quarto ingressus est, ibidemque summa solertia literis vacans, in Hebraici, Caldaici, Græci, & latini sermonis peritia excelluit, necnon in Philosophicis disciplinis subtilitate, atque in Theologicis profunditate eminuit: tandem in Bononiensi Universitate usque ad Doctoratus lauream ascendens adeo ingentem nominis sui laudem sibi comparabat, ut in Ordinis sui comitiis, quæ Neapoli Anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo nono celebrabantur, Generalis Magister eligeretur, postea vero a Carolo V., cui hujus Viri merita probe erant perspecta, ad Flandros Legatus decernebatur, atque ab eodem Sacellanus, demum vero Archiepiscopus Salernitanus nominabatur, cujus quoque Sedis possessionem Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo quinquagesimo quarto accepit: cum vero adhuc Ordinis sui Magister Generalis esset, sub Paulo III. Pontifice Tridentino interfuit Concilio, præter ceteros in eo selectus, ut abusus circa Sacras literas deprehensos scripto indicaret. Denique a Pio IV. qui

Sæcul. XVI.
A. C. 1563.

qui ejus doctrinam, ac pietatem plurimi habebat, ineunte anno Salvatoris nostri millesimo quingentesimo sexagesimo primo purpura decoratus ad Synodum, ut memoravimus, tanquam Legatus decernebatur. Corpus ejus Neapolin translatum in Ecclesia Ordinis sui sepultum est.

Scriptis doctissimum plane commentarium in Epistolas Divi Pauli, necnon in epistolas Canonicas, præter Evangelii explicationem per totum verni jejunii tempus: reliquit etiam posteris quosdam libros de peccato originali, & justificatione, ac quæstiones contra ævi sui hæreticos, necnon chronologicam Ordinis sui Synopsin edidit. Porro ejus memoriam Eruditorum plurimi celebraverunt.

Aliquot diebus ante hujus Cardinalis obitum Tridenti inter cujusdam Galli Præsulis, & alterius Hispani Episcopi domesticos contentio oriebatur, quæ funestum fortiebatur exitum: quippe ceteri utriusque Nationis famuli suos socios aut vindicaturi, aut adjuturi confluerant, quapropter tanta armorum frequentia concursum, ut conflictus potius, quam rixa videretur, pluribus aut occisis, aut vulneratis. Hoc facto permoti Patres, quod sedulo executioni dabatur, promulgabant edictum,

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

vi cujus nonnisi nominatis quibusdam Oratorum famulis arma deferre permiffum: jubebantur autem Magistratus exactum conſcribere indicem illorum, quibus hoc privilegium concederetur: hi vero, ne fraus fieri poſſet, certo ſigno notabantur. Hoc denique privilegium ob ſingulares juxta, ac neceſſarias cauſas cunctis Lotharingii Cardinalis famulis concedebatur, reliquis autem omnibus, quorum nomina a Magistratibus non fuerant deſcripta, ſub graviffimis pœnis arma erant interdita: quemadmodum vero efficaciffima legum ratio eſſe ſoleat Legislatorum exemplum, ita ipſimet Legati præ ceteris ſui decreti obſervationem a ſuis famulis inchoari voluerunt: hoc igitur pacto tumultus fuere extincti, ac die poſtera decima ſexta Martii Conventus denuo habiti plurimum autem ad revocandam tranquillitatem conferebat Cæſaris edictum, quo omnes, quicumque in rixa vel alteratione deprehenderentur, Tridento exulare jubebantur.

§. LXXXVII.

Cæſaris literæ ad Papam, & Legatos per Quinqueeccleſienſem Epiſcopum allatæ.

Interea Cætibus licet interruptis nihilominus Synodi negotia continuabantur,

tur, cumque Oeniponto Quinqueeccle-
 siensis Episcopus reverteretur, in Pa-
 trum conventu audiebatur, simulque
 epistola a Cæsare ad Synodi Legatos
 data, necnon alterius ad Papam scriptæ
 exemplar recitabantur.

Sæcul. XVI.
 A.C. 1563.

§. LXXXVIII.

*Quatuor Cæsaris postulata ad Le-
 gatos.*

In harum literarum altera Cæsar summo
 Pontifici quatuor postulata propone-
 at, quorum primum hujus erat tenoris:
 „Rumor est de dissolutione, aut suspen-
 sione Concilii cogitari; ad quod for-
 tasse impellitur Pontifex a memoratis
 „dissensionibus: sed a Cæsare pro sin-
 „gulari ac filiali reverentia illi significa-
 „tur, quod Idem hanc agendi ra-
 „tionem, scilicet dissolutionem, aut Sy-
 „nodi suspensionem ratam non haberet,
 „quia ex utraque esset timenda in mul-
 „tis desperatio, in aliis despectus, ac
 „denique in quamplurimis ingens of-
 „fensio, cum illi Synodum interruptam
 „ideo crederent, ut morum emenda-
 „tio declinaretur: insuper ex eo ma-
 „gnum discrimen immineret, ne re-
 „curreretur ad privatas Nationum
 „Synodos, quas Religioni summopere
 „noxias ipsemet Pontifex agnosceret,

*Pallav. c. 8.
 num. 2.
 Sarp. p. 661.*

*Pallav. l. 20.
 c. 8. n. 2.*

Sæcul. XV.

A C 1563.

„quamvis ab omnibus ferme Provinciis
 „toties fuerint efflagitatae.

II. In Concilio plena libertas concederetur, qua fas esset Oratoribus, & Episcopis proponere, quidquid ipsi arbitrarentur consentaneum retinendæ Religioni, & obedientiæ Pontifici debitæ: insuper non minus frueretur Synodus ea libertate in dicendis sententiis, quin, quovis sententiam suam libere edicente, ad alios confugere, atque ab iis, quid decidendum sit, expetere necesse sit.

III. „Pontifex sedulo emendationi
 „incumbat, quam tamen, inquiebat
 „Cæsar, non peto, ut derogem five sapientiae, five probitati singulari Pontificis, five ejusdem prærogativæ atque auctoritati, ad quam tuendam paratus sum & Regnum & vitam meam impendere: ab eo solum illud petens, ut nunc cum varia fuissent ad me perlata, quæ animos a Sede Apostolica possent avertere, meum esse officium existimarem, in debito erga Sacram Sedem studio conservare illos, qui facile eo sub prætextu, quod reformatio negligatur, sese a Sedis Apostolicæ obedientia subtrahere vellent.

Quarto & postremo capite Cæsar potius suum obsequium, quam petitionem exhibens agebat: „cum in Historiis legatur, quod plurimum sæpe
 Con-

„Conciliis profuisset summorum Ponti- Sæcul. XVI.
 „ficum, Cæsarumque præsentia; hinc A.C. 1563.
 „prompto sum animo ad cuncta incom-
 „moda toleranda, cunctaque negotia
 „negligenda, ut tam sacrosancti ope-
 „ris executionem urgere possim,
 „ad quod quoque Pontificem adhortari
 „præsumo, „

§. LXXXIX.

*Pontificis responsum ad hæc Cæsaris
 postulata.*

Die decima octava Martii summus *Pallav. n. 4.*
 Pontifex Cæsari respondit, & qui-
 dem circa primum articulum ostendit,
 quod nunquam ad Synodi suspensionem
 animum adjecisset, quin imo magno-
 rum Principum, qui Concilii interrup-
 tioni obstitissent, monitis deferre sem-
 per volupe habuerit. Ad alterum ve-
 ro hunc in modum respondit, „deside-
 „ro, ut Concilium libertate, præsertim
 „in ferendis sententiis fruatur: facultas
 „autem proponendi præprimis ad Præ-
 „sides devoluta est, pro eo, quod fieri
 „consueverat in aliis recte constitutis
 „conventibus; hinc de eo convenit ea-
 „dem Synodus ab initio, & quidem
 „ex concordi sententia, duntaxat uno
 „vel altero excepto Præsule: volo
 „tamen, ut Legati postulationibus Ora-
 „torum, ac præsertim Cæsareorum sa-
 „tisfa-

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

„tisfacerent: si vero in eo deessent,
„polliceor, me rebus prospecturum:
„mihi tamen displicet exorta fuisse in-
„ter Patres diffidia de articulis, quos
„tamen nec Legati proposuerant, nec
„Lutherani oppugnant. „ Ad tertium
reposuit Pontifex, quod prior ipse disci-
plinæ emendationi sedulo incubuerit,
jamque reformationis negotium in aula
Romana inchoaverit, nulla habita ratio-
ne cujuscunque præjudicii, quod inde
sue auctoritati accrescere posset. Po-
stremo ad quartum hæc subjecit Ponti-
fex: „urbis angustix, ac Tridentinæ
„ditionis sterilitas duabus Aulis adeo
„numerosis nutriendis, & capiendis haud
„sufficiens est, nec ob propinquos Rhæ-
„tos, Helvetiosque hæreticos ac Pro-
„testantes tutum ibi domicilium erit.
„Ceterum mihi non licet Roma tam
„longinque recedere sine tumultus dis-
„crimine, propter terrorem classis O-
„thomanicæ propius accedentis: meus
„denique accessus ad Tridentinam ur-
„bem detrimento foret, utpote qui ad
„opprimendam Synodi libertatem ten-
„dere videretur: nihilominus lubenter
„Bononiam accessurus sum ad Cæsa-
„rem ibidem coronandum, quo fortasse
„etiam Synodus sponte se conferet,
„ut ibidem disciplinæ leges juncta Cæ-
„saris opera stabiliri possent: ceterum

„cu-

„curabo, ut cuncta copiosius per no-
 „vum Legatum Moronum, quem ad
 „Synodum decerno, Cæsari exponeren-
 „tur. „

Sæc. XVI.

A.C. 1563.

§. XC.

Arcanæ Cæsaris literæ ad Papam.

Præter hæc Cæsaris literas, ad quas
 Papa hoc responsum dederat, idem *Pallav. c. 8.*
 Imperator adhuc aliam secretam epi-
 stolam ad eundem perscripserat, in qua
 eidem hæc exponebat: „Quamvis San-
 „ctitas sua ad supremum Ecclesiæ so-
 „lium sit elevata, in memoriam tamen
 „suam revocare oporteret humanam
 „mortalitatem, adeoque necessitatem
 „emendationis maturandæ, antequam
 „ab aliquo infortunio coeptum opus præ-
 „cideretur: Primo autem loco videtur
 „mihi formam excogitandam esse, qua
 „Pontificis electio omnino sancte, recte-
 „que haberetur, ac potissimum sine ulla
 „simoniæ suspitione, siquidem a sano
 „capite in membra reliqua sanitas de-
 „rivatur. „ Postea Cæsar gradum fa-
 „ciebat ad creationem Cardinalium, &
 „Episcoporum, commemoratis dotibus,
 „quæ in illis requiruntur: hanc in-
 „rem monebat, quantum ab eorum ope-
 „re, exemplo, atque existimatione bonum
 „ac dignitas Ecclesiæ dependerent; quo-
 „niam vero ex Episcopis alii a Ponti-
 „fice

Sæcul. XVI. A.C. 1563. fice promovebantur, ac alii nominabantur a Principibus, alii denique ab Ecclesiasticis Collegiis, & Capitulis eligebantur, hinc Cæsar subjungebat, experimento plerumque deprehendi, quod posteriores reliquis minus disciplinæ studiosi existant, adeo, ut dubitari posset de hujusmodi electionum integritate, proin huic malo a summo Pontifice remedium esse opponendum ajebat.

Querebatur postea Cæsar, quod omnia Romanæ deliberationi committerentur, & ibi prius plura in cœtu Pontificis, quam in Tridentina Synodo agerentur, ac proinde duo exstare Concilia viderentur. Satius ex opposito esse ajebat, ut Pontifex ab oecumenica Synodo, quam a suo peculiari conventu, consilium caperet, & ex ea leges quoque ad Pontificia comitia, Romanamque emendationem spectantes ipse constitueret.

Dein Imperator summopere necessarium esse ostendebat, ut residentia Episcoporum definiatur, eoquod questio id temporis agitata, an nimirum hæc residentia divini juris sit, necnon locum dederit suspitioni, perinde ac si complures Episcopi ad eam partem propenderent, quam Pontifici gratiorem arbitrarentur. Præterquam suggererat, quod in tres classes Episcopi dividi

Sæc XVI.
A.C 1553.

dividi possent, ita, ut eorum alii aspi-
rent ad Purpuram, alii vero pauperes,
alii opulentis Ecclesiis dotati, ipsis
contenti sint: ubi dubitandum non esse
inquirebat, quin postremi sententias suas
sincere ac juxta conscientiae suae præ-
scriptum dicturi sint, cum interim suspicio-
ni causa suppeteret, an priores eadem
integritate mentem suam aperturi essent,
cum eis residentia forte molesta fo-
ret: quapropter Cæsar rogabat Ponti-
ficem, ut ipse cognosceret, quid sibi fas
esset secundum Deum; quamquam e-
nim ipse Pontifici minime abnegaret au-
toritatem relaxandæ hujus legis, non
tamen alia decernere deberet, nisi quæ
Ecclesiæ utilitatem respiciunt.

Avertat Deus, adjiciebat Cæsar, ut
mihi caderet in animum in minimo ad-
versari Pontificis auctoritati, ab ipso Chri-
sto Domino ei traditæ, qua idem se-
cundum ipsum Christum in terris Ec-
clesiæ caput existit, hac tamen auctori-
tate Papa non utatur nisi ad Dei glo-
riam, fidei incrementum, & Religionis
utilitatem. Hanc epistolam Cæsar ad-
jectis singularibus venerationis, atque
erga Sacram Sedem obsequii testifica-
tionibus absolvit, rursusque Papam in-
vitavit, ut Tridentum peteret.

§. XCI.

Sæc. XVI.

A.C. 1563.

§. XCI.

*Pontificis responsum ad arcanas hæsc
litteras.*

Pontifex hanc in sententiam re-
spondit: „Prudenter a te admoneor
„propinqui transitus ab hac vita mor-
„tali: defixum etiam in eo animum ge-
„ro, & inter alia, quæ ad terrificum
„illud iter ipse parabam, non infimo
„in loco est studium sollicitum refor-
„mandæ Ecclesiæ, quæ mihi a Christo
„commissa est. Merito etiam affirmas,
„plurimum interesse Christianæ Reipu-
„blicæ rectam, atque a simonia alie-
„nam summi Pontificis electionem: hinc
„editæ super eo fuere a superioribus Con-
„ciliis, ac Pontificibus tam sanctæ pro-
„dentesque leges, ut nihil superaddi
„posse videatur: verum tamen ut abu-
„sus omnis, qui postea irreperere posset,
„eradicetur, promulgatum a me fuit
„recens diploma, cujus exemplum ad
„te non ita pridem mittebam: libenter
„quidem, antequam illud ederem, cum
„Synodo communicassem, illudque po-
„stea ab ea probatum vulgassem: sed
„quo minus id facerem, abstinui, quip-
„pe præteritas dissensiones expertus,
„insuper mihi compertum sat erat, æ-
„gre ibi quidquam confectum iri in tan-
„tæ molis negotio, a tot Episcopis, quo-
„rum

Sæcul. XVI.
A. C. 1563.

rum cuilibet diversa inest sententia. His propositis Pontifex idem quoque respondebat de reliquis Aulæ suæ correctionibus, quas tamen, aiebat a se non nisi auditis plurimorum præstantissimorum hominum sententiis constitutas: his addidit, in animo sibi non esse novos Cardinales eligere, sed, ubi ad id inclinaret, studium a se impensum iri ad eos eligendos iis ornatos dotibus, quæ a Cæsare postulantur. Postea hæc subjunxit: æquis votis optabile esset, ut eadem prudentia ac circumspectio adhiberetur in eligendis Episcopis: huic tamen rei jam consuluit Concilium Decreto suo, quod ut custodiretur, curabo, adeo, ut ad tremendam hanc dignitatem non alii assumantur, nisi Viri morum integritate, ac vitæ testimonio insignes.

De eo, quod spectabat ad residentiam, hæc reposuit Papa, optassem, ut Synodus eam decerneret, imo apud me statui ejus Decretum comprobare, sed ad id usque temporis plurimum fuit decertatum, decretum nihil, propter sententiarum varietatem inter Patres: nunc autem in animo habeo, ut mansio, sive declararetur esse Legis humanæ sive divinæ, ab omnibus inviolate servaretur, etiam ab iis Cardinalibus, quorum administrationi

Hist. Eccles. Tom. XLVI,

M „Ec

Sæcul. XVI. „Ecclesiæ quædam committuntur;
 A.C. 1563. „quandoquidem rei necessitatem probe
 „intelligo, eo præsertim tempore, quo
 „in omnem fere provinciam hæresis
 „contagio serpit, & Christi ovili opus est
 „suorum Pastorum præsentia.

„ Volo insuper, ut integra libertate
 „Synodus fruatur, neque unquam præ-
 „cepi, ne quid ibi stabiliretur me in-
 „consulto, interdum tamen evenit, ut
 „in quibusdam magis arduis me Legati
 „consultuerint, hinc consilium meum nec
 „potui, nec debui illis denegare: nihil
 „autem hoc adversatur libertati, quin
 „imo nec inconueniens, nec insolitum est,
 „si Synodus ipsa sententiam roget ab
 „Apostolica Sede, prima Ecclesiæ cathe-
 „dra, & veritatis Magistra, minus ve-
 „ro speciem duplicis Concilii præse-
 „fert, quod Concilium Superiori suo
 „conjunctum cernatur, sicut nec in ho-
 „mine duo corpora apparent ex eo,
 „quod membra conjuncta, & obtempe-
 „rantia capiti videantur: nihil ergo
 „propterea libertati derogatur, nec præ-
 „riter dedecet, si Pontifex, ut reddat
 „Legatis petitum a se consilium, consu-
 „lat Cardinales eximie prudentiæ, ac
 „doctrinæ Viros, præsertim cum mea
 „mens non sit, ut mea consilia
 „Synodum cogent ad ea amplexanda.
 „Dénique Grates ago Cæsari de obla-

„ta per omnem virium conatum de-
 „fensione Pontificiæ auctoritatis, de qua
 „admodum pie atque etiam secundum
 „mentem meam Cæsarea sua Majestas
 „monet, sustinendam, custodiendamque
 „eam non esse, nisi ad Dei Gloriam, &
 „emolumentum Religionis: quod ad-
 „juvante Deo semper me præstiturum
 „confido.”

§. XCII.

*Hoc Pontificis responsum Cæsari non
 communicatum.*

Cum autem Cæsar Pontificem, ut Tri-
 dentum veniret, invitasset, ad hoc
 Pius eadem ferme, quæ in prima sua
 epistola exposuerat, repetebat. Hæc
 fuere ambo Pontificis responsa, quæ, ut
 inquit Pallavicinus, *parata quidem, sed
 non missa fuere, cum materia nondum sa-
 tis digesta videretur,*

Pall. c. 8. n. 5.

Quapropter illorum loco Pontifex
 paucis ad Cæsarem rescripsit, atque
 commendavit ejusdem pietatem in
 Pontificem, Sedemque Apostolicam,
 necnon studium, quo maximam uti-
 litatem christianis gentibus ex corre-
 ctionibus a se propositis conferre stu-
 deret, simul tamen illum rogabat, ut
 fidem falsis rumoribus tum sparsis de-
 negaret. Dein significabat, responsio-
 nes ad singula hujus scripti capita red-
 ditum

Sæcul. XVI. ditum iri a Morono Cardinale, qui brevi
A. C. 1563. Legatus ad ipsum iturus esset. His adde-
 bat, sperare se interim hæc responsa
 Cæsari grata fore, præcipue vero
 cum idem certo sit animo, se velle
 nec suspensionem, nec dissolutionem
 Synodi a se coactæ, sed potius sibi poli-
 liceri tam prosperum hujus Concilii ex-
 exitum, ut exinde Christiana Respublica
 maximum colligeret emolumentum.

§. XCIII.

*Franciæ Oratorum postulata de præ-
 ponendo Reformationis negotio.*

*Pallav. c. 9.
 s. 1. & 2.*

Postquam Patrum conventus hucus-
 que Mantuani & Seripandi Cardi-
 nalium obitu interrupti rursus continua-
 ti fuerant, Franciæ Oratores denuo Le-
 gatos, ne fidei dogmata discuterent, ab-
 sterere, eosque ad pertractandum e-
 mendationis negotium inducere cæpe-
 runt: verum illis responsum, quod non
 ita cuncti Patres sentirent, quin imo
 vehementer a Cæsare urgerentur, ut exa-
 men absolveretur circa quæstionem de
 Matrimonii, & Ordinis Sacramento,
 quapropter disputationibus Theologo-
 rum brevi absolutis, Legati ad tollendas
 Ordinis corruptelas operam converte-
 runt, ut eas generalis Conventus judi-
 cio exponerent, statim ac selecti ad illas
 colligendas Patres munus suum obis-
 sent.

sent: Ceterum observat Vicecomes, Sæcul. XVI. A.C. 1563.
 quod die octava Martii adhuc ex qua-
 dam classe decem superfuerint Theolo-
 gi, qui nondum suas pronuntiaffent sen-
 tentias: inter illos autem, qui jam-
 jam suam proferebant opinionem, non-
 nulli, atque inter alios præcipue Santo-
 nensis Theologus plura congefserint,
 quibus Pontificis auctoritatem circa di-
 spensationes supprimere niterentur.

§. XCIV.

*Cardinalis Lotharingius Patavium, &
 Venetias profectus.*

Interea Lotharingius Cardinalis, cum Nicol. Pfal. p. 379.
 Congregationes interrumpi cerneret, a-
 hac temporis opportunitate ufurus, a-
 nimi relaxandi, tædiumque dissipandi Mem. pour le Conc. de Trente Lettr. du Card. de Lorr. au Roy 18. Mar. p. 407.
 gratia iter aggredi constituit, prius-
 quam vero discederet, ad Franciæ Re-
 gem perscripsit, inter biduum, aut forte
 triduum disputationes circa Matrimo-
 nium esse absolvendas, Legatosque
 promississe, quod postea de reformatio-
 nis negotio agere velint, nihil tamen
 de Synodo sperandum, donec Moronus
 & Navagerus ambo novi Legati essent
 accessuri. Insuper ad Regem transmi-
 serat exemplar epistolæ a Cæsare ad
 Papam scriptæ, simulque significabat,
 quod Aloysii Avilæ, qui novus erat
 Hispaniæ Regis Orator, adventus expe-
 ctare-

Sæcul. XVI. Staretur. His denique addidit Lotharingus: hæc transmisi, ut de futuro hujus conventus exitu iudicium ferri possit, ego equidem meis partibus haud deero, quid tamen de hoc congressu sperare liceat, haud ignoro.

§. XCV.

*Franciæ Regis postulatum de nubendi
licentia Cardinali Borbonio
concedenda.*

Eadem ferme omnia Lansacus ad Reginam Administratricem perscripsit, præterea significans, quod Theologi conventu habito de Sacerdotum coelibatu egerint, ac proposuerint, utrum Papa in casu publicæ, atque urgentis necessitatis Sacerdoti legis gratiam facere queat, vi cuius Matrimonium iniire ipsi liceat. His præmissis Lansacus addebat, quod sperandi locus sit hanc gratiam Borbonio Cardinali concessum iri, eo quod Rex id desiderare videatur (*).

Agebat

(*) Cum toties in rebus etiam gravissimis Franciæ Regis nomen audiatur, ac Continuator plura ab eo iussa, sancita, vel petita referat, observandum est, quod idem Rex tum nonnisi duodecim annorum puer fuerit; ex hac autem ætatis imbecillitate iudicii infirmitas

Agebatur autem tunc de connubio inter Borbonium Cardinalem Presbyterum, & Guisii Ducis viduam ineundo, sub hoc prætextu, ut inde Catholicorum pars potentior redderetur, ac Guisiorum familia connubiali fœdere cum Borbonia Domo illustrior fieret.

Equidem Gallorum consilium eo abibat, ut hoc negotium in Synodo proponeretur, ibidemque hæc dispensatio peteretur: verum Lotharingius Cardinalis demonstratum ibat, quod Synodo ægre admodum persuaderi posset, quod hæc causa adeo urgens ac æqua sit, cum Rex adhuc ætate juvenis, duosque fratres vitæ superstites præter plures Catholicos Regii sanguinis Principes haberet, ut proin hæredes ex Borbonii Cardinalis connubio expectare nullatenus necessarium esset, aliunde vero Presbyteri conditio eundem non excluderet a Regni administratione, quam sibi Rege adhuc sub curatoribus constituto deberi contendit, salvo itaque meliori iudicio Papam pro hoc favore rogare consultius foret. Equidem pro impetranda legis gratia interpellabatur

Pon-

tas colligi poterit, ut proin facilis conjectura sit, plurima tum nonnisi ementito Regis nomine a Ministris fuisse attentata.

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

Pallav. l. c.
Sarp. p. 660.
Mem. de
Cont. p. 408.

Sæcul. XVI. Pontifex, hic tamen nullatenus hanc
A. C. 1563. rem concedere voluit (*).

§. XCVI.

*Viterbiensis Episcopus Lotharingio
 suum Tridento discessum dis-
 suadere conatus.*

Pallav. l. 20. Vix Episcopus Viterbiensis de Lotha-
6.9. n. 3. ringii Cardinalis discedendi propo-
 sito certior erat factus, cum illico eum
 ab hoc itinere abducere intentus ex-
 poneret, quod ex animi ægritudine, que
 in illo comperta esset erga Pontificem
 & Legatos, sibi quilibet inducturus esset
 in animum, hujusmodi discessum exin-
 de fuisse profectum, ut adeo in ipso pa-
 telie-

(*) Nec mirum, haud enim sibi persua-
 dere potuisset Papa, quod ejusmodi dispensa-
 tio sincero animo peteretur a Gallis, qui sem-
 per alta voce inclamabant, urgebantque disci-
 plinæ reformationem, ut ergo legi ce-
 libatus ab universa Ecclesia per tot sæcula re-
 ceptæ vulnus infligatur, Gallos postulasse nun-
 quam credidisset Pontifex, præcipue eo tem-
 pore, quo veluti novæ hæresis classico Secta-
 tores cuncti Catholicos a veteri Ecclesiæ di-
 sciplina, ac fide & præcipue Sacerdotes oblata
 nubendi libertate avocare studebant, ac æquali
 furore reformationis obtentu Ecclesiam defor-
 gurabant.

tesieret animus parum Synodo propi- Sæcul. XVI.
A. C. 1563.
tius, cum aliunde timendum esset, ne
Concilium ex sua, suorumque profectio-
ne illic in sterili, atque ignobili otio lan-
guesceret: contra vero si Tridenti per-
sisteret, ita ibi negotia disponi possent,
ut ad recentium Legatorum adventum
liceret postremam illis manum admo-
vere, Synodumque absolvere.

Verum nulla ratione a concepta sen-
tentia dimoveri poterat Lotharingius,
qui die vigesima tertia Martii Tridento
discessit, comitantibus eum præter po-
tissimos Franciæ Theologos Emborodu-
nensi Archiepiscopo, atque Episcopis
Aurelianensi, Ebroicensi, Suessionensi,
Melodunensi, & Catalaunensi. His sti-
patus Patavium venit, ubi Ferrariæ Du-
cem sibi sanguine junctum invisit, in-
de vero Venetias contendit, ibidem Pa-
schatis festa celebraturus.

§. XCVII.

*Discessus Vicecomitis Lotharingium
Cardinalem conventuri.*

Eadem die, qua Lotharingius discesse- Pallav. l. c.
Litt. Visc.
tom. 1. litt. 18
p. 19?
rat, ad Gualterium, & Vicecomi-
tem pervenerunt Cardinalis Borromæi
literæ, quibus ambo rogabantur, ut Lo-
tharingium eo inducerent, quatenus Pa-
pam rogaret, ut Bononiam contende-
ret, ibidemque Cæsare coronato Syno-
dum,

Sæc. XVI.
A.C. 1563

dum, si hujus translationis spes affulgeret, eo transferre vellet. Cum autem Lotharingius Cardinalis jamjam abiisset, ac aliunde Pontificis discessum, nec non Synodi translationem (*) parum sibi probari, sat aperte monstrasset, hinc Gualterium Patavium ad eum proficisci haud consultum fore arbitrabatur. Verum Vicecomes non ejusdem erat sententiæ, aliunde vero opportunam Patavium eundi occasionem se nactum esse lætabatur, eo quod ejus Nepos, qui ibidem studiis vacabat, periculose decumberet, hinc ad Lotharingium Cardinalem contendere statuit, hacque de re Borromæum Cardinalem certiore reddidit. Ergo omni, qua potuit, celeritate iter aggressus eadem, qua Lotharingius Cardinalis, die Patavium venit, tardius tamen, quam ut Nepotem suum adhuc vita superstitem cernere potuisset; hic enim pridie seu die Sabbati jamjam mortalitatem exuerat.

§. XCVII.

(*) Hæc Continuator depromptit ex Palavicino, qui tamen rem longe aliter refert, ac præcipue circa Synodi translationem de Lotharingio ait, *quod is de ea cum utroque Præside non semel sermonem habuerit.*

§. XCVIII.

Sæcul. XVI.

A.C. 1563.

Vicecomitis conatus apud Lotharingum pro Bononiensi itinere a Cæsare, & Papa ineundo:

Sequenti feria secunda Vicecomes Lotharingum Cardinalem præter omnem illius expectationem visum ibat, eique Borromæi Cardinalis literas tradebat. Postea continuato colloquio præcipuum itineris sui caput exponendi opportunitatem nactus eidem persuadere nitebatur, necesse omnino esse, ut Papa Bononiam veniret: si enim, prosequeretur Vicecomes, Pontifex hoc iter susceperit, Imperator quoque eo contendet, ibidemque ab eo coronabitur, simulque ambo Synodi exitum maturare eo facilius poterunt. Dein Vicecomes ad Cardinalem conversus addebat: „tu solus hoc iter Pontifici „persuadere poteris, eique ingentia proponere commoda, quæ exinde in totam Christianam Rempublicam redundatura sunt: quinimo de propria Pontificis utilitate agitur, quippe hac ratione antiquam Cæsares coronandi possessionem confirmabit: aliunde etiam id sæpius promiserat Pontifex, proin in Eminentiae vestrae gloriam cedet, quod illum ad exequendam suam promissionem induxerit, cujus „exi-

*Pallav. l. c.
Lett. de
Vise. p. 175.*

Sæc. XVI.
A.C. 1563.

„exitum, & promptam executionem qui-
dem Cardinalium potissimi, omnes-
que, quibus Sacræ Sedis honor, ac
„emolumentum cordi est, ardentè ex-
„optant. Hanc in rem adhuc plura
alia subjecit Vicecomes, Cardinalis
vero Lotharingus sæpius vultum mu-
tasse videbatur.

Altera die rursus convene-
rant, ubi ambo ultro citroque suas
difficultates proponebant: nullum ta-
men certum responsum Vicecomes a
Lotharingio Cardinale extorquere pot-
erat, nili quod hic reponeret, expe-
ctandum esse Pontificis responsum ad
Cæsaris literas, se vero, quamprimum
Tridentum reversurus esset, sedulo Fer-
dinandi Cæsaris mentem exploratu-
rum, sique sua opera foret necessaria,
nequaquam se suis partibus defuturum.
Quinimo his addebat: de Bononiensi
itinere jamjam sermonem habui, nec ab
illo alienum reperi Cæsarem, spe con-
cepta, quod Papa ibidem reformationi
sedulo incumbere vellet: circa postre-
mum vero hunc articulum Cardinalis
fufius excurrens hæc effatus est, „ipsum
„ego hanc emendationem desidero
„tanto ardore, ut nulli omnino labori par-
„cere paratus sim, dummodo illa pro-
„curetur; necessaria enim est tam in
„Capite, quam in minimis membris, præ-
„cipue

Sæc. XVI.

A.C. 1563.

„cipue cum jamjam malum tam altas
 „egerit radices, ut vix ultra toleran-
 „dum sit. Dudum ego antea existima-
 „bam, plures in Gallia esse abusus,
 „quam aliis in locis: sed nunc depre-
 „hendo etiam in Italia non deesse ejus-
 „modi corruptelas, quæ facessent ne-
 „gotium: siquidem ibidem conspi-
 „ciuntur Ecclesiæ Parochiales, ac be-
 „neficia, quibus animarum cura est an-
 „nexa, atque commissa Cardinalibus,
 „qui nihil aliud respiciunt, nisi ut redi-
 „tus percipiant, hinc eas desertas re-
 „linquunt, cura pauperculo alteri Pres-
 „bytero commissa: inde vero nascun-
 „tur Ecclesiarum ruinæ, Simonia, &
 „infinita alia mala, in quibus curan-
 „dis & Principes, & eorum Ministri,
 „lento pede hucusque progressi sunt,
 „sperantes, tandem aliquando factum
 „iri desideratam reformationem: ipse
 „quoque hac spe distentus caute, & cir-
 „cumspecte hucusque egi, sed cum cer-
 „nerem, jam tandem tempus esse, ut
 „pro Dei honore libere, & fortiter me-
 „geram, nolo diutius conscientiam
 „meam gravare, sed quamprimum sen-
 „tentiam meam dicturus sum, mox
 „statui hac de re verba facere. Insu-
 „per cum mea familia pro conserva-
 „tione Religionis, & cultus divini tam
 „multa perpessa sit, ut duo etiam Fra-
 „tres

Sæcul. XVI.
A. C. 1563.

„tres mei pro tuenda fide vitam amife-
„rint, ego quoque lubenter eodem in
„opere vitam ponere paratus sum: de
„cetero non est, cur Sanctitas sua iis
„aures adhibeat, qui ipsam a piæ fuæ
„mentis proposito avertere conantur, sed
„illud apud se statuere deberet, hanc sibi
„mercedem apud Deum promerendam
„esse auferendis abusibus Ecclesiæ. His
„dictis denique subjunxit: ad Synodum
„adventantibus novis Legatis, quibus
„Pontificis mens est abunde perispecta,
„abs dubio cognosci poterit, quo ani-
„mo Sanctitas sua sit pro reforma-
„tione, ac proin Legati ultra excusa-
„tionem dilatæ emendationis obten-
„dere haud poterunt. (*)

§. XCIX.

*Viccomitis responsum ad Cardinalem
circa quosdam articulos.*

*Viscont. t. I.
p. 187. 188.
Pallav. l. 20.
c. 9. n. 9.*

Ad calcem hujus colloquii Lotharin-
gus Cardinalis manifeste prodidit,
suam

(*) Quam nequiter Continuator hæc tam
ex suo cerebro, quam ex Sarpîi (quem tamen
allegare ausus non est) mendaciis confarci-
naverit, haud manifestius deprehendi potest,
nisi dum Continuatoris dicta cum Pallavicino
& Sarpio conferantur, ad quos, cum pro-
lixius excurrere necesse foret, Lectorem re-
mittimus.

Sæcul. XVI.
A. C. 1563.

suam indignationem inde oriri, quod in Synodi Legatum nominatus non fuerit; imo hunc suum dolorem verbis oppido mordacibus exerebat. Itaque ad tot querelas totque monita Vicecomes ad Cardinalem conversus respondit: "Mirum sane mihi videtur, quod tu de mente Pontificis certior fieri velis, priusquam ipsum ad Bononiense iter induxeris; cum tamen Papæ consilia ex literis, quas tibi ostendi, satis clare liqueant; in illis quippe aperte significatum nosti, quod Pontifex Bononiam contendere paratissimus sit, si Cæsar quoque idem consilium arripuerit, ibidemque Synodus transferatur (*) ut hac unione restaurata rebus finis citius imponi, & Synodus cum Religionis emolumento absolvi possit; frustra igitur major requiritur explicatio, cum ea omnia luculenter ex præfatis literis pateant. Circa reformationem, jam dudum potuisses rectam, efficacem, que

(*) Rursus nec Pallavicinus nec Vicecomes de hac Synodi translatione, vel de Bononiensi itinere, quod Pontifici Cardinalis persuaderet, ullam mentionem faciunt, nec id verosimile est, cum Papa toties Cæsari declarasset, quod nec ad Synodi suspensionem, nec ad translationem unquam animum adiecerit Vide §. LXXXIX. & XCII.

Sæcul. XVI. "que Pii IV. voluntatem de reparanda
A.C. 1562. "disciplina Ecclesiastica conspicerem, cum
 "ille in dies & severis constitutionibus,
 "& earum executionibus in Aula Ro-
 "mana sedulo suam operam impende-
 "rit: quinimo ipse ego, qui tecum lo-
 "quor, in Synodo hanc rem urgere
 "jussus sum: præprimis vero memo-
 "ria retineas velim verba sapientissimi
 "Purpurati a Turrecremata in Synodo
 "Basileensi circa reformationem pro-
 "lata, nimirum abusus, non usus esse
 "tollendos; exinde autem inferas, quod
 "quamvis pia Pontificis reformationem
 "exoptatam perficiendi voluntas non-
 "dum plene fuerit effectui data, id ne-
 "quaquam ex sinceri animi sui defectu
 "fuerit exortum, sed exinde factum, quia
 "haud decebat ordinem hucusque a Le-
 "gatis servatum interrumpere; cum ab
 "illis constitutum esset, ut unacum dog-
 "matum articulis etiam reformationis ca-
 "pita stabilirentur, proinde expeditis dogma-
 "tum argumentis etiam reliqua circa
 "reformationem statuerentur: insuper
 "si plures reformationis articuli, quos
 "jamjam Legati elaborarunt, promulgati
 "essent, haud evidenter appareret, quod
 "Pontifex pia, ac sincera foverit confi-
 "lia, indeque omnibus Principibus, eo-
 "rumque subditis plene satisfactum fo-
 "ret.," Cum vero Lotharingius de no-

vis Legatis mentionem ingessisset, ad hoc Vicecomes reposuit: „cum novi Legati Cardinale Mantuano vix fatis functo jam fuerint nominati, prout tibi ipsi in comperto habetur, certe nullus suspicandi locus superest, quod Papa ad hosce eligendos aliorum consiliis, aut sollicitationibus fuerit adactus; quapropter tibi haud persuadere poteris, quod Pontifex animum minus propensum, ac benevolum, quem semper hucusque testatus est, erga te foveat.„ Finito hoc colloquio Vicecomes parcius Lotharingium Cardinalem invisebat, & demum post decem dierum moram Patauio discessit Tridentum reversus: Lotharingius vero iter suum Venetias versus profectus intentus erat.

§. C.

Pontificis querelæ apud Hispanicæ Regem contra hujus Nationis Episcopos.

Interea crebræ Tridenti habebantur congregationes, in quibus Hispani severitatem inter & moderationem media via incedere nitebantur: sub idem vero tempus Lunensis Comes ex Cæsaris aula ad Martinum Gastellum, quem a secretis habuit, perscribens eidem exemplar transmisit illius epistolæ, qua Cæsar significabat, sibi

Hist. Eccles. Tom. XLVI. N nuna

Sæcul. XVI.
A. C. 1563.

Sæcul. XVI.
A.C. 1563. nuntiatum esse, quod Papa de Hispanis Præsulibus quereretur, & quamquam ipse sibi persuaderet, id oriri ex notitia prava ingesta Pontifici, non autem ex modica reverentia in iis Præsulibus deprehensa in Apostolicam Sedem, nihilominus jussit, ut Lunensis Comes, quamprimum Tridentum advenerit, in hosce Prælatos vigilem haberet oculum, efficeretque, ut res ita procederent, ne Pontifici ad querelas ansa præberetur. Hæc epistola Episcopo Salmanticensi, & aliis, qui obsequentiores Pontifici fuerant, pergrata accidit.

§. CI.

Conventus quorundam in Granatensis Archiepiscopi œdibus circa Papæ auctoritatem habitus.

Pallav n. 11.
Sarp. p. 665. Verum hæc epistola nullatenus frangere poterat duritiem Granatensis Archiepiscopi, aliorumque, qui pari sensu cum eo afficiebantur: nihil tamen sua oppositione amplius efficere poterant, nisi ut epistolam impetrarent a Lunensi comite, qua circa eorum agendi rationem fusius purgarentur, *clipeum præsertim conscientie*, inquit Pallavicinus, *attollentes splendidum simul ac validum, ad quem omnis auctoritas moderata subsistit.*

Cæsa-

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

Cæsarei vero, quorum princeps erat Dracovitius Quinqueecclesiensis Episcopus Prælatos Hispanos ad conventum in Granatensis Archipræfulis Palatio habendum invitabant, eo fine, ut Hispanos ad rursus petendum calicis usum pertraheret, simulque de Pontificis potestate conferret, cum Cæsar hac de re nonnisi consultis Hispanis agi datis literis iussisset. Ergo apud Granatensem Archiepiscopum conveniunt, ubi Dracovitius, quæ exponenda occurrebant, proposuit, cunctaque rationibus, quotquot poterat, corrasis stabilire satagit. Huic Archiepiscopus suorum sociorum nomine ita respondit: „supervacaneum est, quod Cæsar nobis hæc testimonia opponat: nos enim Florentinam Synodum recipimus, potius igitur hæc erga Gallos adhibenda, qui nonnisi Basileensem suum conventum adoptant., Soluta itaque hoc conventu Sebastianus Episcopus Paccensis ex Hispanis Romanæ Curie faventibus unus hac occasione usus Guerrierum hortabatur, ut ipse, alique sibi addicti in eam Sententiam perscriberent ad Pontificem, suam mentem explicantes in agnoscenda suprema illius auctoritate. Ast Guerrierus Archiepiscopus Granatensis hoc monitum flocci pendens respondit, id opus non esse;

N 2

esse;

LXIII.
e Hispa-
amquam
x notitia
atem ex
ibus de-
nihil-
Comes,
merit, in
oculum,
ederent,
ræbere-
almanti-
es Pon-

anaten-
Papa

is fran-
natensis
ui pari
tamen
e pote-
arent
um a-
ur, cly-
Palla-
mul ac
s mod-

Cæsa-

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

esse, ac satis fore, ut Pontifex, si de sententiis eorum hac in re prolatis edoctus fuerit, ipsos ejus auctoritati minime adversari cognoverit: cum non oporteret ignavam hanc Italorum adulationem imitari, dicentium, *nobis quod nostrum est, ille det, & nos dabimus, quod suum est.* (*) Tum in querelas prorupit, quod dicerentur Episcopi respectu Summi Pontificis, esse tanquam Vicarii Pontificis, adeoque illos amoveri posse Superioris arbitrato, ad quod Pattenis Episcopus reposuit: id dictum non esse, sed solum licere Summo Pontifici cum Episcopis concurrere in propriis ipsorum Ecclesiis.

Verum hac in re suam quisque sententiam tuebatur, atque disputatio acrius fuisset accensa, nisi Paccensis Episcopus prior silentium sibi imponisset, ne Granatensis Archiepiscopi animum magis irritaret.

§. CII.

Pax cum Calvinistis a Galliarum Rege sancita.

Pallao. l. 20.
6. 10. n. 1.
Rayn. ann.
tom. 21. hoc
ann. v. 55.

Ferventibus hisce disputationibus, quibus Synodi Patres agitabantur, Galliarum Rex pacem cum Calvinistis redemit

(*) Hæc rursus Continuator depravata adduxit ex Pallavicino,

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

demit conditionibus Franciæ Regno indignissimis. (*) quippe inter alias Rex hisce hæreticis publice suam festam profitendi, ac conventus agendi libertatem concessit, declaravitque, quod illos tanquam fideles ac probos subditos reciperet, ac quicquid in priori bello gestum fuisset, ex pia erga eos voluntate processisset. (**)

Hæc pax insciis Guisiis, imo iis etiam graviter exinde læsis inita fuit, incassum querentibus Clericis, qui fidei veritatem exinde acerbe oppressam cognoverant: cum igitur ejusmodi concordia articuli vehementer Lotharingii Cardinalis, qui ex eadem Guisiorum familia descenderat, animum offenderent, hinc Gualterius captata exinde occasione illum ab immodico Gallorum studio dimovere, eumque firmitus summo Pontifici, ac Curia Romanæ addicere, totis viribus nitebatur, hancque in rem gravibus verbis hortabatur Senonensem Archiepiscopum, ut & ipse Cardinalem suum amicum ad suas partes

N 3

(*) Addit Pallavicinus, & Religioni summe perniciosus.
(**) Ceteras hæc conditiones, quas Continuator referre fors erubuit, vide sis apud Sarpium lib. 7. fol. mihi 1199. edit. Lipsiensis & 1690.

LXIII.
i de fen-
edoctus
ime ad-
porteret
ationem
nostrum
od sum
it, quod
Summi
i Ponti-
osse Su-
attenfis
non esse
fici cum
iporum
que fen-
tatio a-
fis Epi-
impo-
episcopi
iarum
us, qui
ar, Gal-
stis re-
demit
epravat

Pallav. c. 10.
Senon. p. 1199.
Sarpium lib. 7. fol. 1199.
Lipsiensis edit. 1690.

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

tes pertrahere studeret: verum ambo
oleum operamque perdiderunt.

§. CIII.

*Melitenfis Orator Tridentum adven-
tans.*

Sub idem ferme tempus Tridentum
venerat Melitenfis Orator, ubi circa
loci prærogativam quædam rursus con-
tentio oriebatur.

§. CIV.

*Responsum Pontificis ad Hispaniæ
Regis mandata.*

*Pallav. c. 10.
num. 3.*

*Vertot. hist.
de Malte
tom. 3. l. 12.
pag. 415.*

Cum exigua hæc altercatio fieret,
interea summus Pontifex Ludovico
Avilæ supremo Alcantaræ Commen-
datori, qui a Philippo Hispaniæ Rege
ad Papam decretus erat, respondit
hujus autem mandata sequentis erant
tenoris: Pontifici sedulo exponeret ea
omnia, quæ Rex in Synodi favorem
egisset, ac quod plurimum Hispaniæ
Nationis interesset, ut nihil ibidem au-
ctoritati Regiæ, aut subditorum com-
modo noxium decidatur: Rex vero
Ecclesiasticorum morem emendari, ac
plurimos abusus non sine Religionis
dedecore irrepentes tolli percuperet,
simulque peteret, ut in decisionibus
hæc clausula proponentibus Legatis dele-
retur, de cetero autem Rex Catholi-
cus

cus spondebat, quod omnino prohiberet, ne quicquam contra justam & legitimam summi Pontificis Sanctæque Sedis auctoritatem attentetur. (*)

Sæcl. XVI.
A. C. 1563.

§. CV.

Hujus clausulæ: proponentibus Legatis, æquitas a Pontifice vindicata.

Ad hæc Pontifex in publico Patrum confessu die vigesima octava Martii hunc in modum respondit: „Synodum nunquam inchoassem, nisi Regis Catholici patrocinio suffultus fuisssem, qui se Concilii Protectorem, ac Sacræ Sedis, ejusque auctoritatis defensorem futurum sponderat: cum autem ante hanc diem Oratorum nullus advenerit, haud mirum videtur Majestati vestræ, quod Hispaniæ Episcopi hucusque Sedis Apostolicæ jura defendere neglexerint; quippe Piscarius Marchio Tridentum vix pedem intulerat, Lunensis vero Comes non nisi ipsius expectatione Patres fatigabat, cum tamen, si Hispaniæ Nationis Orator Sacræ Sedi propensus, ac muneris sui partes adimplere studiosus adfuisset, certe Hispaniæ

Pallav. l. c.
Sarp. l. 7.
pag. 667.

N 4 Præ-

(*) Quantum diversa ab iis, quæ Continuator refert, mandata Rex Catholicus dedit, Lector ex ipso Pallavicino haurire poterit lib. 20. cap. 10. num. 5.

Sæcul XVI.
A.C. 1563.

„Præsules tot disputationes, tantosque
„tumultus excitare minime ausi fuissent.

Postea ad quasdam horum Præsulum querelas respondens, ad illam quoque clausulam, quam Comes Avila suppressi petebat, transiens inquitabat.
„Hæc verba, *proponentibus Legatis*, appositae fuere ab ipsa Synodo, me nec conscio quidem: comprobata tamen sunt consensu generalis conventus, ac postea primæ Sessionis suffragio firmata, duobus tantummodo repugnantibus Prælatibus: reapse tamen si huiusmodi forma servata fuisset, nequaquam exortæ essent contentiones perquam noxiæ, ob quæstiones non a Legatis, sed ab Episcopis propositas, & ab aliis ideo toleratas, ne in quibusdam ea licentia, quam aliqui appellant libertatem, labefactari diceretur.
„De cetero valde dubius hæreo, an omnes illi, qui pro suo arbitrio cuncta proponendi libertatem sibi concedi tam avidè postulant, mature mala exinde oritura ponderaverint; quamvis enim ex his non desint viri prudentes, atque eruditi, adsunt tamen alii, in quibus ejusmodi dotes desiderantur, ab his vero maximum imminet periculum, nisi remedium opportunatur: attamen mihi forte exinde parum timendum, cum auctoritas mea
Divi-

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

„Divinæ promissioni innitatur: quo-
„circa hæc non adeo me sollicitum red-
„dunt, plus vero Principibus timendum
„erit ob mala, quæ in illos redundare
„possunt: si enim Hispaniæ Episcopis
„immodica tribuitur libertas, forte Re-
„giam suam Majestatem præprimis pœ-
„nitentia subibit, eo quod hi plura privile-
„gia hucusque concessa, ac Regi summo-
„pere proficua revocari postulaturi sint. „

Circa residentiam Papa respondit,
hanc magis a se, quam a quopiam alio
desiderari, adeoque jam fuisse denun-
tatum etiam Cardinalibus Ecclesias
obtinentibus, ut ad eas se conferrent.

Pallav. n. 18.
Et 19.

Quod attinet concedendum Ca-
licis usum, ad hoc reposuit Pontifex,
quod mentem suam desuper explicare
hucusque semper distulerit, eo quod
funesta prævideret mala, quibus sese
Principes exponerent, si certa dare-
tur repulsa: si vero concederetur hic
usus, rursus majora emergerent in-
commoda. Denique suum responsum
absolvit his verbis: nunc vero unice
penes Regiam suam Majestatem reposi-
tum est, ut Synodo promptum, prospe-
rumque exitum procuret, si que ali-
quando me ab ejusmodi curis exem-
ptum videro, omnem a me satis-
factionem Majestas vestra
expectare poterit.

